

onda

**Quadern
de debat**

Número 80 - octubre 2000 - 600 pta - 3,61 euros

►► **Natura i
avanç tecnològic,
entre dues aigües**

Ara, la mar dóna el seu millor fruit: l'aigua.

Ara, l'alta tecnologia ajuda a solucionar un dels més grans problemes de Mallorca: la manca d'aigua potable. Gràcies a les plantes dessaladores d'aigua de mar, dotades d'un avançat sistema que elimina el 99'4% de la sal, subministram a la xarxa pública una aigua de qualitat excel·lent.

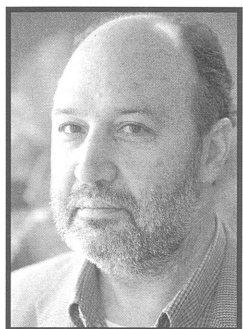
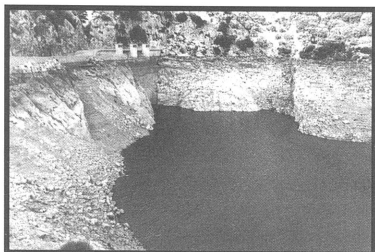

Treballam per al medi ambient.

4 hemeroteca i editorial

5 informe

Estalvi, sí.
Dessaladores, també.
Constanza Forteza

10 entre dues aigües

Administrar la set.
Entrevista a Antoni Rodríguez,
per *Gina Garcías*.

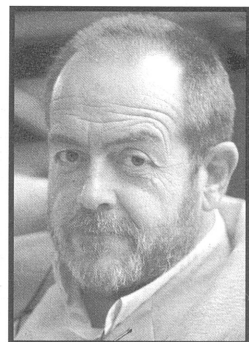
16

Trobar recursos,
responsabilitat política.
Entrevista a Maria
Crespo, per *Antoni Oliver*.

22

Estalvi per convicció.
Entrevista a Antoni Manchado,
per *Jordi Calleja*.

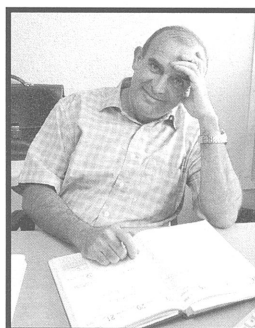
28

La força de l'aigua.
Taula Rodona amb Joan Mateu
Horrach, Jeroni Maimó, Domingo
Muñoz i Magdalena Ribas,
per *Magdalena F. Mulet*.

34

Cercant l'equilibri.
Entrevista a Margalida Juncosa, per
Sebastià Verd.

40

El jardí de Mallorca.
Entrevista a Hipólito Medrano,
per *Maria Ferrer*.

45 la clau d'ONA

ona Quadern
de debat

n. 80, octubre 2000

Edita: Fundesba, S.L.

Directora gerent: Sinfo García Gómez.

Director: Sebastià Verd.

Consell assessor: Mateu Carrió (arquitecte), Bartomeu Bennassar (teòleg),
Antoni Fleixes (economista) Jaume Garau (psicòleg),
Sinfo García (dir. gerent Fundesba), Empar Rocabruna (economista).
Secretària de redacció: Magdalena F. Mulet.

Redacció i col·laboradors: Jordi Calleja, Gina Garcías, Maria Ferrer, Constanza
Forteza, Miquel Massutí, Antoni Oliver, Joana M. Roque i Antoni Rosselló.

Disseny i muntatge: Eparrutx, tel. 971 42 09 66 - Palma

Impressió: Imp. Homar. Tel. 971 43 08 61 - Palma

Administració i Publicitat:

Fundesba, S.L. c. Francesc de Borja Moll, 10, entresòl b.
Tel. 971 71 16 61 - Fax 971 71 91 94. 07003-Palma de Mallorca.

Dipòsit legal: PM-608-1992

Preu: 600 pessetes (3,61 euros) - Subscripció: 5.000 pta. (30,60 euros) per any (10 números)

(Miquel Massutí és l'autor de totes les fotografies no signades)

Tarja de subscripció

En

Adreça

Ciutat Tel

C/c. Banc o Caixa d'Estalvis

Signatura:

Per a subscripcions, copiau aquesta tarja i adreçau-la a **Fundesba, S.L.**
c. Francesc de Borja Moll, 10, entresòl b. 07003-Palma de Mallorca, o
telefonau al 971 71 16 61 - Fax 971 71 91 94 - e mail: fundesba@jet.es

Un pacte d'Estat contra la set

Potser semblava exagerat afirmar que les Illes pateixen set, perquè, que se sàpiga, aquí ningú no ha mort per aquesta causa. Però no ho és, perquè parlem de set en un sentit molt genèric. És el territori que pateix la necessitat, aquesta sensació d'ofegament, quan els seus recursos esdevenen insuficients per satisfer la demanda d'una societat, l'economia de la qual creix a un ritme molt superior a la possibilitat de captació de nous recursos. Uns recursos que depenen de l'aigua de pluja i que, conseqüentment, minven en un període de sequera com el que vivim. Fa ara cinc anys es va haver de recórrer al transvasament d'aigua de l'Ebre mitjançant l'"operació vaixell" que fou posteriorment substituïda per una dessaladora. Però aquest 2000 no n'hi ha hagut prou amb la dessaladora, que s'ha hagut d'ampliar i, endemés, se n'han necessitat de noves per fer front a una conjuntura especialment dura. Fan falta noves inversions, però no arriben. I mentrestant el Govern de les Illes Balears i el Ministeri de Medi Ambient semblen més preocupats pel debat polític que per solucionar els problemes.

Les Illes Balears compten amb la seva pròpia planificació hidrològica que fa dos anys va merèixer la unanimitat del Parlament i, això no obstant, el ministeri ha inclòs en el Pla nacional una xarxa de dessaladores fixes que no eren previstes i que d'alguna manera capgiren la filosofia inicial del pla balear. Allò que destaca, precisament, és que el ministre Matas vagi més enfora dels projectes inspirats durant el seu govern en el Consolat de Mar. Respon aquest plantejament a una estratègia política, l'objectiu de la qual és aïllar el Pacte de Progrés? Seria lamentable que aquest fos el motiu i, per això, és preferible pensar una altra cosa. Una suposició fonamentada en un fet que tothom ha reconegut com a cert en els darrers temps: les Balears han accelerat el seu creixement de tal manera que han provocat la fallida dels més elementals dels equilibris naturals, el de l'aigua el primer de tots, la qual cosa exigirà solucions de cada pic més dràstiques.

Hom pot creure que des de la posició que defensen els conservadors illencs en matèria econòmica i social, ja no n'hi ha prou a intentar racionalitzar el consum de l'aigua o a aprofitar els recursos que encara romanen inexplorats, com és la Costera, i que per atendre la demanda futura caldrà, inevitablement, acudir a les dessaladores. En aquest sentit, el pla que era bo fa dos anys seria ja inadequat. El ministre Matas no fa més que reconèixer la inviabilitat dels plans de contenció que proposà sent president de la Comunitat Autònoma.

És evident que el Pacte de Progrés no pensa de la mateixa manera o que, si més no, té una visió més esperançada respecte a les possibilitats d'impulsar un desenvolupament equilibrat. Els partits que formen el Govern, i sobretot Els Verds, han fet un exercici de pragmatisme i han admès alternatives que haurien rebutjat fa només dos anys, però d'aquí a fonamentar el futur hídic en dessaladores fixes, encara hi ha una enorme distància, que no es vol haver de recórrer. És una qüestió d'Estat o, dit d'una altra manera, una qüestió de confiança que les Illes Balears sabran racionalitzar el creixement després de la bogeria dels darrers anys, però per a això fa falta un pacte.

Aquest és, evidentment, un debat polític, però que va més enfora de la disputa que pot enfrontar conjunturalment els partits i, per tant, esdevé, cal insistir-hi, una qüestió d'Estat. A través del tema de l'aigua i de les dessaladores es discuteix quelcom més que una simple qüestió tècnica. Hi ha en joc un model de desenvolupament que tots volem veure modificat en menor o major mesura. És exigible, per tant, un acord d'Estat que, d'una vegada per totes, superi les barreres que des de fa anys divideixen la societat illenca.

Però, sobretot, allò que fa falta és frenar el creixement urbanístic per tal d'aturar la pressió demogràfica i permetre racionalitzar el consum de recursos naturals. Una millora de la gestió en matèria hidràulica, que inclogui l'estalvi i el reaprofitament, és una qüestió prioritària abans que recórrer a noves obres faraòniques que facin pensar, de bell nou, en la inexistència de límits.

LES QUEIXES DELS TURISTES

El 2000 ha estat un any turístic atípic, atès que s'ha alentit el creixement dels darrers anys i, fins i tot cal parlar d'una minva relativa, si més no pel que fa als hotels, que han registrat el descens de devers cinc punts en ocupació. Això no obstant, l'any ha de ser qualificat de bo, tal com ha fet, per exemple, la responsable de TUI per a Espanya, Gundrud Bogards, que va arribar a dir per a TVE que el "1999 havia estat un any irrepitible i que endemés era bo que així fos, perquè l'any passat hi va haver massa gent".

Aquesta sensació de saturació va quedar perfectament recollida a l'enquesta promoguda per la Cambra de Comerç, que recollia el **Diari de Balears** i que mostrava com el 22% dels visitants de l'estiu es queixaven de l'excés de turisme i de construcció a les Illes.

Altres queixes fan referència a la brutícia i a la carestia. Les Balears ja no són barates, de manera que s'hauran d'espavilar en altres fronts per continuar sent competitives.

El 22% dels visitants d'estiu es queixa de l'excés de turisme i construcció a les Illes
(en 35% dels que són nous i altres, segons l'estudi de la Cambra del 1999)

Tipus de queixa	Porcentatge
Excés de turisme i construcció	22%
Brutícia	15%
Carestia	12%
Altres	51%

Tipus de queixa

Tipus de queixa	Porcentatge
Excés de turisme i construcció	22%
Brutícia	15%
Carestia	12%
Altres	51%

Tipus de queixa

Tipus de queixa	Porcentatge
Excés de turisme i construcció	22%
Brutícia	15%
Carestia	12%
Altres	51%

ENCONTRE A FORMENTOR

Un cop més, com veim a aquesta informació d'**El Mundo**, Mallorca i en concret Formentor va ser escenari d'un encontre d'alt nivell internacional. El fòrum organitzat per Repsol reuní dos primers ministres, José María Aznar d'Espanya i António Guterres de Portugal, així com el president de l'Autoritat Palestina i els ministres i exministres de Mèxic, el Marroc, Algèria, etc. No cal dir que la presència d'Arafat acaparà l'atenció, atès que aquells dies, la primera setmana d'octubre, eren de gran violència a l'Orient Mitjà.

A Formentor també hi va ser present el president de Malta que tengué amb el president Antich la seva pròpia cimera. Francesc Antich obrí el fòrum amb un discurs en el qual reivindicà el paper de les illes de la Mediterrània en el diàleg Nord-Sud.

MOBILITZACIONS PER MAR I TERRA

Una cinquantena de barques de pesca varen tancar el port de Palma el passat vint de setembre, com informava el **Diari de Mallorca**. El motiu era la protesta que tant pescadors com pagesos duïen a terme per demanar una rebaxa en el preu del gasoli que, a causa de la pujada del petroli i del descens de la cotització de l'euro, s'havia posat pels níguls.

D'aquesta manera els pescadors aconseguien cridar l'atenció sobre el seu problema: l'elevat preu que han de pagar pel combustible que no poden repercutir en el mercat a causa de la importació de peix fresc de la Península.

Un problema en el qual els pescadors tenen com a companys de viatge els pagesos, en aquest cas de la Unió de Pagesos i els transportistes. Finalment, a Madrid, es va arribar a un acord, però les protestes quedaren com a testimoni d'un sector que es nega a ser la ventafocs de l'economia illenca.

EL DIA EN QUÈ S'ACABÀ LA BENZINA

Després de tancar el port, pescadors i pagesos decidiren bloquejar la sortida dels camions de CLH, la qual cosa provocà l'alarma entre els consumidors de les Illes que llançaren els seus automòbils a carregar benzina davant el temor que s'acabàs. Tanta va ser la demanda que, efectivament, les benzineres quedaren sense gasoli i benzina sense plom només 24 hores després de l'allau.

Finalment la Delegació de Govern ordenà a les forces d'ordre públic que obrissin el pas als camions, cosa que feren sense oposició. Abans, des de la patronal CAEB s'havia amenaçat d'utilitzar els seus propis mitjans per aconseguir que els autocars turístics poguessin carregar combustible i fer els serveis de l'aeroport.

INFORME

Estalvi, sí. Dessaladores, també

Constanza Forteza

Però, i els problemes de fons?: L'angoixant dèficit d'aigua només es podrà resoldre amb la reforma del consum agrícola i amb actuacions sobre l'ocupació del territori. Ara, quan

tornam a consumir més del que tenim, es vol tornar a tancar la qüestió per la porta de darrera, prenent més aigua de la mar. La pregunta següent és: fins quan?

Gorg Blau.

L'estalvi d'aigua, la reducció de pèrdues de les xarxes i la reutilització d'aigua depurada, els tres grans objectius que es planteja el Pla hidrològic de les Illes Balears per encarar el futur, no són suficients -o si ho són, d'una manera molt pre-

cària- per equilibrar el balanç entre la demanda i les reserves naturals actuals. D'aquesta conclusió es desprèn que les úniques vies per ajustar aquest desequilibri són o construir noves infraestructures de proveïment- amb l'aprofita-

ment de nous cabdals naturals com en el cas de sa Costera o amb la construcció de noves dessaladores- o incidir ja d'una manera definitiva en el fons de la qüestió: en la restricció en l'ocupació del territori, el fenomen que provoca

Un 20% de pous il·legals

C.F

Immersos en un ambient en què, cada dia, els diaris publiquen notícies dramàtiques sobre l'estat de les reserves d'aigua, per a molts resulta un espectacle obscè veure com camions d'empreses privades d'aigua carreguen i

descarreguen, entren i surten, en un trànsit multiplicat per la mateixa multiplicació de les edificacions en sòl rústic i en els llocs on no arriben les canalitzacions urbanes de proveïment. Fins a quin punt està regulat el comerç privat de l'aigua?, quina és la situació legal dels pous privats, tant d'aquells que serveixen als particulars com d'aquells que serveixen a les empreses i als municipis?

Des de la Junta d'Aigües depenent de la Conselleria de Medi Ambient, el seu cap d'estudis, Alfredo Barón, aporta una dada preocupant: es calcula que un 20% dels pous en explotació són "pous negres", pous fora d'ordenació, il·legals i sense cap tipus d'inscripció. I, a la vegada, una

QUASI LA MEITAT DELS POUS PRIVATS SÓN "AL-LEGALS" I UN 20% ESTIMAT, CLARAMENT IL·LEGALS

Curiosament, l'arribada de la llei no va sorprendre l'administració hidràulica de les Balears que ja amb anterioritat havia sotmès les explotacions de pous a un règim de tramitació administrativa i d'inscripció

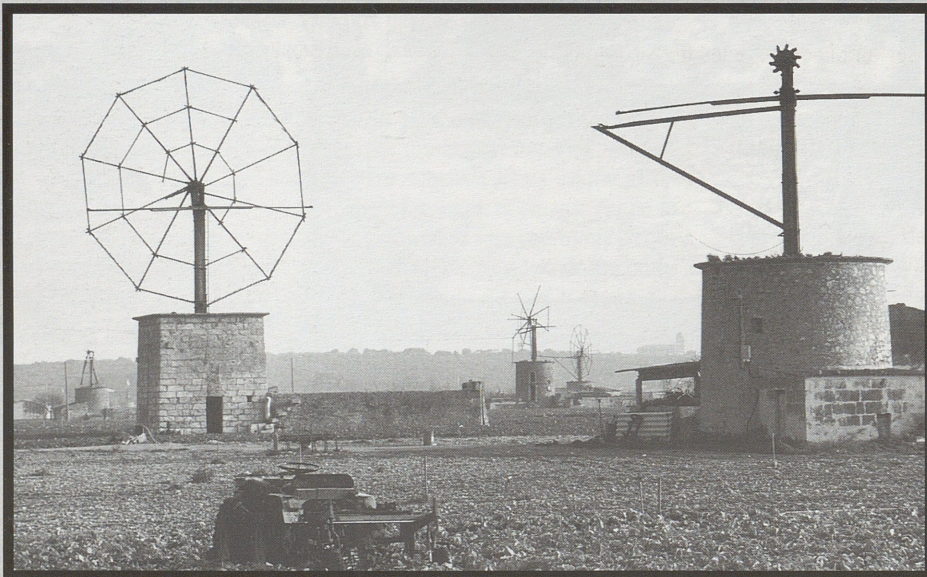
en un catàleg. L'any 1969 -els problemes de sequera vénen d'enfora- es va dictar a les Illes una moratòria d'obertura de nous pous, moratòria que es va perllongar fins l'any 1973, data en què es promulgà un decret de mesures especials que sotmeté els pous de les Illes a tramitació pública, amb unes condicions d'intervenció de l'Administració bastant més estrictes de les que, llavors, regien a la resta de l'Estat. El cas és que quan, en el 1985, es regularen les condicions d'explotació dels pous a tot l'Estat, les Balears ja comptaven amb un registre propi, registre que, actualitzat al dia d'avui, comptabilitza devers 35.000 pous amb expedient administratiu. Arribats aquí, el principal conflicte que es desprèn de la vigència successiva de les dues regulacions és

bé s'ha de dir que són més petits. Però també és cert que aquí s'ha aplicat un règim molt més restrictiu que a la resta de les regions, l'Administració intervé molt més i, a més, abans que es promulgàs la Llei d'aigües. L'article de la llei que diu que s'atorgaran noves concessions en funció dels recursos existents, s'aplica aquí amb una discrecionalitat important de l'Administració, amb uns criteris que, de vegades, han estat criticats pels juristes. Jo m'he passejat molt per fora vila, fent la meua feina de control dels pous, i puc dir que la majoria dels pous tenen el seu expedient, a pesar que en molts de casos els falta algun paper. A més, s'ha de tenir en compte -diu Barón- que per a les explotacions d'aigua dels pous, llevat d'aquells molt petits, es necessita una autorització de GESA i aquesta empresa demana l'autorització o la concessió prèvia de l'administració hidràulica. Clar, hi pot haver pous de cases unifamiliars que només necessitin un petit motor i que no hagin de passar per GESA, no vull dir que no hi hagi xalets amb pous sense registrar, però en la major part dels casos es troben més en situació d'irregularitat que no d'il·legalitat".

El Pla hidrològic de les Illes Balears, encara sense aprovar pel Consell de Ministres, prohibeix l'atorgament de noves concessions a les zones ubicades dins les anomenades "unitats classificades", les zones on els aqüífers registren problemes de salinització, de contaminació o que estan molt properes a les albuferes o a les àrees naturals humides. Aquesta mesura es troba així mateix recollida en el Decret de mesures especials dictat enguany per la Conselleria de Medi Ambient. Les unitats classificades són, a Mallorca, les zones d'Andratx, Formentor, s'Extremera, Alaró, Inca-sa Pobla, Calvià, na Burgesa, Pla de Palma, sa Marineta (Son Serra de Marina fins a Petra), Marina de Llevant i la zona de Llucmajor-Campos; a Eivissa, Sant Antoni, Santa Eulària, Sant Josep i Eivissa capital. L'única excepció a la prohibició és la de pous per a habitatges unifamiliars aïllats que no tenen possibilitats de connectar-se a la xarxa, pous que no poden extreure més de 500 metres cúbics anuals. La Con-

selleria de Medi Ambient estudia en aquests moments reduir aquest màxim a 200 metres cúbics/anys, volum considerat suficient per a una família formada per quatre persones. Una altra nova mesura encara per perfilar és la

d'obligar els habitatges en sòl rústic a mantenir dobles circuits d'aigua i a l'aprofitament de les aigües residuals.

Sa Pobla, pous tradicionals.

opinió favorable: "el registre de pous de les Balears és una meravella si el comparem amb els que tenen les altres comunitats autònomes de l'Estat".

El règim legal dels pous privats és regulat per la Llei nacional de l'aigua de l'any 1985, que estableix que l'aigua és un bé públic, encara que amb drets privats a l'hora de la seva explotació. La llei fixa així mateix que per a l'explotació de pous amb un volum inferior als 7.000 metres cúbics es necessita una autorització administrativa mentre que, per a aquells amb volum superior a aquesta xifra, s'entra al règim de concessió (cinquanta anys). La llei obria, per tant, un període per a la inscripció corresponent, en un i altre cas.

que molts de pous que es registren en la primera tongada no ho feren en la segona, amb el resultat de devers 35.000 pous inscrits, però només 12.000 d'acord amb les prescripcions posteriors de la Llei d'aigües. Es tracta d'un volum important de pous en situació "al·legal" però dels quals hi ha constància administrativa.

Constància inexistente en el cas del 20% estimat de pous en actiu fora de registre.

Barón considera que "és cert que a les Balears hi ha més pous que a altres regions, encara que tam-

MEDI AMBIENT ESTUDIA EN AQUESTS MOMENTS ESTABLIR UN CONSUM MÀXIM DE 200 METRES CÚBICS/ANYS PER ALS HABITATGES UNIFAMILIARS RURALS

un augment sense aturall de la demanda. Tal i com destaca d'una manera prou expressiva el cap d'estudis de la Junta d'Aigües de la Conselleria de Medi Ambient i director de l'estudi del Pla hidrològic, Alfredo Barón, "la realitat és que tècnicament tot es pot resoldre: si ens falta aigua, es poden construir, tal i com es pretén, noves dessaladores i si per al funcionament d'aquestes instal·lacions ens falta energia es poden construir noves estructures. Al final es tracta d'un problema d'inversions i de decisions. Però el que no es pot fer és ampliar el territori, sobre aquest recurs no es pot actuar tècnicament, no es pot preveure cap substitució ni ampliació. Per tant, es pot dir que no hi ha un problema d'aigua o un problema d'energia, el que hi ha és un problema final, bàsic, d'ordenació del territori".

RECURSOS

Segons les xifres que aporta el Pla hidrològic de les Balears, els recursos naturals teòrics de les Balears, és a dir, el màxim d'aigua que aquesta terra alberga tant en recursos superficials -l'aigua de les escorrenties- com subterranis -els aqüífers- arriben a 592 hectòmetres cúbics anuals. D'aquesta quantitat, els recursos naturals reals són les aigües superficials que es poden recollir en els embassaments -una mitjana de 7,2 hectòmetres cúbics anuals- i les que es poden aprofitar dels aqüífers, 300 hectòmetres cúbics anuals. Les Illes tenen d'una manera natural aquesta capacitat mitjana, capacitat que s'ha de matisar en funció de la irregularitat de la recàrrega natural de les illes en un règim com el mediterrani, amb grans oscil·lacions de pluges. De fet, la situació actual rebaixa dràsticament aquestes disponibilitats ja que enguany som al 50% per davall de la mitjana pluviomètrica històrica, les reserves dels aqüífers es troben al 50% i els embassaments són pràcticament buits, malgrat les darreres pluges. A més, el mateix Pla hidrològic ja calcula que, dos anys enrere, un total de 21,5 hectòmetres cúbics de les reserves dels aqüífers són fruit de la sobreexplotació de pous salinitzats o contaminats pels nitrats de l'agricultura. Conseqüentment, avui per avui, són vitals les aportacions de les dessaladores en marxa, tant la nova de Palma -si les aportacions de les sis línies actuals s'estenen al període d'un any subministra devers 15 hectòmetres cúbics anuals, el 33% del consum global dels termes de Palma, Calvià i Andratx-, les mòbils que a partir d'ara aportaran aigua a Calvià i Andratx (8.000 metres cúbics/dia), les dues de l'illa d'Eivissa amb devers 3,5 hectòmetres i la de Formentera amb 0,23 hectòmetres cúbics anuals. Recursos no na-

turals als quals s'han d'afegir els 15 hectòmetres cúbics anuals procedents de la reutilització del 20% de les aigües depurades.

DEMANDA

Si miram la situació per l'altre costat de la balança, el Pla hidrològic de les Balears xifra la demanda d'aigua de les Illes en 292 hectòmetres cúbics anuals, pràcticament la mateixa xifra de les reserves naturals mitjanes, una demanda que, en un any com l'actual, mai no es pot cobrir a partir de les disponibilitats de la naturalesa. La demanda principal d'aigua és la de l'agricultura (175 hectòmetres cúbics anuals, el 59% del total), seguida de la de l'abastiment a la població (109 hectòmetres cúbics, quasi el 40%), de la dels camps de golf (3,76 hectòmetres cúbics, dels quals 2,94 procedeixen de la reutilització d'aigües depurades) i de la indústria, amb un consum simbòlic de 0,7 hectòmetres

de l'agricultura per la baixa rendibilitat de les explotacions i la venda de terrenys rurals amb finalitat urbanitzadora. La nota més negativa d'aquest procés és el fet que el menor consum d'aigua de l'agricultura no es produeix per una major aportació d'aigües depurades al sector o per una política de cultius alternatius més sostenibles, sinó perquè els agricultors deixen de ser-ho.

BONES INTENCIONS

Davant un mapa de xifres on els comptes no surten, el Pla hidrològic es planteja dos escenaris: l'any 2006 i l'any 2016. Les bones intencions del Pla hidrològic preveuen tot un programa de conservació de l'aigua a través de la reducció de les pèrdues de les xarxes de proveïment (20% en el 2006 i un 15% més en el 2016) i una reducció de la demanda global de l'aigua (un 20% en el 2016) a través de l'extensió de

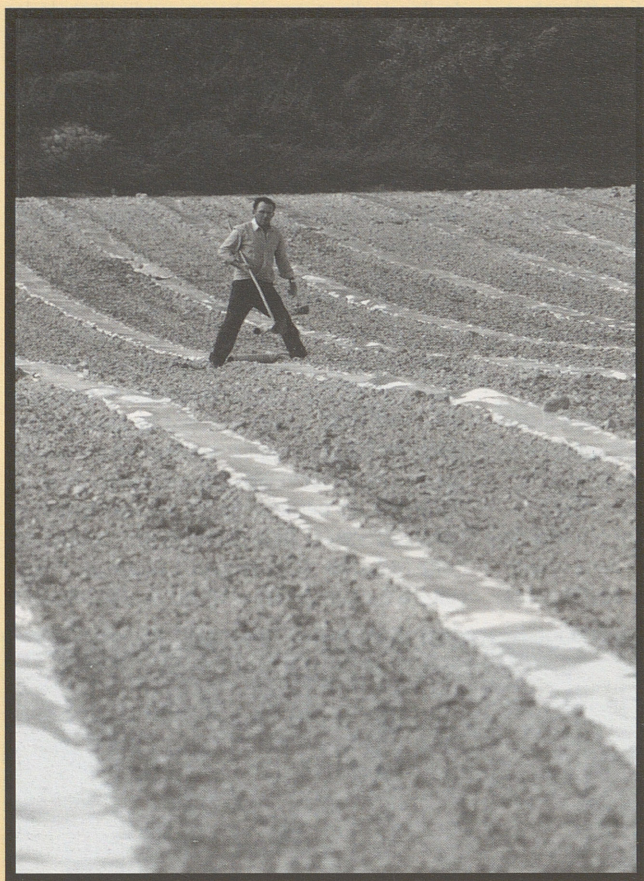

Dessaladora a Palma.

cúbics anuals. Si es desglossa per illes la demanda de proveïment (109 hectòmetres cúbics anuals) ens trobam que Mallorca en consumeix 83,1 (76%), Menorca 10,6, Eivissa 6,75 i Formentera 0,3. S'ha d'apuntar que els percentatges de demanda per sectors que apunta el Pla hidrològic, que va ser elaborat amb dades del 1998, ja han experimentat, en el breu termini de dos anys, variacions importants. Segons destaca Alfredo Barón, és més que probable que el consum agrícola hagi davallat a un 55% mentre que el proveïment a la població hagi augmentat el seu pes relatiu quasi al 45%. Aquesta variació s'ha generat per dos factors molt importants: en primer lloc, pel sensible increment de la demanda de proveïment a causa de l'augment paral·lel de la població i de la urbanització del territori; en segon lloc, perquè hi ha un abandó

les canalitzacions d'aigua depurada i la incidència de les actuacions i les campanyes per aconseguir un ús més racional d'aquest recurs. Dels quasi 100.000 milions de pessetes pressupostats en inversions pel Pla hidrològic, 11.000 milions se n'haurien d'anar cap a l'establiment de xarxes de canalització d'aigua depurada per als agricultors, encara els principals consumidors de l'aigua potable.

Però la reutilització d'aigua depurada té un límit: si avui es reutilitza el 20% de les aigües residuals tractades, el marge extrem al qual es pot arribar és al 40% o al 50%, entre d'altres raons, perquè hi ha un aprofitament màxim i perquè, per arribar-hi, s'haurien d'habilitar grans superfícies d'emmagatzemament per reservar per a l'hivern l'aigua depurada i aprofitable que es pot "fabricar" durant l'estiu, l'època de major

L'agricultura consumeix el 60% de l'aigua potable.

activitat de les estacions depuradores. Al marge d'haver de vèncer el problema principal: la reticència dels agricultors a emprar el líquid de les depuradores. Una inversió d'11.000 milions de pessetes no es farà si, abans, no hi ha un consens i una implicació del sector agrícola. En aquest punt apareix la dificultat -o la manca de voluntat política- a l'hora d'enfrontar l'agricultura a la seva contradicció extrema. Tothom considera que s'ha d'anar alerta a l'hora de tocar aquest sector, sensible per tantes raons mediambientals i socials, però, a la vegada, protagonista d'una de les disparitats més flagrants: genera l'1% del PIB i consumeix el 60% o el 55% de l'aigua potable. Algunes iniciatives -cas del Pla Proalfa, de substitució de cultius de reguigü per cultius de secà- són molt positives, però insuficients. En el segle XXI i a unes illes exhaurides per la sequera, és difícil d'explicar un consum agrícola d'aigua com per exemple el de sa Pobla. A més, es tracta d'un consum d'aigua contaminada, que afecta tota la zona del Pla, amb un nivell de nitrats que supera àmpliament el marcat per les directives comunitàries. No serà estrany que les restriccions d'aigua potable a aquesta zona comencin quan la Unió Europea imposi unes sancions que no tardaran molt a arribar.

El descens del consum programat en el Pla hidrològic preveu la reparació de xarxes i l'eliminació de fugues, la localització i eliminació de connexions il·legals, l'extensió dels comptadors individuals, l'extensió de mesures d'eficiència en els usos residencials, a l'hoteleria i als parcs púb-

blics i, finalment i entre totes les altres, una mesura que tots, en el fons, sabem que arribarà: l'aplicació de taxes de l'aigua dissuasòries. Entra dins la lògica pensar que, més prest que tard, el preu de l'aigua pujarà i s'acostarà al valor real que té com a recurs escàs.

BALL DE DESSALADORES

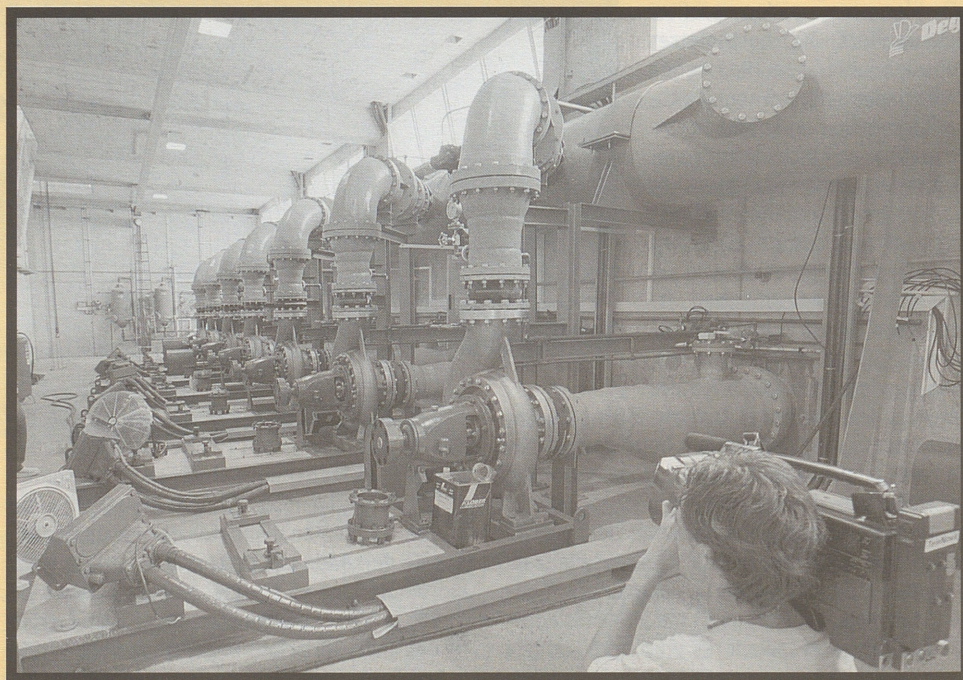
Es podran cobrir les necessitats futures de les Illes reduint el consum, obrint nous pous mentre es redueixen les aportacions dels sobreexplotats, sumant les aportacions de sa Costera i reutilitzant les aigües depurades? La resposta és dubtosa. Si la naturalesa premia els esforços amb pluges, potser sí. Però, i si la sequera es perllonga en els nivells actuals? De moment, cobrim amb problemes el dèficit gràcies a les aportacions de la dessaladora de la Badia de Palma -que poden ser ampliades-, a les de les dessaladores mòbils que

ara comencen a funcionar a Andratx i a Calvià

mic. Tan poca confiança que, ja fora d'allò que expressa la redacció del Pla, ha compromès de paraula inversions ministerials per construir una nova dessaladora a Mallorca, una altra a Eivissa i una darrera a Menorca. Segons Alfredo Barón, la situació de Mallorca pot aconsellar una nova planta de dessalació, una infraestructura que pot quedar en reserva quan les condicions meteorològiques millorin els nivells naturals d'aigua. Una instal·lació que, com a contraprestació d'una inversió costosa i d'una més costosa despesa energètica, sempre ens donarà un marge de seguretat. En canvi, Barón considera que no són necessàries en el cas d'Eivissa, ni de Menorca. A Eivissa, el dèficit es pot cobrir si s'optimitza la màxima capacitat de les instal·lacions de Sant Antoni i d'Eivissa capital i es connecten les seves xarxes per arribar al límit d'eficàcia. En el cas de Menorca on, de moment, els únics problemes d'aigua els proporcionen els pous salinitzats de la zona de Ciutadella, aquest conflicte es podria resoldre amb una reubicació dels pous, avui massa concentrats i massa a prop de la costa.

FINS QUAN?

En realitat i al marge de tots els programes imprescindibles d'estalvi d'aigua per part dels consumidors, les úniques vies per resoldre l'angoixant problema de l'aigua són les de sempre, les que ja des de fa dècades demanen els especialistes: afrontar d'una manera definitiva el consum de l'aigua potable per part de l'agricultura

(8.000 metres cúbics/dia), a les de les dues dessaladores d'Eivissa i a la de Formentera. El primer responsable polític que demostra una escassa confiança en les previsions del Pla hidrològic és el mateix ministre de Medi Ambient, a pesar que el pla va ser elaborat en el període en què Jaume Matas va presidir l'executiu autonò-

i, ja enfora de les mateixes competències del Pla hidrològic, actuar radicalment sobre la urbanització del territori, el punt de partida d'un cercle viciós que ja es va tancar en fals una vegada ("operació vaixell") i que ara, quan tornam a consumir més del que tenim, es vol tornar a tancar per la porta de darrera, prenent més aigua de la mar. La pregunta següent és: fins quan?

Marratxí i Sencelles, dos casos amb concessions privades

C.F

Marratxí: problemes greus i una concessió privada fins l'any 2023

"Monopoli", "situació vuitcentista", "contracte lleoní", "servei tercermundista". Totes són expressions de Miquel Rosselló, d'Esquerra Unida i únic membre del grup mixt a l'oposició en el municipi de Marratxí. Totes dirigides a valorar la situació que experimenta el municipi a causa del contracte que manté l'ajuntament amb l'empresa Aguas del Término de Marratxí, propietat de Fernando Dameto.

Aguas del Término de Marratxí manté dos convenis amb l'Ajuntament de Marratxí. Un primer contracte, signat l'any 1973 i per un període de cinquanta anys -vigent, per tant, fins l'any 2023-, per al subministrament d'aigua potable a les zones de Pòrtol, sa Cabaneta i es Figueras. Un contracte que atorga a aquesta empresa no només el servei d'aigua, sinó també la xarxa i les canalitzacions a pesar que, segons Rosselló, "la xarxa es va pagar amb les contribucions dels veïnats". El contracte "fixa clarament que tenen l'obligació de fer el manteniment, però l'empresa no inverteix en maquinària, té uns equipaments obsolets i la xarxa està igual que estava en els anys setanta". La conseqüència és que "s'espatlla constantment durant l'estiu, més si es té en compte que la xarxa no està preparada per a l'enorme volum de la població actual". D'altra banda, "aquesta empresa tenia l'obligació de cedir dos pous a l'ajuntament i pagar al municipi un cànon sobre els beneficis obtinguts, obligacions, les dues, que mai no s'han complert".

Les deficiències del servei, els talls d'aigua i la manca de pressió del subministrament provocaren la reacció dels veïnats al llarg d'aquest estiu. "L'Associació de Veïnats va distribuir un fullet donant, fins i tot, el telèfon de l'empresa, de manera que imagin que són conscients del malestar general". Rosselló no descarta "que l'empresa hagi utilitzat els talls d'aigua per pressionar l'ajuntament".

El segon contracte d'Aguas del Término de Marratxí amb l'ajuntament es va signar l'any 87 per deu anys per al subministrament -en aquest cas, la xarxa queda exclosa- d'aigua a les zones d'es Pont d'Inca, es Pla de na Tesa i sa Cabana. Acabada la concessió, l'ajuntament acaba d'aprovar les bases del concurs per obrir-ne una de nova. Però pot ser que l'atorgament torni a caure a la mateixa empresa perquè "clar, és que només es poden presentar aquesta o EMAYA, i no crec que EMAYA, amb els problemes que té, vulgui concórrer".

Mentre el govern municipal de Marratxí pretén arreglar les coses per la via negociadora, Esquerra Unida considera que "s'haurien de rescatar les concessions, fins i tot a la brava, tal com va fer l'Ajuntament de Calvià temps enrere, quan també depenia d'aquest senyor. I rescatar no vol dir comprar els pous sinó entrar a regular-los a través d'una empresa municipal. El tema de l'aigua a Marratxí pateix totes les condicions d'un monopoli privat, amb unes condicions vuitcentistes i un servei ter-

cermundista. I en mans d'un senyor a l'antiga, acostumat a comandar". Una solució seria que Marratxí comprés els seus propis pous o que entràs al Consorci d'Aigua de la Badia de Palma, que inclou els ajuntaments de Palma, Calvià i Andratx. "Per aquesta via o cercant finançament del Pla d'Obres i Serveis del Consell Insular podríem arreglar el tema de les xarxes". Lògicament, el problema de fons en relació al subministrament d'aigua és el creixement desmesurat de la població del terme, avui amb 22.000 habitants censats i una població real que s'acosta als 28.000, inclosos els residents de les devuit parcel·lacions il·legals recentment regularitzades. Rosselló vaticina que "Marratxí esclatarà; totes les previsions de sòl del pla del 1972, absolutament desenvolupista, s'han executat. Tots els nostres serveis són deficitaris. Jo crec que, en dos o tres anys, Marratxí pot ser incontrolable".

SENCELLES

Sencelles: menys problemes i tres concessions privades fins l'any 2036

El proveïment d'aigua en el terme municipal de Sencelles s'executa a través de tres concessions privades atorgades l'any 1983 per l'ajuntament -també per un període cinquanta anys- a les empreses. Aigües del terme de Sencelles (propietat de Fernando Dameto), Aigües Son Company (propietat de Ventura Rubí) i s'Era Vella. Només el nucli de Biniali, que forma part del terme municipal i on s'han acabat recentment les obres per a la incorporació a les xarxes de proveïment i de clavegueram, té subministrament municipal, amb xarxa i aigua propietat de l'ajuntament.

Segons destaca el batle de Sencelles, Josep Aloy, "de moment, nosaltres no tenim cap problema. Tenim la sort que els pous són molt rics i que, per tant, no s'han registrat conflictes al subministrament. D'altra banda, tampoc no s'han formulat queixes en relació al funcionament i a l'efectivitat de les xarxes. Josep Aloy indica que "nosaltres, quan arribàrem a l'ajuntament ja ens trobàrem amb tot fet i amb aquests tres concessionaris. Mentre hi hagi un bon servei jo no em puc queixar, i de moment és així. Ara bé, si a un moment determinat veiem que per alguna raó no es compleix el servei, puc dir clarament que no tindrè cap problema a rescatar la concessió. Tenc molt clar que

l'aigua és un bé d'utilitat pública i escàs i, en cas d'incompliment, les concessions es poden rescatar en qualsevol moment. En el cas de Biniali nosaltres podríem haver tramitat una nova concessió privada; en canvi, hem volgut que el servei fos municipal".

En relació a l'aigua, i segons el batle, el municipi de Sencelles únicament ha viscut conflictes menors. Per un costat, el pagament de les noves connexions d'aigua, que ha generat dos tipus de quo-

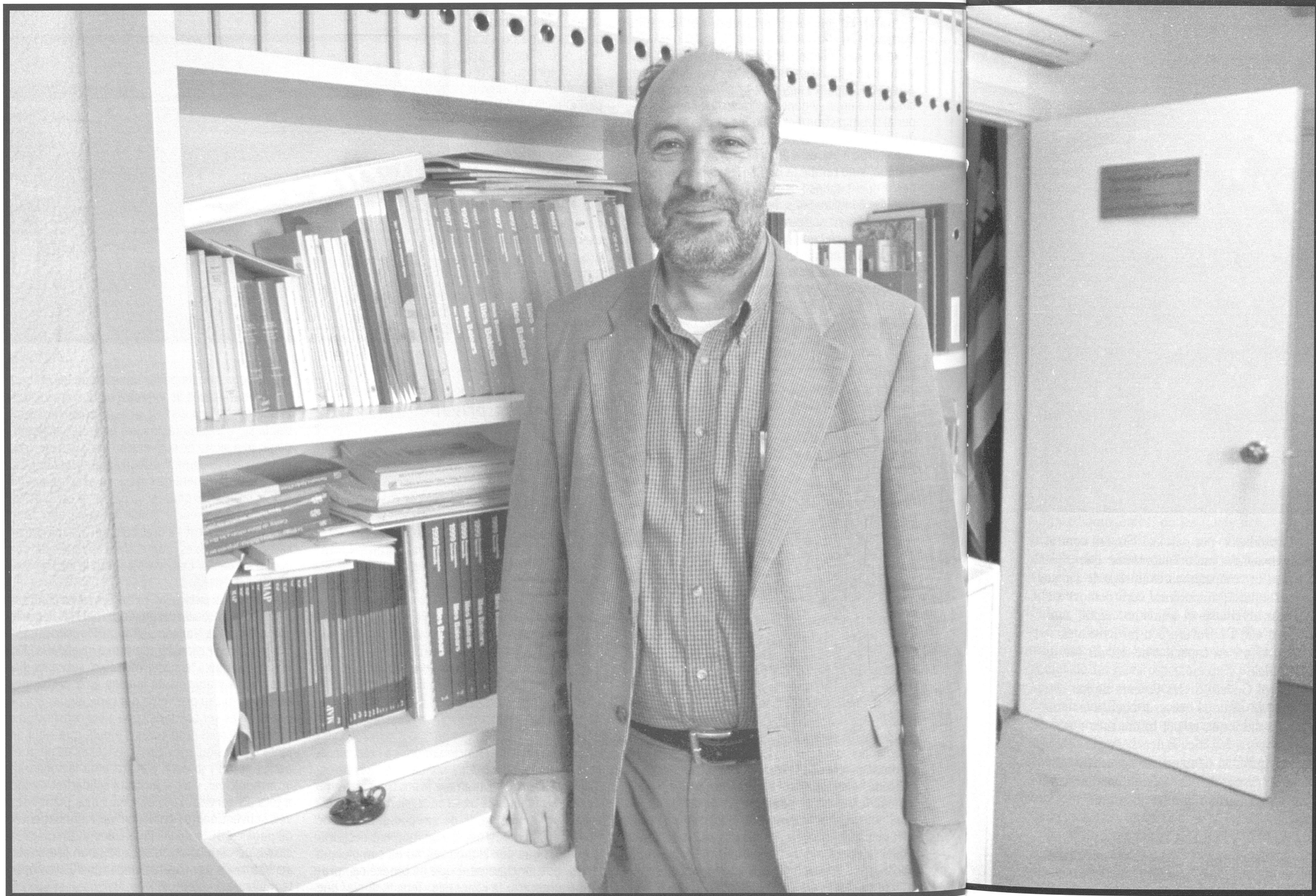
Marratxí.

tes, les que han de pagar aquells que les efectuen en el moment de vigència de la subvenció del Pla d'Obres i Serveis i els que, en canvi han retardat la seva incorporació i ara es veuen obligats a pagar una quota no subvencionada. Un segon conflicte va ser l'augment important del consum d'aigua a començament de l'estiu: "a pesar que tenim aigua, la situació general va provocar certa psicosis i la gent va començar omplir les cisternes". Augments com aquest es pretenen pal·liar mitjançant l'aprovació de taxes progressives en funció del consum d'aigua per cada unitat i amb la incorporació d'un pla d'estalvi.

La bona situació relativa de Sencelles contrasta amb la que pateixen els municipis del Pla. Sencelles no pertany a la Mancomunitat del Pla, circumstància que pot ser considerada com a insolidària. Aloy ho desmenteix: "si nosaltres tenim sobrants d'aigua i hi ha municipis de la zona amb problemes, no tindrè cap problema per cedir aigua; ara bé, una cosa és ser solidaris i una altra consentir que el poble pateixi problemes d'aigua, que sigui dolenta o que sigui més cara. Sencelles és un poble petit i pobre i jo estic d'acord amb la solidaritat intermunicipal, però si aquesta solidaritat s'aplica a tots els serveis. La major part dels plans i serveis subvencionats signifiquen que l'ajuntament ha de pagar el 40% de les inversions. I, en molts de casos, per a un ajuntament que té un pressupost de 90 milions de pessetes, pagar un 40% comporta molts de problemes".

Administrar la set

Entrevista a Antoni Rodríguez

Tot just arribaren Els Verds a la Conselleria de Medi Ambient del Govern de les Balears, va deixar de ploure, d'això fa més d'un any. I no hi ha solucions ecològiques a la sequera quan la pateixen unes illes que han sobrepassat els límits de tots els consums. Administrar la set de forma que no acabi la festa és el repte, davant del qual alguns s'han de doblegar a uns principis que consideraven inamovibles. En temps de sequera, l'aigua que no cau ha esdevingut el camp de batalla, i el capdavanter de l'oposició balear, Jaume Matas, revestit de ministre de Medi Ambient, envida amb promeses multimilionàries. Ara les dessaladores es presenten com la solució, perquè els aqüífers

recuperin de forma natural les qualitats que les extraccions abusives els havien fet perdre. Les dessaladores són ecològiques, caramels enverinats. A l'altre costat de la controvèrsia, la consellera verda assegura el lloc dins el Govern de Progrés a cops d'eficàcia i un poc de desmemòria. El director general de Recursos Hídrics, Antoni Rodríguez, és el seu suport. Responsable directe de trobar les solucions tècniques al problema i entossudit a inculcar a la ciutadania la consciència de l'estalvi i del reaprofitament, ha fet bo el projecte de Pla hidrològic de les Balears redactat en temps de Jaume Matas, que no inclou dessaladores. Caramel per caramel.

-A la Península Ibèrica es consumeixen anualment vint mil hectòmetres cúbics d'aigua, i altres vuitanta-nou mil són rius que van a morir a la mar. Ben al contrari que aquí, que hem de beure aigua dessalada.

-La gran diferència respecte al continent és que allà s'empren bàsicament recursos superficials, mentre que més del 90% dels recursos que nosaltres utilitzam són subterranis. A part de l'aigua subterrània, que ens proporciona a les Illes Balears prop de tres-cents hectòmetres a l'any, tenim la dessaladora, que produeix gairebé 47 hectòmetres, molt més dels 4,5 hectòmetres que es produïen quan es va fer el Pla hidrològic. També disposam de devers set hectòmetres de mitjana dels embassaments i entre deu i quinze hectòmetres d'aigües residuals depurades.

-Així com a la resta de l'Estat s'ha arribat a la conclusió que el problema no és que manqui aigua, sinó que aquesta està mal aprofitada o mal repartida, a les Illes Balears, la situació és d'escassetat permanent.

-Jo crec que a les Illes Balears tampoc no es pot dir que manqui aigua. De fet, si comptam els recursos de la dessalació o els recursos de sa Costera o els recursos de l'aigua residual depurada, en principi en un any mitjà no faltaria aigua. El problema és que els anys són molt variables, i per tant, l'única manera de poder cobrir les demandes, que són constants i fins i tot creixents, és emmagatzemar l'aigua els anys plujosos, de manera que la puguem treure els anys de sequera. El problema de la situació actual és que ens hem trobat amb una sequera i s'ha confiat massa en la dessaladora, com a solució a tots els mals, i aquesta dessaladora no ha bastat. El que s'ha fet ha estat abusar, i de fet continuam abusant, de la

dessaladora. Quan es va posar en marxa la dessaladora, el juliol de l'any passat, els aqüífers ja estaven molt baixos. Amb un any de sequera més, encara els hem abaixat molt més, i ara ens trobam que no tenim recursos per remuntar la situació fins que no arribi l'any humit.

DESSALAR ÉS ECOLOGISTA

-Des del punt de vista de mantenir l'equilibri dels recursos naturals, ara resultarà que fer dessaladores és una proposta ecologista.

-Sí i no. Depèn de com es miri. Les dessaladores resulten positives perquè així es pot reduir l'explotació abusiva dels aqüífers. Però les dessaladores plantegen dos problemes greus: un, provoquen un augment del preu de l'aigua, i l'altre, produeixen CO₂, són molt contaminants. En uns moments en què des d'Europa s'es a punt de prendre mesures per reduir les emissions de CO₂, resulta un pèl contradictori que afegim més dessaladores,

El director general de Recursos Hídrics de les Balears, Antoni Rodríguez Perea, va néixer a Tarragona el 1951. Després de cursar estudis de Marina Mercant, el 1979 es va llicenciar en Ciències Geològiques, i el 1984 obtengué el doctorat de Geologia a la Universitat de Barcelona. Des del 1981 és professor universitari, i des del 1997, director del Departament de Ciències de la Terra de la UIB, càrrec que deixà en ser nomenat director general de Recursos Hidràulics. Del 1986 al 1990 va ser president de la Societat d'Història Natural de les Balears. És membre del GOB i de l'Obra Cultural Balear. No milita a cap partit polític.

perquè així encara l'augmentarem més. Estratègicament, es pot justificar una dessaladora lligada a una explotació turística, però el que ja no és tan convenient és lligar la dessalació al proveïment d'aigua a població resident, és a dir, a una demanda permanent. Perquè llavors el preu de l'aigua, que és un bé que fins ara estava una mica fora de mercat, no sotmés a una especulació moderna, dependrà dels preus de l'energia: quan et connectes a una dessaladora, et connectes també a la globalització del mercat energètic mundial, i en un moment de crisi pot passar que l'aigua arribi a tenir un preu inimaginable.

EL PLA HIDROLÒGIC

-El Pla hidrològic s'ha fet amb una perspectiva de vint anys. Quina societat imagina?

-Nosaltres hem acceptat el Pla hidrològic que va fer el Partit Popular, perquè creim que es tracta d'un pla bastant raonable en el sentit que arriba a unes estimacions per al 2006 i el 2016 que parteixen d'uns paràmetres fonamentals: el turisme no creixerà i s'estabilitzarà el nombre de places turístiques, es produirà un lleuger creixement de la població fixa, el consum agrícola, ni augmentarà ni disminuirà, segurament es reduiran les hectàrees de regadiu, perquè desapareixeran els cultius menys rendibles, però de la mateixa manera, s'incrementaran aquells conreus més rendibles, per la qual cosa s'obté un horitzó tant per al 2006 com per al 2016 de 175 hectòmetres cúbics de consum agrícola. El Pla hidrològic té en compte el consum d'aigua de la població fixa, el de la població turística i estacional, el regadiu, el consum industrial i el consum d'aigua dels camps de golf que es varen fer abans de la Llei de camps de golf i de la Llei d'aigües, i preveu que es produirà un lleuger creixement de la demanda d'aigua, i que aquest creixement serà fàcilment assumible. Malgrat tot, també detecta, ja al 1996, que és quan s'elaborà, una manca de qualitat de l'aigua, a causa de l'extracció abusiva que provoca la salinització dels aqüífers. Per tant, el Pla hidrològic per al 2006 i per al 2016, a banda de satisfer la demanda que es generi, ha de resoldre els problemes de qualitat de l'aigua, la qual cosa suposa, per un costat, disposar d'aproximadament 27 hectòmetres d'aigua, que és la quantitat que s'extreu de més i que provoca la salinització dels aqüífers, i per l'altre, dels hectòmetres que demanarà el creixement de la demanda. El Pla hidrològic té previst aconseguir aquesta aigua tot ampliant la capacitat total de les dessaladores existents, sense construir-ne cap més. El pressupost del Pla hidrològic és de devers cent mil milions de pessetes, dels quals un 23% es destinarà a la gestió de la demanda, això és, correcció de fuites, fer noves canonades, instal·lació de comptadors individuals, etc., és a dir, corregir tot allò que implica un ús deficient de l'aigua per tal de garantir el seu estalvi. Un altre dels reptes del Pla hidrològic és apostar per la reutilització de les aigües depurades, i a això dedica el 20% del seu pressupost, i pretén que de cara al 2006 i al 2016, 76 hectòmetres d'aigua depurada arribin als conreus. Amb aquesta reutilització, juntament amb l'estalvi, la producció de sa Costera i l'ampliació de les dessaladores, s'arriba als futurs objectius que s'han traçat, però també és necessària una bona previsió que permeti disposar de reserves d'aigua per als anys de sequera.

-Com pot ser que un pla hidrològic que s'ha elaborat amb una perspectiva de vint anys, només a partir d'un any de sequera com el que patim en aquests moments, hagi de modificar els seus instruments bàsics? S'ha passat de dir que no necessitàvem més dessaladores al plantejament del Ministeri de Medi Ambient que en proposa sis, de les quals la Conselleria de Medi Ambient de les Illes Balears n'accepta dues.

-Jo crec que aquí hi ha un joc polític que es mescla. Primer, el Ministeri de Medi Ambient s'ha tret de la màniga aquestes sis

dessaladores, sense cap estudi que justifiqui la seva necessitat. Quan es parla d'un pla hidrològic a vint anys, aquest mateix pla hidrològic ja suposa que durant aquests vint anys hi haurà oscil·lacions pluviomètriques, el que contempla és un panorama general, a partir que hi haurà anys més secs i anys més humits. El que s'ha de plantejar és una política global a mig i a llarg termini, no a curt termini. El que passa és que el ministre i el Partit Popular aprofiten aquesta sequera que patim, d'una forma partidista, i ofereixen moltes dessaladores per "carregar-se" el Pacte de Progrés per la seva part més dèbil. Des d'un punt de vista de racionalitat hidràulica, el que hem d'intentar és prendre les mesures necessàries per passar aquest estiu i el que ve. Unes mesures com les que hem pres, molt conjunturals a causa de la sequera, sense que aquestes mesures no ens hipotequin el preu de

l'aigua per a sempre més. Es produeix, per part del Govern central, una deslleialtat institucional: nosaltres, amb l'autonomia que proclama la Constitució, tenim la competència exclusiva de l'aigua. Jaume Matas no vol respectar aquesta autonomia, com demostra el fet que –i això s'ha pogut llegir als diaris– el ministre "regali" una dessaladora a la batlessa d'Andratx. El Govern central hauria de respectar la nostra autonomia, la nostra capacitat de decidir les prioritats de la política hidràulica. D'altra banda, he d'aclarir que el Govern de les Balears no ha acceptat cap nova dessaladora, tot i que sí que està obert a estudiar qualsevol proposta. Nosaltres creiem que es pot treure més rendiment de les dessaladores existents a les Illes Balears, es pot ampliar la seva producció. Ja fa temps que s'ha demanat al Govern central aquesta ampliació, però en lloc de posar-se a la feina, ens ofereix sis dessaladores més, sense un estudi darrere que les justifiqui.

LA BATALLA POLÍTICA

-Potser aquesta oferta del ministre Matas respongui també a una previsió més desenvolupista?

-Sí, evidentment. La seva solució és evident i consisteix a fer allò que resulta més senzill. Per exemple: el Pla hidrològic contempla que s'ha de fer gestió de la demanda, però com que és complicat demanar a la gent que estalviï aigua, al Partit Popular li és més fàcil donar més aigua. Però també crec que en aquests moments el mouen més altres criteris, polítics, vol desgastar el Govern de Progrés. Parteixen de la base que la consellera verda és radical, intransigent, i intenten que aquesta conselleria i el mateix Pacte de Progrés entri en crisi a partir dels seus plantejaments i de les seves propostes.

-El Pla hidrològic que han presentat, tot i que el Govern de les Illes Balears té autonomia per decidir la política de l'aigua, l'ha d'aprovar el Consell de Ministres de Madrid. Com acabarà aquesta batalla?

-A les conques intracomunitàries, que són aquelles on no hi ha cap interferència amb una comunitat veïna, el procediment d'elaboració del Pla hidrològic és regulat, això vol dir que si nosaltres complim les normes, el Govern Central no té més remei que aprovar el nostre pla, no pot introduir-hi modificacions, ja que només pot intervenir en temes hidrològics quan hi ha intercanvi d'aigües entre conques. El que és curiós i en certa manera incoherent, és que, partint d'un pla hidrològic com el nostre, intracomunitari, el Ministeri de Medi Ambient decideixi les infraestructures que hi vol col·locar, sense justificar-les amb cap estudi, i sense que aquest pla hidrològic estigui encara aprovat.

L'AIGUA CLANDESTINA

-Aquest pla hidrològic comptabilitza tota l'aigua que s'extreu de forma clandestina? S'han avaluat les seves conseqüències hidrològiques, i també les econòmiques i les urbanístiques?

-S'ha estudiat el seu efecte hidrològic. El Pla hidrològic divideix l'arxipèlag en trenta-dues unitats homogènies, de les quals desset les determina com a "classificades", que és un estadi previ a declarar-les sobreexplotades o salinitzades, i que significa que ja no s'hi poden fer més pous. Entre aquestes es troben les àrees més importants, com Palma, per exemple. En la situació de sequera en què ens trobam, i com que no podíem esperar que s'aprovés el Pla hidrològic, vàrem elaborar un decret de mesures especials que, entre d'altres coses, determina aquestes unitats, i les determina com a classificades, sense que s'hi puguin fer més concessions d'aigües subterrànies i les autoritzacions estan limitades a 500 metres cúbics per any a habitatges unifamiliars amb cèdula d'habitabilitat. Paral·lelament, s'ha augmentat molt l'activitat sancionadora, i ja duim devers vint-i-cinc milions de pessetes de multes.

-La distribució del consum fa pensar que el problema de l'aigua a les Illes Balears no prové del consum humà, sinó de l'agrícola que representa

Les propostes del Pla hidrològic de les Balears

G.G.

A principis de setembre el Govern de les Illes Balears presentà oficialment al Govern central el Pla hidrològic de les Balears, un pla que ha d'aprovar el Consell de Ministres i que ha de resoldre fins l'any 2016 el problema del proveïment d'aigua a les Illes. Aquest objectiu reclama no tan sols una inversió superior als noranta mil milions de pessetes, sinó també actuacions fermes per a l'estalvi i per a l'aprofitament agrícola de les aigües depurades. La consellera verda i el director general de Recursos Hidràulics es presentaren a Madrid amb aquest pla -aprovat prèviament per consens al Parlament autonòmic- un pla que, oh paradoxes, havia estat elaborat fa cinc anys, quan l'actual ministre Jaume Matas era el president de l'executiu de les Balears.

I és que, a gran trets, les previsions hidrològiques de les Balears no han canviat amb el canvi de Govern. Des d'un principi el projecte de Pla hidrològic de les Balears no preveia la construcció de noves dessaladores a les Illes.

Ara, la pugna entre les propostes de Jaume Matas a favor de les dessaladores i els principis fonamentals de l'ecologisme en contra d'unes estacions que consumeixen molta d'energia i que permetrien continuar polítiques desenvolupistes, ha estat condicionada per la greu sequera que des de fa quasi dos anys pateixen les Balears, la més dramàtica dels darrers cent anys. Amb els aquífers exhausts les dessaladores comencen a presentar-se a les Balears com l'únic recurs que permetria la recuperació natural de la qualitat de les aigües subterrànies. És ben possible, així, que el Govern autonòmic hagi de corregir sobre la marxa, i molt a pesar del desig de la consellera verda, les previsions del Pla i acceptar l'ofertament enverinat de Jaume Matas de construir noves dessaladores, si més no a Mallorca.

De moment, el Pla estableix que l'any 2016 les Balears necessitaran tres-cents hectòmetres anuals d'aigua potable, només un 3% més que ara. Canalitzar l'aigua que la font de sa Costera deixa caure a la mar és la major inversió pendent, però l'objectiu fonamental del Pla és aconseguir una gestió integral de l'aigua que inclogui la reutilització agrícola de l'aigua depurada (perquè ara l'agricultura es beu més de la meitat de l'aigua potable que hi ha a les Balears i només reaprofitava una quarta part de l'aigua residual depurada) i l'estalvi.

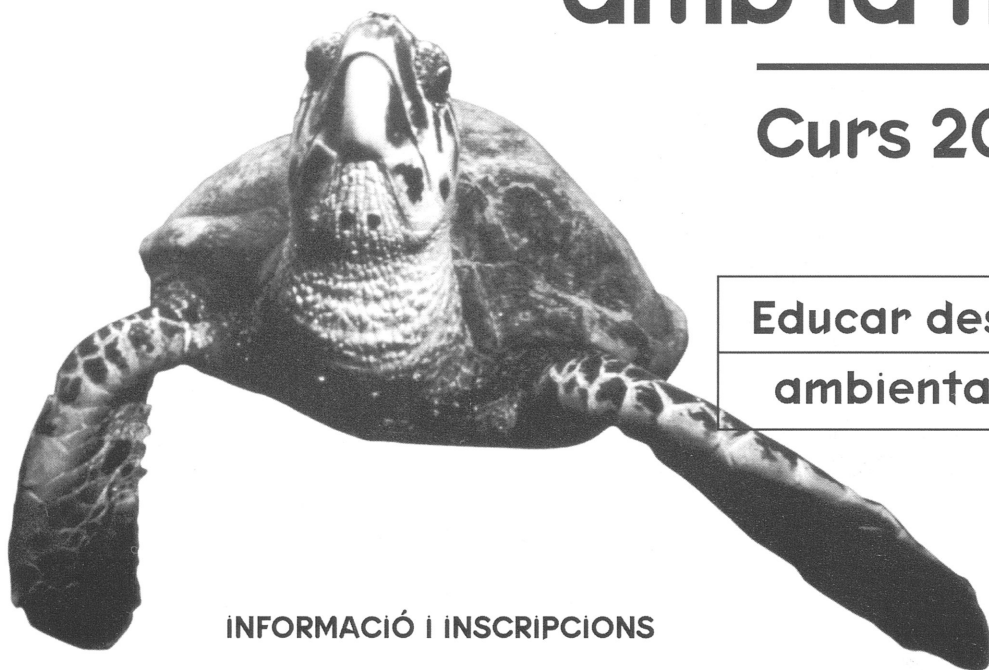
Així, d'un total de noranta mil milions de pessetes d'inversió, el Pla hidrològic de les Balears dedica desset mil milions (el doble del que costarien quatre dessaladores noves) a millorar les xarxes de distribució, perquè no tinguin pèrdues i a instal·lar comptadors individuals que estimulin l'estalvi. Altres quinze mil milions de pessetes s'orienten a la construcció de noves depuradores d'aigües residuals i a la millora de les existents, perquè l'aigua sigui reaprofitable per al reguiu. Però, a més, el Pla hidrològic destina altres nou mil milions de pessetes a canalitzar les aigües depurades fins als cultius. Els set mil milions que ha de costar la canalització de l'aigua de sa Costera són la major inversió en el capítol d'obres de canalització dels recursos hídrics.

El Pla hidrològic de les Balears ha de ser aprovat pel Consell de Ministres, aparentment, sense més supervisió que la jurídica, ja que les Balears són una conca hidrològica que no interfereix altres comunitats. Però precisament en aquest moment de provisionalitat -agregada per la inquietud col·lectiva sobre la insuficiència dels recursos hídrics de les Balears en un any de sequera- el Ministeri de Medi Ambient que presideix Jaume Matas, ha proposat un programa d'inversions d'infraestructures hídriques per a les Balears, de quaranta-dos mil milions de pessetes en només vuit anys. Un pla que no atén les previsions del Govern de les Balears i on les obres estel·lars són quatre noves dessaladores, una a cada una de les Illes. Un caramel enverinat? Un tret directe al cor ecologista? Una infraestructura per continuar creixent? O l'única i inevitable solució als nostres déficits? El Govern de les Illes Balears no ha dit que no als doblers ministerials oferts, però ha defensat el dret que li dona l'Estatut d'Autonomia per definir com s'han de gastar, quines han de ser les solucions al problema de l'aigua, en la convicció, o és només un desig?, que Matas no gosarà fer marxa enrere a les promeses milionàries que ha fet a unes illes eixutes per la sequera i pel malbaratament dels recursos.

Programa "SA NOSTRA" amb la natura

Curs 2000/2001

Educar des dels valors
ambientals i humans

Tortuga marina
(Caretta caretta)

INFORMACIÓ I INSCRIPCIONS

MALLORCA

- **Escola del Medi can Tàpera i Sa Canova**
tel. 971 40 10 01 / fax 971 70 26 38
- **Museu Balear de Ciències Naturals i Jardí Botànic de Sóller**
tel. 971 63 40 64 / fax 971 63 82 49
- **La Trapa**
tel. 971 72 80 37 / fax 971 71 13 75
- **Observatori Astronòmic de Mallorca**
tels. 689 68 65 57 / 649 99 77 52

MENORCA I PITIÜSES

- **Biodiversitat. Les mil i una formes de la vida**
Pitiüses: tel. / fax 971 39 06 74
- **Les Balears abans dels humans**
Menorca: tel. 971 30 09 55 / fax 971 35 05 65
tel. 971 40 10 01
Pitiüses tel. / fax 971 39 06 74
- **Actuam pel medi ambient**
Formentera: tel. 971 32 32 27
Ciutadella: tel. 971 48 06 86
Maó: tel. 971 36 68 54
- **La mobilitat sostenible**
Eivissa: tel. 971 30 52 39
Ciutadella: tel. 971 32 32 27

**"SA
NOS
TRA"**

Obra Social
i Cultural

www.sanostra.es

només un 2% de la població ocupada de les Illes i que emprà més del 60% de l'aigua.

-Sí, és així. Però es tracta d'un sector estratègic i no s'ha de posar en perill la seva subsistència. El que nosaltres volem és oferir als pagesos aigua depurada a la carta i a un cost pràcticament de zero pessetes, i, a més, sense les oscil·lacions de cabdal que es produeixen quan l'aigua prové dels pous. És a dir, oferir a l'agricultor una aigua de certa qualitat –en funció del conreu que vulgui fer– a baix preu i un subministrament estable. Això requereix un procés: primer s'ha de depurar l'aigua correctament, després s'ha de convèncer el pagès que ho feim bé, perquè desgraciadament fins ara hi ha hagut casos en què l'aigua que provenia de les depuradores estava en mal estat, ja sigui perquè era massa salada o perquè la depuració no s'havia fet correctament. En aquest sentit hem de treballar bastant per aconseguir una aigua depurada de qualitat, a mida del conreu que es vol practicar.

BEURE O REGAR

-Sembla, però, que les campanyes d'estalvi d'aigua només van dirigides als ciutadans, mentre que els pagesos, que, insisteix, consumeixen més de la meitat de l'aigua potable, no han variat el sistema de reguiu des del temps dels àrabs.

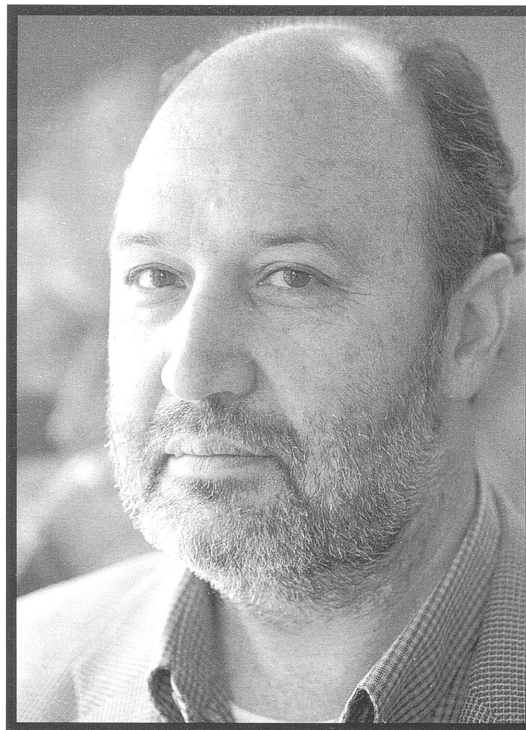
-Però és que els hàbits dels ciutadans no són adequats. La dotació d'aigua per habitant i dia als nuclis urbans és molt elevada. Es calcula com a mitjana devers 279 litres per habitant i dia, i això és una barbaritat si es compara amb les altres ciutats de l'Estat, que, amb característiques similars a les nostres, gasten molt menys.

-Però vostè creu que el principal malbaratament d'aigua es produeix als domicilis urbans?

-No. Les principals deficiències es produeixen a la xarxa de distribució i a les segones residències, que sí que fan un ús de l'aigua que va molt més enllà del que seria necessari. Els problemes bàsics són les pèrdues a la xarxa i la manca de comptadors individuals, que permetrien a l'usuari adonar-se d'aquelles fuites més petites, que en definitiva, sumades, esdevenen molt importants. El problema és, resumint, que els ajuntaments no han pres les mesures necessàries. Alguns municipis han aplicat tarifes progressives, però alhora fan coses tan estranyes com repartir a parts iguals la pujada d'aigua que ha ocasionat la dessaladora. Així no es desincentiva el consum. En un moment determinat la Conselleria de Medi Ambient volia apujar els preus de l'aigua, nosaltres el que volem és utilitzar els preus per frenar els consums abusius. Però l'Ajuntament de Palma ha aplicat un criteri invers: EMAYA ha augmentat la tarifa fixa, cosa que significa que al que gasta més li augmenten menys per metre cúbic. Per tant això no desincentiva més el consum de l'aigua, va en contra del model de tarifes progressives.

EMAYA ÉS UN PROBLEMA

-L'oferta d'Emaya de gestionar tota l'aigua de Mallorca, era una trampa mortal?

-Jo crec que sí, i encara no l'entenc. És impossible vendre l'aigua a Mallorca a setanta pessetes el metre cúbic, quan el preu de dessalar-la és de cent pessetes el metre cúbic.

-Per què al segon gran consumidor, la indústria turística, no se li apliquen mesures sancionadores si no posa en marxa mesures d'estalvi o de reaprofitament de l'aigua?

-Nosaltres, a les mesures especials vàrem elaborar una normativa que obliga a tots els edificis nous, siguin del tipus que siguin, a tenir dispositius d'estalvi i a posar comptadors individuals, i als edificis antics els donàvem un termini de deu anys per fer-ho. Però totes aquestes normes són ineficaces si no col·laboren els ajuntaments. I el principal ajuntament de les Balears, el de Palma, no ho fa. És per tot això que no es pot exigir al món agrícola que estalvi aigua quan el món ciutadà no ho fa. He de dir que ja hi ha alguns hotels que estalvien o reutilitzen l'aigua que

empren. Però són una minoria. Encara hi ha molta feina a fer.

-Es podria dir que el principal problema de l'aigua a Mallorca és EMAYA?

-Jo no voldria ser tan radical. Hi ha diversos problemes, un dels quals és EMAYA, o qualsevol empresa que l'únic que tengui en compte sigui el benefici econòmic. Potser no ho fa conscientment. Del que sí estic convençut és que no creuen gaire en el tipus de mesures que a uns altres els han donat molt bon resultat. A Sevilla, per exemple, el fet de posar comptadors individuals ha fet disminuir molt el consum. Només que a Palma aconseguíssim reduir un 10% el consum actual de l'aigua, se solucionaria el problema de la sequera.

-A Mallorca s'esperava enguany un augment del consum del 10% i en canvi ha disminuït un 2%.

-No, aquest descens només s'ha produït a Palma, Calvià i Andratx, que són les zones que controlam més perquè pertanyen al subministrament d'EMAYA. Si cap al mes de febrer ens trobàvem amb uns percentatges de consum d'aigua superiors als del consum que es generava l'any anterior, a l'estiu aquesta situació ha canviat, jo crec que en bona mesura degut a la campanya d'estalvi d'aigua impulsada pel Govern. La gent ha pres consciència que calia ser més acurat en l'ús de l'aigua. Però aquest estalvi cada vegada costa més, perquè aquelles persones més conscienciades ja han actuat, i d'entre aquestes potser n'hi ha que tot d'una que plogui ja no tenen un comportament tan exemplar.

-Amb el canvi climàtic els problemes s'agreuaran?

-La Mediterrània és un cas curiós, perquè, per un costat, sembla que el canvi climàtic provocarà un augment del nivell de la mar, però també és cert que ens hi arribarà menys aigua dels rius, i n'hi ha que diuen que la pujada del nivell de la mar serà compensada per la baixada del contingut d'aigua de la Mediterrània, i que, per tant, entre una cosa i l'altra, quedarem igual. Però el tema de les pluges és més preocupant: no és que plogui menys, és que plou pitjor, plou molt en més poc temps, l'aigua s'infiltra menys. L'erosió augmenta. I això sí que podria ser un problema.

Trobar recursos, responsabilitat política

Entrevista a Maria Crespo

per Antoni Oliver

Maria Crespo (Palma, 1958), presidenta de l'Empresa Municipal d'Aigües i Clavegueram de Palma (EMAYA) creu que és el Govern balear que ha de garantir el subministrament d'aigua i que EMAYA ha d'actuar com a empresa subministradora. En aquest sentit, creu que la millor solució és construir dues plantes dessaladores més, que puguin ser utilitzades quan manquin altres recursos. Troba que Palma ha fet suficients inversions per poder garantir el subministrament d'aigua i creu que, en un futur, s'han de fer polítiques d'estalvi com regar amb aigua regenerada, però que, en definitiva, són altres i no del tot l'ajuntament, ni EMAYA, els que tenen la responsabilitat darrera de garantir que Mallorca i Palma tinguin aigua de bona qualitat.

-Què fa EMAYA per poder garantir el subministrament d'aigua a Palma?

-La problemàtica del subministrament d'aigua a Palma comença per la necessitat de garantir que hi hagi aigua suficient per a les necessitats que té la ciutat i, en segon lloc, aquesta aigua subministrada ha de ser de bona qualitat. Aquests són els dos reptes que té l'empresa municipal. En referència al subministrament, n'hi ha que diuen que ens visita massa gent, perquè Palma rep de cada vegada més turistes, hi ha un turisme de ciutat, i el fet que passi per Palma implica una despesa d'aigua, perquè repeteix la visita, va a un restaurant, consumeix, etc. Hi ha gent que pensa que de qualque forma aquesta aigua hauria de repercutir sobre el turista, però de fet el propietari de l'establiment que l'atén paga l'aigua. Això seria un aspecte, però el que vull dir és que Palma té un cens de 320.000 persones i no només dona aigua a 320.000 persones, sinó que els consumidors totals són ciutadans, turistes, persones que passen tot el dia a Palma en funció de la capitalitat, perquè hi treballen o van a resoldre assumptes etc. Totes aquestes persones, més altres que vénen esporàdicament o tenen una propietat, etc., fan que donem el subministrament d'aigua diàriament a devers sis-cents mil persones de mitjana.

-Quanta d'aigua es consumeix diàriament a Palma?

-Aquestes sis-cents mil persones diàries de mitjana fan que hi hagi variacions a l'hora de fer valoracions

Maria Crespo Ferrer va néixer a Palma l'any 1958. Professionalment es dedicà a l'administració de finques. L'any 1995 entra a les llistes del Partit Popular a Palma. Des del 1996 és presidenta de l'Empresa Municipal d'Aigües i regidora de Sanitat i Medi Ambient. Ha tengut també alguns càrrecs dins el PP de Palma. Des de la seva labor com a regidora de Medi Ambient ha hagut d'afrontar el problema de sa Llonja on els veïnats demanaren la declaració de zona acústicament contaminada.

puntuals sobre el consum. Així, hi ha èpoques de consum alt, com són els tres mesos d'estiu, quan es consumeixen diàriament 150.000 metres cúbics a Palma i els mesos d'hivern o de temporada baixa en què el consum és de devers 90.000. Cada ciutadà de Palma gasta devers tres-cents litres per dia, però aquesta xifra és relativa, perquè s'han de tenir en compte els turistes, els visitants, la gent que passa la major part de la setmana a Palma, però que està empadronada a una altra banda, i el consum industrial.

ELS RECURSOS D'EMAYA

-Com es capten els recursos?

-Bé, si hem de donar subministrament a aquestes persones, també hem de tenir recursos per captar l'aigua. El Govern balear té l'obligatorietat, perquè té totes les competències transferides, de garantir aquest recurs. És el Govern balear que ha d'ajudar perquè nosaltres tenguem aquests recursos.

-Però jo em referia als recursos propis que té EMAYA.

-Bàsicament, tenim els embassaments que es construïren l'any 1975 i que pagaren a mitges el Ministeri d'Obres Públiques i l'Ajuntament de Palma, que col·laborà en el pagament, aquests embassaments són ara de titularitat municipal. Però els embassaments no basten per garantir el subministrament d'aigua. Tenim una sèrie de pous que mitjançant convenis i compres hem explotat i tenim la Font de la Vila que de forma natural subministra una bona quantitat d'aigua, l'any 1996 va arribar a donar fins a 56.000 metres cúbics a l'hivern, la qual cosa és el 60% del consum. Però aquesta i altres fonts importants, afegides als pous, encara no basten, perquè hi ha un dèficit. L'anterior executiu del Govern balear va decidir que per pal·liar aquest dèficit el que s'havia de fer eren dessaladores. A Canàries pràcticament el 80% del subministrament a la població prové de les dessaladores. Ens semblava un model viable i bo.

-Quina és la capacitat de la dessaladora actual?

-Aquesta dessaladora que va fer el Ministeri de Medi Ambient, quan s'acabava de crear aquest ministeri, la construïren amb una capacitat màxima de 60.000 metres cúbics diaris, si bé en una primera etapa només podia dessalar-ne 40.000. No obstant això hi havia la infraestructura necessària per instal·lar més línies i motors i augmentar la capacitat. Estaven preparades també les canonades per captar l'aigua de la mar i per a la distribució. Què va passar?, doncs que es va posar en marxa la dessaladora i va coincidir amb uns anys de sequera com no hi havia hagut mai en els darrers cent anys. Consultada tota la pluviometria no s'havia donat en molts d'anys aquesta situació.

-Quina pluviometria s'ha donat aquests darrers anys?

-Una dada significativa és que la mitjana de pluviometria sobre els embassaments, on normalment plou amb una pluviometria semblant a la de regions més humides com Galícia, 1.200 litres per metre quadrat que el 1999 davallaren a 800, i enguany som als 489, quan l'any passat a la mateixa data, primers d'octubre, érem als 789. Si continuam així haurà plogut la meitat que l'any passat i l'any passat havia plogut només dues tercers parts del que plou habitualment. Si tenim en compte que l'any 1996 varen ploure 2.200 litres per metre quadrat, tenim una dada significativa de la situació actual d'extrema sequera.

FER MÉS DESSALADORES

-Quines conseqüències té aquesta situació?

-D'entrada fa que els nostres pous s'assequin molt més que en una situació normal. La Font de la Vila, en aquests moments, dona mil metres cúbics diaris i com he comentat fa un moment, n'ha arribat a

donar 58.000. És a dir, que hi ha un dèficit que arrossegam dia a dia.

-També han de comptar vostès amb la dessaladora de Son Tugores que no sé si ara està en marxa?

-Sí, la potabilitzadora de Son Tugores ara funciona. A mesura que davallava la pluviometria, la qualitat de l'aigua era molt baixa. L'any 1994 hi havia una aigua molt dura, amb molt de contingut de sals, i quan et dutxaves no feia ni sabonera, els encalentidors d'aigua s'espallaven perquè tenien excés de calç i sals, els jardins es cremaven a causa de l'aigua salobre. No es podia cuinar amb aquesta aigua, etc. A partir del 1994 es posà en marxa la potabilitzadora de Son Tugores, perquè no queda més remei que fer extraccions dels pous, l'aigua s'ha de potabilitzar, gràcies a això va augmentar la qualitat de l'aigua. A l'actualitat la potabilitzadora tracta 40.000 metres cúbics diaris d'aigua.

-No queda més remei que ampliar la dessaladora?

-No crec que la dessaladora es pugui ampliar molt més. EMAYA pel setembre del 1999 va alertar de la situació, ens basàvem en les pluviometries i diguérem que al cap d'un any hi hauria un dèficit i problemes de subministrament. Avisàrem la Conselleria de Medi Ambient. Vull recordar que se'ns va dir que exageràvem, que era una política alarmista que l'ajuntament volia assegurar-se un subministrament d'aigua que no necessitava, que les pluviometries tampoc no eren tan escasses. Vàrem tenir unes negociacions amb el Ministeri de Medi Ambient i demanàrem l'ampliació de la dessaladora per passar de 40.000 a 60.000 metres cúbics. Xifràvem el dèficit diari entorn dels 20.000 metres cúbics i consideràvem que la solució més escaient, la menys costosa i la que, d'altra banda, teníem més a mà, era l'ampliació de la dessaladora, perquè ja teníem fins i tot la inversió necessària de la Unió Europea. Vàrem comunicar aquesta posició al Ministeri de Medi Ambient fent notar que com que el Govern balear encara no havia rebut l'obra es podia finançar amb aquests fons europeus. Aquesta era una oportunitat molt important i no es podia deixar fugir, però no se'ns va escoltar. Pel desembre des d'EMAYA es va tornar a insistir que les pluviometries continuaven malament o pitjor i que hi hauria un dèficit important, i teníem dubtes sobre si podríem arribar a subministrar el cent per cent de les necessitats de la ciutat. Com que érem a tres mesos de les eleccions generals ens varen dir que fèiem política. El resultat ha estat que som al mes d'octubre i amb els embassaments amb aigua per a dos dies. La dessaladora s'ha romput en quatre ocasions i cada vegada que s'espallava tenim un dèficit molt important, darrerament ha estat completament sense funcionar, és a dir, que no hem pogut comptar amb aquests 56.000 metres cúbics. A la fi, el Govern es va convèncer que hi havia un risc de no tenir aigua i es va acudir a les dessaladores mòbils. Aquestes dessaladores mòbils han costat tres mil milions de pessetes, mil milions al Govern balear, que, per cert, no entenem molt l'acord, però bé...

EL CONVENI DE LES DESSALADORES MÒBILS

-Quin és l'acord, que l'ajuntament va signar amb reserves?

-Les dessaladores procuren 14.500 metres cúbics diaris i això s'ha de repartir entre Palma, Calvià i Andratx. Mil milions els paga el Govern balear i els altres a repartir. Però el normal és que quan els governs fan una inversió la facin perquè la infraestructura passi al municipi, no perquè reverteixi al Govern. En aquest cas, entre els tres municipis pagam dos mil milions de pessetes. Perquè no es digués que volíem fer cap casta d'obstruccions vàrem signar el conveni, fins i tot fèrem notar que aquest tipus de conveni no era el més habitual. Però vull dir una altra cosa més, dia 6 de juny se signa aquest conveni i avui per avui, al mes d'octubre, encara s'ha de posar una línia de 5.000 metres cúbics per a Calvià i estan pendent altres 1.000 per a Andratx. El Govern inverteix tres mil milions que han de pagar els ajuntaments amb caràcter d'urgència i en el cas de Palma avui per avui només es poden tenir 9.000

metres cúbics per dia, enfront d'un consum de 139.000 a Palma el mes d'octubre. Amb aquesta situació crec que el que s'ha de fer és construir unes noves dessaladores, com ha proposat el ministre de Medi Ambient, Jaume Matas. Aquestes dessaladores es podrien emprar quan mancàs aigua i estar tancades sense problemes quan no fessin falta perquè plou o hi ha altres recursos.

-Es pot injectar aigua de les dessaladores als pous?

-No és aquesta la millor solució, segons diuen els tècnics. Si el Ministeri de Medi Ambient fa la conducció de sa Costera, seria molt més productiu, el que hem de fer és el que sigui més convenient. Produir aigua amb una despesa energètica per injectar-la a un pou no és el que més convé. EMAYA té un embassament subterrani com és el de s'Extremera, i dels altres pous no tenim garantia que hi quedi l'aigua emmagatzemada com a s'Extremera. El que els hidròlegs tenen comprovat és que en cas que s'assequi un pou es pot recuperar per sistemes artificials, però tal vegada seria més convenient deixar descansar els pous, no fer extraccions i consumir l'aigua de la dessaladora més que infiltrar l'aigua de la dessaladora a un pou. No obstant això, crec que sí que seria una bona idea que sa Costera infiltràs dins s'Extremera.

-Com està el projecte de sa Costera?

-Està pendent que se signi un conveni, es faci el projecte i es comenci a construir. És un tema que ha de resoldre el Govern balear.

-Fa uns anys EMAYA tenia estudis que demostraven que hi havia un segon embassament davall s'Extremera, separat del primer per una capa freàtica. S'ha arribat a extreure aigua d'aquest segon embassament, s'ha pogut comprovar aquesta teoria?

-El problema és que aquests estudis no van més enllà d'una teoria, més o menys fundada. En realitat el que sabem és que hi ha un espai que pràcticament equival als embassaments i una aigua que està emmagatzemada a aquest espai i d'on s'extreuen devers 30.000 metres cúbics al dia. Aquesta aigua és de bona qualitat i aquest gran embassament subterrani es va regenerant i el que hem de fer és guardar el que tenim. El que sí és cert és que aquest lloc està envoltat d'aigua i si foradarem la capa freàtica i l'aigua de baix té més força que la de damunt, aquesta aigua pujarà i pot envair aquest espai d'aigua dolça. L'aigua que està a baix pot ser salobre. Es corre el risc de fer malbé l'actual embassament de s'Extremera, aquests estudis estan fonamentats en la lògica, però són d'una certesa absoluta. Per tant, més val ser prudents i no córrer el risc de fer malbé uns recursos que ara tenim, perquè si foradar la capa freàtica crea problemes, el que haurem fet haurà estat tadar un espai on hi ha aigua i, d'altra banda, l'experiència demostra que s'Extremera té una capacitat natural de recàrrega important.

No ens podem arriscar, sobretot quan tenim poques opcions. Si tenguéssim dues dessaladores més i sabéssim que es podien fer aquestes proves perquè ens sobràs aigua, doncs tal vegada es podrien fer, però avui per avui és necessari conservar els recursos de s'Extremera com estan, sense fer experiments.

LA PROBLEMÀTICA DE LES RESTRICCIONS

-A una situació límit hi pot haver restriccions?

-El que hem de fer és procurar tenir els recursos, perquè si hi ha restriccions o no tenim aigua suficient seria una catàstrofe per a tots, per al progrés d'aquesta societat, no volem ser els culpables que s'acabi aquesta evolució positiva de Mallorca, sabent que hi ha aquesta altra alternativa que és la construcció de més dessaladores. A més, tenim l'oportunitat que aquesta inversió la faci el Ministeri de Medi Ambient, com he comentat abans.

-S'han reduït les pèrdues a la xarxa per part d'EMAYA?

-S'han reduït. Quan es dona aquesta informació se sol parlar a nivell de tot Mallorca o de tot Balears. EMAYA ha fet una inversió de dos mil milions de pessetes destinada a renovació de xarxa. Fem un control de les pèrdues a la xarxa amb un sistema de control que divideix la ciutat en sectors. Podem saber exactament quines són les pèrdues a cada sector i, per tant, aquest tema està bastant controlat i les pèrdues es detecten ràpidament. La pèrdua de la xarxa la xifram aproximadament en un 18%. També es controlen les canonades que vénen dels embassaments i si es detecta una avaria s'actua aviat per reparar-la. Ara, hi pot haver altres pèrdues, per la nostra banda creim que les tenim controlades. Ara, a través del Pla Mirall, s'han invertit més de mil milions de pessetes en temes d'aigua i de renovació.

-Quina és la mitjana de pèrdues a les altres ciutats?

-Depèn que sigui una ciutat del nord on hi plou molt, o una del sud. Hi ha pobles al País Basc on ni tant sols es paga aigua de tan abundant com és. Ara, si anam a ciutats per exemple del Llevant, com València, parlem d'un 25% de pèrdues, és a dir, bastant per damunt de Palma. El cert és que s'ha fet un esforç molt important per evitar pèrdues.

-Han funcionat les polítiques d'estalvi?

-La gran conscienciació dels ciutadans es va fer l'any 1994, perquè veien que la qualitat de l'aigua era molt dolenta i això era conseqüència de molts dels problemes que hi havia de subministrament. No és veritat que els ciutadans de Palma consumeixin tres-cent litres per persona i dia. En general podem dir que el ciutadà de Palma s'hi mira amb l'aigua. Enviam cartes per recordar a la gent que ha d'estalviar, i no es pot dir que el ciutadà de Palma tiri l'aigua. És evident que la gent se'n tem de la situació, la gent veu que no plou, perquè basta anar a fer una volta pel camp i veure que abans hi havia més verd i, per tant hi ha una conscienciació.

-S'ha pogut quantificar aquest estalvi d'un any a altre?

-Quan el Govern balear va treure el mes de febrer el pla de xoc deia que seria molt bo d'aconseguir un estalvi del 10%. Jo puc dir, i així ho demostren les estadístiques, i si tant es vol sense estadístiques i tot, que es pot arribar a aquesta conclusió, només mirant el consum d'alguns comptadors que l'estalvi no arriba a un percentatge significatiu. S'ha de tenir en compte que el consum domèstic no és l'únic, hi ha piscines, hi ha jardins i ara n'hi ha més que fa cinc anys. Influeixen tants de factors que quan el percentatge davalla o puja no és atribuïble a una sola causa. En realitat l'estalvi total no és quantificable.

-Doncs per què diuen que es pot abaixar el consum?

-A aquesta pregunta l'haurien de contestar els que posaren en marxa el pla de xoc que deien que es podia fer i jo deia que no, perquè hi ha molt poca gent que no tenguí consciència de la problemàtica de l'aigua. Estalviar un 10% és estalviar una quantitat molt important, i quan es va dir que es podien estalviar 48.500 metres cúbics diaris vaig dir que era impossible.

-Quins projectes té EMAYA, ampliarà o farà més potabilitzadores?

-Les potabilitzadores, al seu dia, varen ser molt vàlides, però no són adequades ara. Crec que ens hem de decantar d'una forma decidida cap a les dessaladores.

LA RESPONSABILITAT DEL GOVERN

-EMAYA es planteja fer alguna dessaladora?

-Qui ha de procurar que hi hagi aigua, perquè nosaltres la subministrem, no ha de ser, precisament, EMAYA. És una responsabilitat del Govern balear. Calvià no ha destinat ni una pesseta a inversió per al subministrament d'aigua i Palma ha invertit en els darrers sis anys tres mil milions de pessetes. Destaquen per exemple els 950 milions invertits al centre de Palma per renovar conduccions i altres 850 milions per estendre la xarxa de rec amb aigua regenerada. El ministeri ja ha manifestat la intenció de construir dues dessaladores més i seran benvingudes. Nosaltres com a empresa subministradora, creim que allò més convenient és que en els pròxims dos o tres anys prenguéssim aigua de les dessaladores i deixàssim reposar els pous perquè es recuperin i llavors entrar en una dinàmica de normalitat. El que no es pot pretendre és que després de dos anys d'una sequera extrema, molt important, féssim com si no hagués passat res i treure aigua salobre i potabilitzar-la. És fàcil i convenient fer les dessaladores.

-En definitiva, que el ministeri i el govern haurien de fer front a les inversions per treure aigua?

-Evidentment que sí. Calvià no ha fet inversions i si té aigua és perquè la comunitat li garanteix el subministrament o el ministeri.

-EMAYA no participaria en cap inversió?

-No té massa sentit que EMAYA participi en cap inversió si el Ministeri de Medi Ambient ofereix pagar les dues dessaladores. Més que fer inversions nosaltres el que hem de plantejar al Govern central, que ha dit que donaria més de 40.000 milions de pessetes per a la comunitat de Balears en el Pla hidrològic i 15.000 serien destinats a les dessaladores, on seria necessari que invertissin. Hem d'emprar bé els recursos que tenim i els que posaran a la nostra disposició, no és qüestió de fer despeses innecessàries. No creim en la despesa per la despesa, sinó que hem d'aprofitar els recursos i fer inversions de futur, no creim en això dels lloguers, per dir-ho gràficament, quan es pot adquirir la propietat. Si es poden construir les dessaladores i que es puguin utilitzar en cas que sigui necessari i si no, no, és aquesta una bona solució. Si, per exemple de la dessaladora actual només necessitem 7.000 metres, només n'agafarem 7.000 mil i no 56.000. Ara, si hi ha una situació encara més greu, per exemple que necessitem 80.000 metres, crec que els ciutadans de Palma es mereixen que l'empresa subministradora sigui capaç de poder fer aquest subministrament.

Visiti
el saló més
especialitzat
a l'illa més
turística

SECTORS REPRESENTATS

- MAQUINÀRIA • EQUIPAMENTS • ALIMENTACIÓ
- BEGUDES • SUBMINISTRAMENTS • SERVEIS
- EQUIPAMENT OFERTA TURÍSTICA ESPECIALITZADA
 - CONSTRUCCIÓ • INFRAESTRUCTURES
 - MOBILIARI/DECORACIÓ • GESTIÓ/CONTROL
 - SEGURETAT • NOVES TECNOLOGIES

TecnoTurística

TT
2000

X Saló Internacional
de Serveis al
Sector Turístic

22 al 26

Novembre 2000

Aeroport de Palma

-Respecte al tema del creixement, què en diu?

-Si es creix molt o poc, si vénen massa turistes o no, és un altre tema. EMAYA no entra ni surt en aquest tema, perquè la seva obligació no és planificar el creixement, sinó subministrar aigua.

-Es du a terme alguna política de compra de pous privats o de comprar aigua a pous privats?

-Això és el que en el seu dia vàrem plantejar, cosa que fou rebutjada per la Conselleria de Medi Ambient, que argumentà que això només afavoria una sèrie de senyors que eren uns capitalistes de l'aigua, era anar a un sistema de concessions. La nova Llei d'aigües diu que si es crea un organisme equivalent al que era l'antiga conca d'aigua, es podria comprar aigua als concessionaris. Els concessionaris diuen que tenen aigua i és més lògic comprar aigua als concessionaris puntualment, sense que això sigui una pràctica habitual, abans de deixar els ciutadans de Palma sense aigua. Perquè està clar que no hi pot haver restriccions.

-Estan totalment descartades si hi torna a haver una sequera i el problema no està resolt?

-Respecte a les hipotètiques restriccions, es tracta d'una situació que no vull ni imaginar. Complicadíssima. Si s'arribàs a aquesta situació seria en contra dels desitjos de l'ajuntament, del cos tècnic d'EMAYA i de la presidenta de l'empresa. Com s'han de plantejar aquestes restriccions, perquè siguin justes? El Pla General del 1985 aprovat quan governaven a Palma els socialistes, obliga les comunitats de propietaris a tenir aljubs a les finques, igual que als hotels, que han de tenir garantit el subministrament durant tres dies. Això vol dir que en tres dies no es notarien les restriccions a les finques que tinguessin aljub i als hotels. És a dir, que per aquí hi hauria gent que no ho notaria i gastaria aigua. Notarien la situació les plantes baixes, alguns locals separats de les comunitats. És a dir, que es donaria una situació injusta. La gent és molt solidària de cara a l'exterior, però no tan solidària a casa seva, quan ningú no la veu, i el

que se sol fer en cas de restriccions és omplir la banyera i si només s'han consumit uns quants poals de la banyera quan torna l'aigua, la tendència és a treure el tap i tirar l'aigua. És a dir, que això de les restriccions no està clar que sigui una bona solució. Tenc els meus dubtes respecte a l'eficàcia de les restriccions i per principi a una ciutat com la nostra que té la renda per càpita més alta, on hi ha 807 cotxes per cada mil habitants, més telèfons i televisors, gelers i segons habitatges, és a dir, que ha assolit un grau alt de desenvolupament, no ens podem permetre unes restriccions d'aigua.

-Doncs què es pot fer?

-Es pot recordar que la consellera de Medi Ambient, Margalida Rosselló, va manifestar que estava absolutament en contra de les dessaladores i que ni tan sols estava d'acord a demanar l'ampliació, i després ha inaugurat quatre dessaladores, inclosa l'ampliació de la de la badia de Palma. Estic molt satisfeta que la consellera hagi rectificat i el que em sap greu és que aquesta rectificació no s'hagi fet a temps i ara estam a una situació molt crítica, tal com EMAYA va predir fa un any.

-D'aquí a sis mesos, pràcticament, tornarem a ser temporada alta com qui diu. Hauran augmentat els recursos d'aigua?

-Esper que prest se signi el conveni amb el Ministeri de Medi Ambient, perquè d'aquí a sis o set mesos puguem tenir dues dessaladores més.

-Hi ha temps de fer les obres?

-La consellera també deia que no era possible fer l'ampliació en poc temps i s'ha feta, si bé en lloc de 14.500 metres per cúbics en dona 9.000, però és millor tenir això que res. Si ens deixam de partidismes crec que es pot aconseguir que quan torni la temporada de grans consums puguem tenir les dessaladores. Hem de pensar en el ciutadà i crec que no s'ha pensat en el ciutadà des del Pacte de Progrés, perquè és fonamental tenir aigua corrent a cada casa, és un dret fonamental, com el dret al descans o un altre dret bàsic.

-Si és necessari es comprarà a pous privats?

-Si és necessari es farà qualsevol cosa abans que les restriccions, si s'ha de comprar aigua als concessionaris necessitem el permís de la Conselleria de Medi Ambient, perquè l'únic que pretenem és donar aigua a Palma, aquest és el compromís del batle de Palma. Nosaltres només volem donar aigua a Palma i els tècnics diuen que la millor opció són les dessaladores, però si hi ha alternatives millors els donarem suport. Nosaltres no podem, per exemple, accelerar el tema de sa Costera, perquè correspon a altres administracions, en aquest cas el Govern i el Ministeri de Medi Ambient. Quan parlem d'un tema tan important com aquest, han d'estar per damunt dels partits i de les cadenes els interessos dels ciutadans.

-Quines actuacions, al marge del que pugui fer el Govern farà EMAYA?

-Els plans de futur que té l'empresa són molts i molt amplis. Un dels objectius és completar la xarxa de rec amb aigua regenerada. Es tracta d'una aigua depurada per tercera vegada de la qual s'han eliminat els microbis patògens, i s'hi poden regar jardins i carrers. Aquesta és una passa endavant, estam molt il·lusionats a seguir aquest projecte. S'ha de completar un anell d'aquestes canonades i és a punt de completar-se. Quan aquest anell estigui complet es podran fer ramificacions. Ara ja es rega amb aigua regenerada sa Faixina, el polígon de Llevant i el Parc de la Mar. Volem que els hotelers de la platja de Palma s'afegeixin a aquest projecte i tal vegada es podria fer extensiu a aquelles zones de la ciutat que tinguin molts de jardins.

Estalvi per convicció

Entrevista a Antoni Manchado

per Jordi Calleja

"El ciutadà de Porreres ha de tenir els mateixos drets que el de Palma o el de Calvià en el tema de l'aigua i no és així". Antoni Manchado ha viscut al capdavant de Calvià 2000 tot tipus de reunions i discussions sobre el tema l'aigua i després de cinc anys de treball en té una opinió molt clara.

La clau per posar en marxa mesures efectives és la informació, ja que la darrera paraula és dels ciutadans. Els polítics han de ser només una eina més en el camí que garanteixi que tots els habitants de les Illes podran disposar d'aigua de qualitat al mateix preu. Per aconseguir-ho s'ha de girar la truita i passar de gestionar l'oferta a gestionar la demanda d'una manera gradual per oferir a la població els instruments necessaris per millorar la situació. La reutilització de l'aigua depurada i els canvis de sistemes de reguiu a l'agricultura són dos dels pilars d'un canvi que no pot ser llunyà. Crear un sola administració hidràulica, una organització supramunicipal ha de ser la primera passa per assegurar un nou model de gestió de la demanda en el qual no hi ha solucions definitives, sinó mesures graduals.

-Com valora el treball realitzat per Calvià 2000 en els darrers cinc anys pel que fa a la problemàtica de l'aigua?

-Calvià 2000 és tot un equip humà de tècnics i professionals que treballen per una millor gestió de problemes com el de l'aigua al nostre municipi. La meua feina és fer possible l'aplicació de les polítiques generals de l'equip de govern a una política d'empresa. Quan la batlessa va proposar-me la possibilitat de ser president després de les eleccions de l'any 1995, jo li vaig comentar què pensava de temes com els de l'aigua o els residus, que eren temes que tenien un vessant polític, però que no havien de ser mai motiu d'enfrontament polític. És a dir, si hem de subministrar d'aigua potable de qualitat a la població, els ciutadans no tenen cap culpa que els polítics discutim sobre aquests temes quan la nostra feina és oferir solucions. Jo entenc que s'han d'aplicar criteris de servei i no criteris polítics. Hem de donar aigua de bona qualitat, hem de procurar que el clavegueram funcioni i que l'aigua depurada estigui el més ben depurada possible. La gran diferència entre el 1995 i avui és que en els darrers quatre anys hem passat per un procés de reflexió important dins el marc de l'Agenda Local 21. Aquest procés va fructificar l'any 1999 amb uns documents que plantejaven iniciatives i objectius per abordar aquest problema. Això, però, és com el viatge a Itaca, és tan important arribar com el mateix viatge. I el viatge de l'Agenda Local 21 ha passat per la participació de la gent. Hem escoltat les opinions de tothom, i això és el que fa que quan posam en marxa iniciatives els resultats siguin bons. La resposta és bona mentre el ciutadà i la ciutadana de Calvià ajuda que sigui bona, i ells t'ajuden sempre que hagi pres les decisions de la seva mà, i això és el que s'ha produït aquí. Per exemple, nosaltres hem discutit

amb els hotelers qualsevol tema que tinguem a veure amb l'aigua, i també amb els residus. Ho hem discutit i ells han opinat i això ens ha facilitat posar en marxa mesures d'estalvi, de reciclatge de fems o de recollida selectiva... perquè ho fas amb ells i d'alguna manera han viscut la reflexió amb nosaltres i han arribat a la mateixa conclusió. L'aigua és un tema problemàtic, però no perquè ho digui un partit polític o un alt càrrec del Govern, sinó perquè ho és, i això ho hem d'entendre tots. L'Agenda Local 21 ens ha fet treballar d'una manera molt participada per tothom i això assegura el resultat.

"LA CLAU ÉS GESTIONAR LA DEMANDA"

-Tot i això l'aigua no ha deixat de ser un dels temes de debat polític en un any 2000 molt sec. Podem aconseguir solucions a curt termini, com són les dessaladores, però també hem de posar les bases d'un nou model que funcioni a llarg termini?

-Del 1995 a ara hi ha una gran diferència. L'any 95 treballàvem dins un sistema per gestionar l'oferta de l'aigua, pràcticament tota l'illa funciona encara així, però nosaltres avui ja hem entrat a una nova via que és gestionar la demanda. La gran diferència és entre oferir

Antoni Manchado Lozano va néixer a Palma i té 47 anys. Va estudiar el batxillerat a Palma i va anar a Barcelona a fer la carrera d'enginyer de telecomunicacions. Viu a Santa Ponça i va treballar a l'empresa privada, bàsicament a l'ensenyament, fins que l'any 1995 va entrar al món de la política. És tinent de batlle d'Hisenda i Relacions Institucionals de l'Ajuntament de Calvià i presideix Calvià 2000 des de l'any 1995.

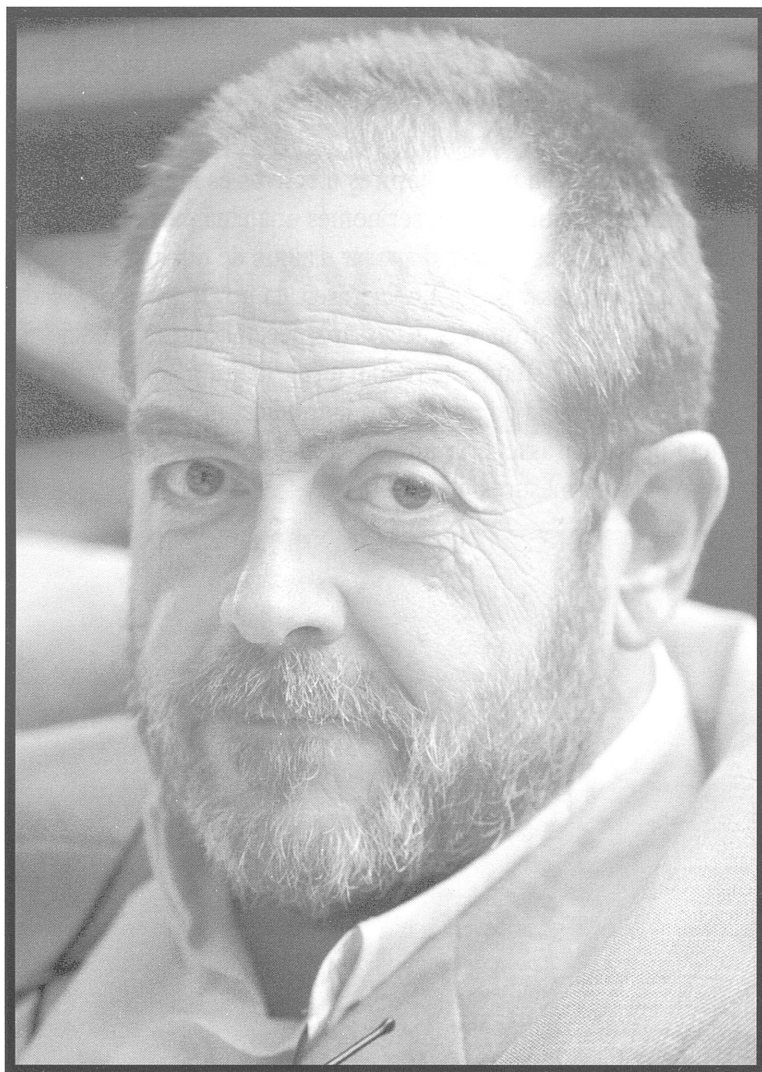
Des de l'any 1997 ha estat secretari d'organització del PSIB, un càrrec que ha deixat al darrer congrés socialista del mes de setembre. Assegura que la política no és la seva vocació definitiva i defensa l'alternança en els càrrecs del partit. No sap quan, però vol tornar a l'ensenyament.

tanta d'aigua com un sigui capaç de consumir, o educar i gestionar la demanda perquè la demanda no sigui mai superior a l'aigua que tu tens. És segur que durant un període de temps haurem de gestionar les dues coses a la vegada, l'oferta i la demanda, perquè mentre la demanda no baixi no podem baixar l'oferta. És per això que nosaltres donam suport per exemple a l'arribada de les dessaladores. Està clar que ens hauria agradat que no fossin necessàries, però aquestes dessaladores són importants en un territori on ningú no fa feina per gestionar la demanda sinó que tothom gestiona l'oferta. Aquesta és la línia que defensa el Pacte de Progrés i hi estam d'acord en molts de punts, però el que no podem fer és tallar d'un dia per a l'altre. No podem dir "hauríem de consumir 130 litres per ciutadà i dia" i esperar una resposta immediata. És necessari gestionar la demanda per reduir les despeses. Avui tenim molt clar que hem d'educar els ciutadans, els hotelers, els pagesos i tots els usuaris i dir-los que l'aigua és un bé escàs i que per tant no podem gastar tota l'aigua que vulguem, hem d'anar alerta.

-Un pot tenir els millors tècnics del món, però necessita que la gent cregui que els seus plans seran beneficiosos per a tots. Amb iniciatives com els premis a l'estalvi d'aigua potable o les Brigades Blaves i la instal·lació de filtres economitadors s'aconsegueix cedir el protagonisme als usuaris. Com avalua la resposta de la gent després de més dos anys de la posada en marxa d'iniciatives com aquestes?

-La gent és fonamental, no podem fer res sense la seva col·laboració. Jo puc decidir el que crec que hem de gastar tots d'aigua i potser que el president del Govern balear ho posi al Butlletí Oficial de les Illes Balears, però només serà paper mullat. Serà només l'opinió d'un polític. Aquest és un tema que he discutit amb la Conselleria de Medi Ambient, jo compartesc la seva tesi de davallar el consum per ciutadà i dia, el problema és que això no ho podem fer via decret, ni pensar a aconseguir-ho a curt termini. Nosaltres hem fet un pla gradual per aconseguir que en deu anys almenys no pugi la quantitat global d'aigua que consumim. Això voldrà dir que ha baixat el consum personal, perquè en deu anys la població haurà crescut. Aquest és un objectiu i treballarem per aconseguir-ho, però el que no podem pretendre és fer-ho en un any i mig. La informació és fonamental. La gent ha de visualitzar que hi ha problemes d'aigua, i això ho hem aconseguit després d'un any i mig molt sec. Ara la nostra feina és ensenyar a la gent com pot estalviar aigua i donar-li els instruments per fer-ho. Nosaltres hem posat en marxa els kits d'estalvi d'aigua per als habitatges. Són petits aparells que podem incorporar a les dutxes i als grifons per reduir el consum d'aigua sense afectar la qualitat de vida. Hem calculat que podem estalviar un 20% o un 25% del consum i és una passa important. Si ens acostumam a regar els jardins públics i privats d'una manera raonable i no per inundació, per degoteig o amb un sistema per aspersió programat o per qualsevol sistema ecològic, finalment l'aigua que estalvies és molta. Si en lloc d'agranar les terrasses amb aigua per aspersió ho fem amb una granera també estalviarem aigua. La gent té el costum de fer net el cotxe a casa amb una manguera. Són activitats quotidianes que no m'estic inventant, tothom les ha fet i hem d'explicar a la gent que no podem continuar. La gent ho entén i deixa de fer-ho, si la gent entén el problema col·labora.

-Un dels grans problemes que es plantegen en parlar del tema de

l'aigua a Balears és que gairebé dues terceres parts del consum són per a l'agricultura. N'hi haurà prou amb la reutilització agrícola de l'aigua depurada plantejada al Pla hidrològic per a les Balears?

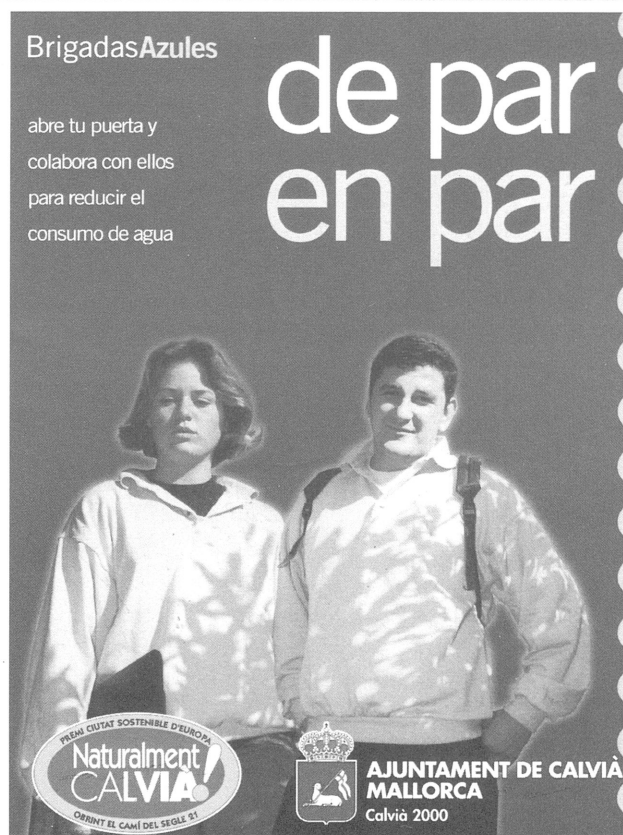
-Aquest és un problema complicat. Les solucions passen per la formació i les ajudes. Hem d'ensenyar als pagesos que poden regar d'una altra manera, que no pel fet de fer un forat a terra i treure aigua de les seves finques poden regar quan vulguin, perquè aquest pou està connectat amb altres aqüífers i pot perjudicar-los. Els hem de donar suport, perquè no poden utilitzar l'aigua com ho han fet fins ara i els hem d'orientar per fer inversions per canviar els sistemes de reguiu. Jo crec que l'agricultura és un sector econòmic excessivament subvencionat, però que té poc suport de veritat, és a dir, tenen moltes subvencions, però no per a les coses que n'haurien de tenir. Els hem de subvencionar per canviar a sistemes de reguiu més racionals, perquè són instal·lacions complicades i molt cares.

-I'eu amb més optimisme les relacions amb la família hotelera?

-És un cas molt diferent. Amb els hotelers tenim una eina que hem d'utilitzar per motivar l'estalvi que és el preu de l'aigua. Aquí hem posat en marxa les tarifes progressives que suposen un augment del preu del metre cúbic a partir d'un consum determinat. Ells ho han entès i són els primers interessats a controlar la despesa d'aigua. Molts d'hotels tenen ja sistemes a les dutxes per dosificar el consum

Iniciatives de Calvià 2000 per reduir el consum d'aigua

La iniciativa 32 del programa de l'Agenda Local 21 va promoure la creació de les Brigades Blaves. Són joves del municipi formats en temes d'estalvi d'aigua que ja han visitat més de mil habitatges amb l'objectiu d'informar sobre mesures senzilles per estalviar i aprofitar millor l'aigua a l'àmbit domèstic. Aquests joves ensenyen tècniques que ja fa molts anys es posaren en pràctica a ciutats amb manca d'aigua com les de Califòrnia. Quan estirem la cadena del vàter consumim deu litres d'aigua quan només en necessitaríem sis. S'espera haver repartit tres mil kids, aparells per l'estalvi d'aigua a les aixetes, abans de final d'any. No són dades definitives però s'ha calculat que amb aquests senzills aparells, que les brigades reparteixen gratuïtament, pot arribar a estalviar-se un 20% del consum habitual. Es promou el reguiu per degoteig i s'incentiva la instal·lació de comptadors individuals i la factura detallada de l'aigua. La darrera iniciativa de Calvià 2000 ha estat la creació dels Premis a l'estalvi d'aigua potable. L'Ajuntament de Calvià destinarà deu milions de pessetes a premiar aquells abonats que durant els bimestres de maig/juny, juliol/agost, i setembre/octubre de l'any 2000 hagin consumit menys metres cúbics que durant el mateix període de l'any passat.

i reguen els seus jardins de forma racional. Ells han entès que el seu negoci s'acabarà el dia que els problemes afectin directament el turisme. Crec que és un sector especialment sensible als temes mediambientals malgrat es parli d'ells com dels grans depredadors, són els millors aliats de l'Administració per preservar l'entorn.

REUTILITZACIÓ NECESSÀRIA

-La reutilització de l'aigua depurada és per a molts d'experts una de les claus per aconseguir canviar l'actual situació.

-Aquest és un tema delicat en el qual necessitam ajudes. Fa dos anys que intentam que ens subvencionin els terciaris de les nostres depuradores. Ja hem dit al Govern que si aconseguim produir aigua terciària ja tenim la manera de dur-la a llocs per regar. Podem regar tots els jardins del passeig de Calvià amb aigua de la depuradora de Bendinat perquè les canonades ja estan fetes, i si encara no és possible és perquè ara mateix l'aigua que produïm serveix per regar un camp de golf i la resta se'n va a la mar quan en podríem aprofitar una quantitat important. És una llàstima que no siguem capaços de millorar la qualitat d'aquesta aigua amb la depuradora, així evitariem regar amb aigua potable. És el mateix cas amb què ens trobam a la depuradora de Peguera. Quan férem el passeig entre Bendinat i Peguera ja vàrem posar una segona xarxa per poder regar amb aigua depurada i avui amb una inversió de només 250 milions de pessetes podríem garantir que no se n'anirà ni una sola gota d'aigua depurada a la mar. Si fóssim capaços de reutilitzar tota l'aigua que depuram, podríem disposar d'entre el 60% i el 70% de l'aigua que consumim. De cada cent litres que gastam, seixanta els utilitzaríem dues

vegades, la primera vegada com a aigua neta i la segona com a aigua depurada. És un estalvi molt important i és el que fan a Israel, on no hi ha aigua, i els americans a Califòrnia, que és un lloc molt sec. Utilitzen aigua potable, la depuren un cop utilitzada, fan depuració terciària i l'empren per conrear amb la qual cosa es filtra i torna als aqüífers. Ara mateix podem reutilitzar l'aigua per regar jardins públics i en el futur a les Illes, d'aquí vint o vint-i-cinc anys, els jardins privats es regaran també amb aigua depurada. Però per a això hem de fer xarxes que arribin a tothom, a les zones residencials, als hotels i també als pagesos. Volem donar aquest passa en poc temps, però ens falten ajuts del govern central i de l'autonòmic. Hem d'aconseguir que no acabi a la mar ni un sol litre d'aigua depurada. A més la reutilització de l'aigua té el gran avantatge que quan més aigua depurada produeixes, que és a l'estiu, perquè és quan hi ha més població, és quan més en necessites, perquè és quan més se n'utilitza. És una situació d'avantatge que hem d'explotar al màxim.

-Han aconseguit ajudes per part de la Unió Europea?

-El nostre problema és que per població no podem anar directament a la Unió Europea per demanar ajuts. Tot i ser un municipi que en realitat té més habitants que els que tenim al padrò, no arribam als cinquanta mil que exigeix la Unió. En aquests moments intentam organitzar un consorci amb Marratxí i Pollença, que també estan interessats a posar en marxa plans de gestions de la demanda de l'aigua. D'aquesta manera, amb un consorci com a figura jurídica agruparem suficient població com per demanar ajudes a Europa a través del Govern. Som en la fase d'aprovació d'estatuts i començarem a fer feina en instal·lacions amb la voluntat que els tres municipi-

Festes de La Beata

Colcada del CARRO TRIOMFAL de
SANTA CATALINA THOMÀS

Dissabte 21 d'octubre de 2000

Inici de la colcada a les 19.00 hores

Ballada Popular al Born a les 20.30 hores

pis puguem beneficiar-nos d'aquestes ajudes. Nosaltres ja tenim els estudis fets i sabem quines són les nostres necessitats i ara ells començaran a treballar per presentar les sol·licituds.

DIVERSITAT INTERINSULAR

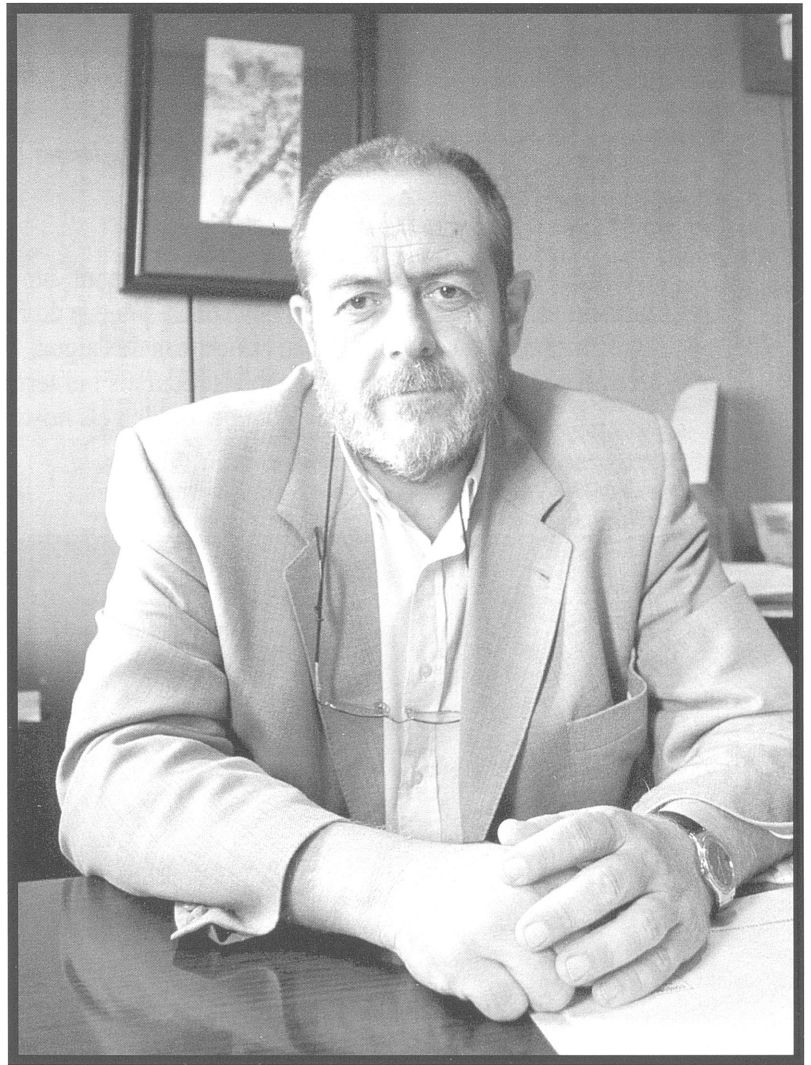
-A Mallorca conviuen situacions molt diferents pel que fa al proveïment, l'aprofitament o la despesa de l'aigua. Es pot mantenir molt de temps aquesta situació?

-Necessitam una política a nivell insular. Hem d'aconseguir que totes les depuradores en un futur no molt llunyà produeixin aigua terciària i que aquesta aigua sigui per als pagesos per regar o sigui directament infiltrada als aqüífers de manera que una bona part de l'aigua que hem tret de l'aqüífer hi torni. Necessitam un model únic d'administració hidràulica, que garanteixi que tots els ciutadans de l'illa tendran aigua de la mateixa qualitat i al mateix preu. Els municipis ens hem de responsabilitzar de donar aigua als nostres ciutadans, però alguna entitat supramunicipal única a tota l'illa ha de garantir el subministrament per a tothom. És l'única manera d'evitar les desigualtats. No pot ser que Palma tenguí el grifó dels embassaments o que sa Marineta depengui de Llubí. Així com el Govern ha fet una comissió per regular l'extracció d'aigua de sa Marineta, així s'hauria de fer per tot. Per altra banda, les dessaladores han de ser de titularitat única a tota l'illa, és una barbaritat que parlem de dessaladores municipals, l'aigua és de tots i algú ha de vetllar perquè el ciutadà que viu a Porreres tenguí els mateixos drets que el que viu a Palma. Ara mateix tant Palma com Calvià tenim un tractament millor que els altres i més avantatges per millorar les nostres xarxes i crec que no és positiu. Pensam que el Govern ha de posar en marxa una única autoritat hidràulica a les Illes que sigui la que amb tots els recursos hídrics al seu abast garanteixi i reguli el subministrament de tots els municipis i no hi hagi ciutadans de primera i de segona.

-Però no sembla que anem cap a una política hidràulica unitària després d'escoltar aquests dies el ministre Matas i el president Antich.

-Jo crec que el tema de les dessaladores és l'exemple que el Govern s'ha posat les piles i ha fet el que havia de fer. Nosaltres participarem activament en el debat del mes de gener al mes de juny i crec que va ser una demostració del que hem d'evitar. El tema de l'aigua no pot encarar-se amb criteris polítics. Nosaltres dins el debat proposarem l'arribada de dessaladores i la instal·lació de comptadors individuals per prevenir possibles problemes aquest hivern. Si l'hivern torna a ser sec tendrem problemes a l'estiu i crec que les dessaladores són aquí per pal·liar aquest problema. No tenim per què posar en marxa totes les dessaladores a la vegada, sinó que les podem utilitzar d'una forma racional i l'aigua que no hem d'utilitzar sempre la podem infiltrar als aqüífers que són molt eixuts o salinitzats. Finalment hem arribat a un consens entre Palma, Calvià i el Govern balear i això és

important. Així i tot he de criticar aquestes ofertes que fa el ministre Matas que promet una dessaladora a segons qui se li atraca, d'esquena al Govern. No el critic perquè sigui del Partit Popular, però crec que en aquests moments no estam perquè vengui el ministre a fer aquestes coses, el problema de l'aigua és molt important i si el ministre Matas té capacitat d'inversió per fer infraestructures ens hauriem de posar d'acord totes les parts implicades, Govern central, Govern autonòmic i ajuntaments per decidir quines són les millors infraestructures. Els ciutadans ja són majors d'edat i el que volen és aigua, els importa poc si els polítics volen penjar-se medalles. Aquestes discussions polítiques sobre temes tan importants són les que justifiquen que després l'abstenció sigui alta a unes eleccions. El

problema és aconseguir que hi hagi aigua per dutxar-nos, al ciutadà no li interessa de quin partit és qui l'hi proporciona. Si fóssim capaços d'entendre això, no tendríem tants de problemes. Jo no puc dir avui a la població que estalviï, perquè som al Govern i demà que el preu de l'aigua és massa car perquè som a l'oposició. El preu de l'aigua hauria de ser un acord entre tots, un pacte tancat com en el tema del terrorisme per no discutir-ne mai més.

Taula Rodona amb **Joan Mateu Horrach** (gerent d'IBASAN), **Jeroni Maimó** (enginyer químic de GESA),
Domingo Muñoz (propietari de l'Hotel Brasília de la platja de Palma)
i **Magdalena Ribas** (responsable del departament d'Educació Ambiental del GOB).

La força de l'aigua

Per Magdalena F. Mulet

Avui a Mallorca l'aigua ja no és un recurs limitant, no en tant que es pot "fabricar", però amb aquest argument es produeix una reacció en cadena que ens du finalment a considerar si la tecnologia pot, podrà, dominar la natura o si la força, en aquest cas de l'aigua, farà que els rius tornin als seus llits i s'imposi un creixement més racional, d'acord amb els recursos i el territori, o si ans al contrari ens hem begut no només l'aigua, sinó també, opinen els nostres convidats, l'enteniment.

ONA: La situació hidrològica de Mallorca, en un any de sequera com aquest, ha esdevingut insuportable i els plantejaments han d'anar adaptant-se a una realitat cada vegada més insostenible. Les dessaladores ja no són una barbaritat sinó un mal menor. Però l'aigua, la seva producció i gestió continua sent moneda de canvi, tema de debat polític...

Tot plegat pot fer pensar que serà a partir d'aquí que la societat balear s'haurà de plantejar canvis importats en el seu model? Es fa molta política quan es parla d'aigua? Avui l'aigua a Mallorca és una qüestió ecològica, un límit al creixent o ans una qüestió política i de gestió?

Horrach: Tot té el seu component polític, jo crec que sí, que avui és una qüestió política, es tracta de la gestió d'un recurs que a Balears és escàs, encara que no tan escàs com a altres bandes del món, i com a tal ha de tenir un tractament específic. L'aigua s'ha de considerar com un bé econòmic, però també com a un bé social, un bé necessari per a la vida que no podem encarar dels del punt de vista estrictament econòmic i mercantil. I per això du implicites política i gestió.

Ribas: No és tan escàs com a altres llocs, d'acord, però el que passa és que a Balears, i a Mallorca en concret, vivim per damunt de les possibilitats d'aquest recurs, i de cada vegada molt més, perquè s'incrementen els turistes, la urbanització etc., i es necessita més aigua. I ens trobam en una situació, ara, que l'aigua no basta, i que hem arribat a una situació límit. Des de la perspectiva del GOB, la nostra "política" o millor dit les nostres propostes, són d'estalvi, ja que la manca d'aquest recurs no només afecta l'home, sinó que implica tota la natura, tot l'ecosistema. Si no hi ha aigua, l'Albufera, per exemple, no podrà subsistir, i això implica la desaparició de fauna i flora, o les aigües subterrànies: amb la salinització dels pous, perquè les extraccions són majors que la infiltració, es farà malbé tota la natura. O la mala depuració: que suposa contaminació del subsòl. Davant tot això, que no són consideracions d'un grup ecologista, sinó una realitat que tothom veu, el GOB té propostes que esper que surtin a aquesta conversa.

Maimó: Jo crec que tothom està d'acord amb aquestes consideracions que s'han fet fins ara, crec que tothom veu que l'aigua és escassa, que és necessària i que s'han de cercar solucions, ara bé, a partir d'aquí, què falla?

ONA: Si tothom està d'acord, per què no es prenen mesures més dràstiques?, què fa que aquí no pugui passar el que passa a altres llocs?, a Israel tenen manco aigua, però la gestionen d'una altra manera, per exemple.

"ARRIBAM MASSA TARD"

Maimó: Israel!, a Israel fa molts d'anys que hi treballen!, i s'avançaren a una situació com la que ara tenim a Mallorca, però sobre la qual no hem intervingut. Fa més de quinze anys ja es veia venir, i no feia falta ser un expert per poder fer una previsió ben precisa del que passaria i, de fet, ha passat. Els nivells de salinització per a la zona d'Alcúdia en quinze anys s'han multiplicat per quatre i no és una sorpresa, era perfectament previsible i cantat. No és una frase dir que els nostres fills ens demanaran explicacions, perquè la salinització dels pous és una cosa pràcticament irreversible i de conseqüències molt i molt greus.

I parlem de Mallorca, perquè la problemàtica de Menorca és diferent, a Eivissa estan igual o pitjor, i Formentera simplement: no té aigua. Però bé, si ens centram a Mallorca, hem de dir que hem perdut temps, i fa més de cinc anys que ja hi hauria d'haver aquesta sensibilitat. El que ara es planteja, perquè no n'hi ha, d'aigua, i la gent s'escaïna, ja s'hauria d'haver plantejat fa molt de temps, perquè

quan no n'hi ha ja s'ha fet molt de mal. S'ha d'encarar el problema de l'aigua d'una manera seriosa i sense demagògia, perquè se'n fa molta.

ONA: Enfrontar el problema de l'aigua d'una forma seriosa és dir als ciutadans que es raspallin les dents d'una manera ics, quan sabem que a la xarxa es perd un percentatge molt alt del cabdal i que hi ha zones on la despesa és la mateixa amb el grif obert o tancat per mor de la pressió i les fugues?

CAMPANYES INSUFICIENTS

Maimó: S'ha d'agafar el bou per les banyes, evidentment s'han de fer campanyes de conscienciació, i tot l'estalvi és bo i positiu i necessari. Ara, crec que no és suficient, perquè aquests tipus de mesures no faran que no siguin necessàries les dessaladores.

M'imagín la postura del GOB, però tot i que és respectable, vull dir que la situació d'avui no ens permet prescindir de la dessalació i també crec que hi ha moltes qüestions en relació a les dessaladores que s'han d'aclarir i s'han de revisar, perquè quan parlem dels seus costos energètics, etc., hem de saber a què ens referim.

Jo som partidari de crear una xarxa de dessaladores a tot el centre de l'illa de Mallorca, per evitar la sobreexplotació dels pous, perquè, en tenir-ho tot salinitzat no podrem tornar enrere. I això, evidentment, al marge de totes les possibles campanyes i mesures per millorar les infraestructures, etc. I també s'hauria de fer una puja de l'aigua, perquè és molt barata, molt més barata que a altres llocs, on n'hi ha molta més. Quant a reaprofitament, etc., tot està molt bé... però mentre, s'ha de fer un perímetre de dessaladores per evitar el que es produeix: una salinització de tot el centre de Mallorca, que és molt més greu i irreversible que el fet que a un moment determinat no surti aigua del grif. Les dessaladores, que han estat molt demonitzades, però que en la meua opinió són un mal menor, avui són necessàries, sobretot perquè potabilitzen aigua de la mar, perquè si fos aigua salobre dels pous també estariem salinitzant. Però aigua de la mar..., i llavors tirar el sobrant a la mar, produeix un impacte mínim, si tenim en compte l'impacte que suposa salinitzar els pous. Jo defens el que hi ha a Canàries des de fa molts d'anys, i aquí s'acabarà així, però desgraciadament quan serà tard.

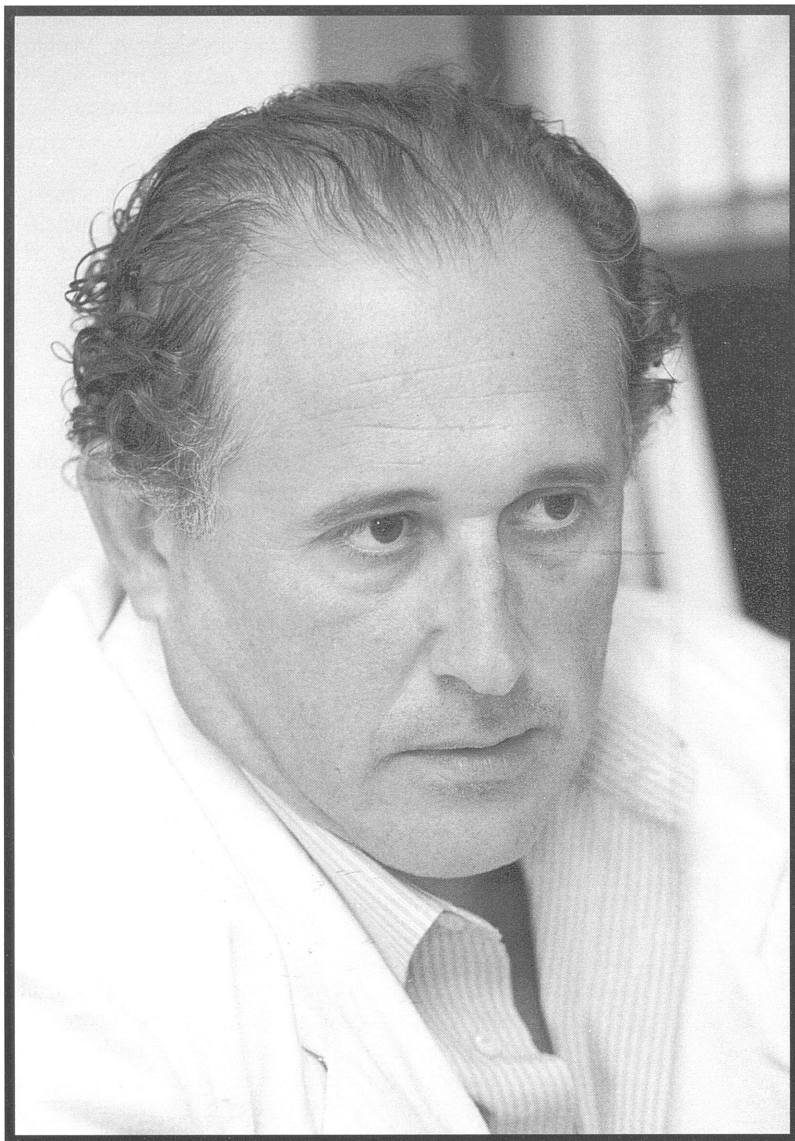
Ribas: Jo no puc estar d'acord amb el que diu Maimó. Perquè si feim més dessaladores ja haurem resolt, entre cometes, el problema i ala!, a continuar igual! S'ha d'anar més enllà i mirar de no gastar-ne tanta. Perquè no és una solució que com més demanda hi hagi més dessaladores facem, perquè la situació és cada vegada més insostenible.

Muñoz: Que l'aigua és un recurs escàs i molt barat, hi estam tots d'acord, i mira que jo tenc factures d'aigua que són més altes que les de llum, per exemple, jo som un gran consumidor. Ara, no podem parlar només d'aigua de forma aïllada, el que passa amb l'aigua és conseqüència del model econòmic que tenim, i aquí no s'ha consultat a la societat quin model econòmic vol. Si volem arribar a ser un milió de persones, si volem créixer mes, quin turisme volem.

Horrach: Aquesta consulta es fa cada quatre anys a les urnes. Però en tot cas, estic d'acord, el tema de l'aigua és una conseqüència del model social i econòmic que tenim.

DOBLE CIRCUIT

ONA: El seu és el cas d'un empresari, d'un particular, que ha tengut una iniciativa d'estalvi, que pot considerar-se si més no exemplar, podria explicar-nos com sorgeix la idea de fer un doble circuit a l'hotel del qual n'és propietari? Tal volta la seva experiència pot aportar nous elements al debat.

Joan Mateu Horrach.

parlar de dessaladora, jo com deia, voldria s'aclarissin alguns conceptes, perquè quan es parla de "costos" de les dessaladores, i se'ls compara als de la depuració terciària, etc., de vegades no s'explica bé.

A veure, no vull semblar el defensor de les dessaladores, però crec que s'han d'aclarir coses. En primer, lloc jo no conec cap instal·lació de depuració que arribi a graus de depuració comparables, quant a qualitat d'aigua a què arriba una dessaladora. Per entendre'ns, jo no en beuria, aigua de depuradora.

Horrach: Jo he begut aigua de depuradora, que es depura per osmosi inversa.

Maimó: Això és una dessalació.

Horrach: Però la pressió que necessites per a una dessaladora són 70 o 80 atmosferes i per a la depuració...

Maimó: Depèn de la salinitat de l'aigua, en tot cas per poder beure aigua d'una depuradora, s'han d'aplicar sistemes d'osmosis comparables als de la dessalació. L'any 85 es va muntar la primera dessaladora de Balears, a Formentera, la va muntar GESA. Aquesta planta consumia 9,2 quilovats hora per metre cúbic, l'any 1985. Però l'osmosi inversa ha evolucionat i avui la planta de Palma, en deu consumir 4,6 o 4,7, és a dir, s'ha baixat a més o manco la meitat el consum d'energia.

Horrach: Hi ha un límit teòric que està en 3 quilovats i busques.

Maimó: Sí, un límit de 2,87. Però, el que volia dir: una planta actual per dessalar aigua de la mar, necessita de l'ordre de 4,2 quilovat/hora a partir de vint mil metres cúbics per dia. Des del punt de vista de pressió osmòtica es podria baixar a tres, però les bombes que tenim situen el consum en 4,2 quilovats i a dessaladores més petites un poc manco d'eficiència.

El que costa produir un metre cúbic d'aigua, és a dir, mil litres d'aigua a partir d'aigua de la mar és per tant el que consumeix una habitació d'un hotel en aire condicionat durant dos o tres hores.

Aquesta és l'equivalència, i posar aire condicionat és manco important que produir aigua que evitarà que tota Mallorca se salinitzi de manera irreversible, i això no obstant, ningú no qüestiona els aires condicionats.

Un equip d'aire condicionat consumeix 3,5 quilovats/hora. Amb dues hores d'aire condicionat d'una casa fas mil litres d'aigua. D'altra banda, el fet d'osmotitzar aigües salobres, com fa GESA a les seves centrals per evitar el consum massiu de reactius químics, té un cost, evidentment, però no és tant com vol suposar-se, i ens hem de desenganar. No podem parlar i parlar mentre s'esgoten els recursos, ens hem de desenganar.

GESTIÓ DE LA DEMANDA

Ribas: El GOB considera que les campanyes de sensibilització són molt importants, encara que estam d'acord que no suficients. I també hem de dir que tot i que els ciutadans poden aportar el seu granet, els grans problemes com camps de golf, pèrdues a la xarxa, mala utilització a l'agricultura... no els poden arreglar els ciutadans per molt sensibilitzats que estiguin. I per molt d'estalvi que facin, no poden lluitar contra el consum que fa un camp de golf, per citar l'exemple més flagrant. A Mallorca n'hi ha set que reguen amb aigua bona, aigua de pou.

Muñoz: Regar camps de golf amb aigua bona està prohibit per la normativa, han de regar amb aigua regenerada.

Horrach: Però la normativa no es pot fer complir.

Muñoz: Quina animalada! Fer normatives que no es poden fer complir, doncs que dimiteixin els polítics si no són capaços de fer complir les normatives.

Horrach: Però això et sorprèn?, igual que hi ha normatives urbanístiques que no es poden fer complir.

Muñoz: Doncs, que facin altres normatives. O que hi enviïn la policia.

Horrach: En el tema dels golfs, que segons la llei no poden regar amb aigua bona, el que passa és que l'Administració no està en situació de subministrar aigua regenerada per al reguiu de suficient qualitat per als camps de golf, o per regar en general, i per això l'empren bona. I si no poden subministrar-la és perquè no hi ha prou doblers per finançar els equipaments que han de fer tot el tractament que aquesta aigua requereix des del punt de vista sanitari. I no hi ha un finançament adequat entre d'altres coses perquè els hotelers paguen manco del que era previst al cànon de l'aigua. Perquè ja ho hem dit: l'aigua és molt barata. El finançament de les infraestructures del sanejament és deficitari i d'aquí és d'on hauria de sortir l'aigua per regar els golfs. Els doblers que es destinen a sanejament són insuficients perquè l'aigua regenerada tengui la suficient qualitat per poder-hi regar els golfs. El que havien de pagar de cànon els hotels d'una estrella, segons s'havia establert, és el que paguen els hotels de cinc estrelles... i això va anar així.

Magdalena Ribas.

Muñoz: Aquestes són situacions kafkianes. Aquí falla l'Administració, que no ha estat capaç d'avançar-se al problema i ara no és capaç de fer complir la llei.

Jo estic a favor dels camps de golf, però regats amb aigua depurada de la qual en sobra molta que es tira a la mar.

Horrach: Però no és prou bona per regar.

Muñoz: Doncs, que ho arreglin, com jo estic arreglant al meu hotel... com hem de fer tots... i l'Administració també!

Ribas: Amb l'aigua que empra un camp de golf un dia d'estiu, es pot donar subministrament a una població de 8.000 habitants el mateix dia: 2.000 metres cúbics per dia. I resulta que hi ha pobles al Pla de Mallorca, a l'any 2000, aquest estiu, han tengut manca d'aigua, que no han tengut aigua cada dia. EMAYA té beneficis i resulta que té una depuradora molt mal endreçada.

Horrach: I que no n'hi deixen fer una de nova.

Maimó: Vivim del turisme, tots, i vull dir amb això, tots. I per tant hem de donar aigua, llum, etc., a aquesta indústria.

Ribas: Ah!, però en tenim massa de turistes, fins quan n'hem d'admetre? A més, el que jo dic és que les inversions s'han de fer, per poder arribar al mateix, per altres camins.

Horrach: Per això deia jo que és una qüestió de model social, i per parlar d'aigua hem de parlar de residus, d'energia, de tot! El problema de l'aigua no és una cosa aïllada la solució del qual serà aïllada. És un problema molt complex.

I si a sa Pobla reguen com reguen és perquè la gent es pensa que l'aigua és seva i aquest tema s'ha de posar també sobre aquesta taula.

L'aigua és un bé comú i a Mallorca es gestiona com si fos de cadascú que la troba o té un pou. I tot això evidentment són qüestions polítiques.

Fa relativament poc vaig llegir una entrevista al Sr. Dameto, i es passava la major part de les declaracions demanant subvencions, però llavors quan li demanava el periodista sobre l'aigua que venia als hotelers deia que això era mercat, etc.

I jo em deman com pot ser, demanar subvencions, és a dir, anar en contra del mercat, per a després defensar-lo quan li toquen la butxaca, això no pot ser. I venia a dir que "amb la meua aigua faig el que vull", però és que l'error és pensar "la meua aigua" perquè l'aigua és un bé comú. I aquesta concepció és qüestió d'educació i no es capgira d'un dia a l'altre.

D'altra banda, tot i que parlem molt del "problema de l'aigua" no l'analitzam des de totes les perspectives necessàries per poder-lo resoldre: perquè parlem de dessaladores, però hi ha més possibilitats que ni tan sols no s'esmenten: la depuració, que pot fer-se a nivells equiparables a les dessaladores, i amb manco costos, quan parlem dels costos de l'aigua no només ens hem de referir al cost en pessetes, sinó que també d'altres costos, mediambientals i fins i tot socials.

El negoci de l'aigua, és un altre caire d'aquesta complexa qüestió: hi ha interessos, molt importants. I és un factor que juga en contra de la gestió de l'aigua en termes de necessitats reals.

ONA: Hi ha estudis sobre la situació real de l'extracció i posterior comercialització de l'aigua dels particulars?

Horrach: És molt difícil, encara que ara es fan estudis que d'una manera indirecta ens duen a saber quina és la situació. Feim estudis sobre el cànon de sanejament, però com que dins la mateixa factura hi ha l'aigua, resulta que indirectament podem anar traient conclusions quant a frau, etc....

També des de la Junta d'Aigües on s'han de comunicar els preus de l'aigua hi ha dades.

Ribas: L'ecotaxa també pot ajudar al finançament.

Muñoz: Jo només estic d'acord amb l'ecotaxa si sé per què ha de servir i què faran amb els doblers, perquè per mal administrar-los, ja està bé així. Per donar 14.000 milions a uns polítics que fan una normativa i no la poden aplicar? És com posar un semàfor i llavors no tenir doblers per posar-li el llum vermell. I per acabar amb el tema de l'aigua. Si des de l'Administració s'investigàs a fons en temes d'estalvi i després fos d'aplicació obligatòria el resultat, ja tendríem molt, però molt, guanyat. Tot just a l'hoteleria l'estalvi seria brutal, però si ha de dependre de la voluntat de cadascú serà molt difícil. És una qüestió de gestió tècnica i sobretot no ha de ser una qüestió perquè els polítics es tirin els trastos pel cap, perquè els costos d'arreglar el tema són també polítics.

Cercant l'equilibri

Entrevista a Margalida Juncosa

per Sebastià Verd

La nostra entrevistada és sincera: "tothom parla de l'aigua, els polítics, els periodistes, la gent del carrer, tothom diu que és conscient del problema, tots menys nosaltres i això no pot ser". Ella és hidrogeòlega i presidenta de l'Associació de Geòlegs de les Balears que, pensa, "alguna cosa haurem de dir sobre aquest tema". El fet és que enguany hem patit una llarga i feixuga sequera que ens ha situat de bell nou en una situació límit. Hem vist les orelles al llop. Però, sembla ser, aquest llop no espanta. Fa massa anys que els teòrics límits ja s'han sobrepassat i un cop rere l'altre el problema principal -que surti aigua per les aixetes- s'ha solucionat. "És això veritat?", es demanen aquells que pensen que l'única cosa que s'ha fet fins ara és anar sargint els descosits que han provocat el desenvolupament excessiu de l'urbanisme i la consegüent pressió demogràfica. El fet és que els problemes de bon de ver, els grossos, continuen pendants. Ningú encara no és en condicions de garantir el futur. Per això els geòlegs han decidit fer sentir la seva veu. A la fi!

Margalida Juncosa ens rep al seu lloc de feina, un despatx on hi ha plànols i mapes a balquena. És una dona més avesada al treball de camp i a l'estudi que no a parlar amb els periodistes. Per això la conversa transcorre entre consultes a documents i parèntesis de reflexió. No se la veu còmoda amb la improvisació, però en qualsevol cas és ferma en una apreciació que per a molts és, encara, una simple percepció: vivim a una societat desequilibrada.

Per a la nostra entrevistada, aquesta és una apreciació tècnica, és a dir, objectiva, segons la qual l'aigua, els recursos hídrics, continuen sent un factor que limita les nostres possibilitats de desenvolupament.

-L'Associació de Geòlegs ha volgut dir la seva. Per què han esperat tant? Per què es decideixen, finalment, a fer conèixer aquest document?

-Ens vàrem constituir com a associació el 1997, però abans ja havíem redactat algun manifest com a col·lectiu el 1993. Endemés, alguns professionals de manera individual han parlat sobre el tema des del 1980. Però, en qualsevol cas, com a associació no ha estat fins ara, quan a principis d'estiu es va fer evident que hi podria haver restriccions d'aigua, que l'Associació de Geòlegs decidí redactar un escrit adreçat als polítics, com és habitual en aquest tipus de missatge, però també al conjunt de la societat. Volíem expressar el nostre parer davant la situació, que era i continua sent molt greu. Els geòlegs que treballam a les Balears no som molts, una quarantena i potser per això passam desapercebuts quan, en realitat, la nostra tasca és important, si més no per assolir un adequat grau de coneixement dels recursos

Margalida Juncosa i Darder va néixer el 1962. És llicenciada en Ciències Geològiques per la Universitat de Barcelona i diplomada en hidrogeologia per la Universitat Politècnica de Catalunya. Ha estat col·laboradora de l'empresa Geoconsulting i des del 1991 és directora del Departament d'Hidrologia d'Hidromar. Ha treballat en nombrosos estudis hidrogeològics per als ajuntaments de Calvià i de Barcelona, del Govern de les Illes Balears i del Ministeri d'Obres Públiques. En destaquen un estudi sobre l'Albufera d'Alcúdia en col·laboració amb la Universitat Politècnica de Barcelona, un estudi hidrogeològic sobre la serra de Llevant o un inventari en relació a possibles focus de contaminació de les aigües subterrànies de Mallorca.

És la presidenta de l'Associació de Geòlegs de les Balears que agrupa la pràctica totalitat de professionals que treballen a les Illes.

naturals disponibles, entre els quals s'hi compta l'aigua. I, en aquest sentit, durant molts i molts anys ens hem cansat de sentir parlar del problema de l'aigua, un problema que enguany s'ha agreujat per mor de la sequera. Tothom en parla. Doncs, per què no nosaltres? Al cap i a la fi, nosaltres som tècnics en aquesta qüestió. Per això ens decidírem, per primera vegada, a intervenir de forma col·lectiva en una polèmica que ens sembla summament interessant atès que en depèn gran part del futur d'aquesta terra. Nosaltres només hem pretès donar una mica de llum, aportar una visió tècnica al debat, tot prescindint de la demagògia que s'ha fet fins ara. En aquests moments de sequera total, que a més no sabem fins quan durarà, és molt fàcil polititzar el problema per tal de treure-li un rendiment partidista. I això no és bo, en tot cas impedeix veure tot l'horitzó amb claredat. Per això nosaltres volguérem presentar el problema d'una manera realista, amb tota sinceritat, amb tota cruïda, sense embuts, però sense prendre partit.

-La sinceritat també pot ser una manera de prendre partit.

-Potser sí, però no és la nostra intenció. Nosaltres només pretenem clarificar les coses. Miri, durant els darrers anys hem avançat molt en el coneixement dels recursos hídrics de les Balears. Avui sabem prou bé quins són els límits i com podem explotar aquests recursos sense posar-los en perill, però les decisions que fan falta perquè això sigui així no es prenen o, si es fa, responen sempre a una mateixa premissa, tal com deim en el document: "les respostes a les situacions d'emergència sempre han estat les mateixes, forçar al màxim els recursos disponibles, cada cop de manera més irreversible, incorporant recursos "d'emergència" sense prescindir-ne un cop recobrada la normalitat". És el cas, per exemple de les captacions de Llubi-Muro, o de les dessaladores.

UNA SEQUERA RERE L'ALTRA

-Ara per ara, en quina situació ens trobam. És aquesta la pitjor sequera que hem patit?

-Dels darrers anys, indiscutiblement, encara que no ha estat l'única. Les Illes Balears han hagut de fer front a diferents eixuts en èpoques molt recents. De fet, la primera alarma sobre la possibilitat de no poder comptar amb recursos suficients data dels anys seixanta i va ser llavors quan, precisament, s'iniciaren els primers estudis seriosos per conèixer els aqüífers més explotats. El problema és que l'increment progressiu de la demanda, a causa del creixement urbanístic, ha anat molt per davant dels recursos disponibles. Això va obligar, a començament dels anys setanta, és a dir, després del primer gran boom turístic, a publicar un decret de règim especial que limitava les noves captacions. Però el creixement continuà. El 1980 es va realitzar el primer avanç del Pla hidrològic. Els tècnics del Servei Hidràulic de les Balears ja parlaven llavors d'una situació límit.

-Com ara i, això no obstant, des de l'any 80 ha plogut molt.

-O poc, depèn dels anys. Ha passat prou temps per haver pres consciència de la situació límit en què vivim i, sobretot, hem passat greus sequeres, la d'enguany, però també la del 1983 o la de 1995, que va ser l'any de l'"operació vaixell".

-Vull dir que hi ha hagut temps per prendre decisions, però que no s'han pres o, si més no, han estat decisions desmesurades, com la del Móstoles o les dessaladores que traslladen el problema hídric al camp energètic.

-Potser hagin estat decisions desmesurades, però tal volta eren necessàries en aquell moment, perquè no hi havia altres opcions. Eren o són, en el cas de les dessaladores, el mal menor que no només solucionava el subministrament d'aigua dolça a la població sinó que, sobretot, permetia descansar els aqüífers i evitar, en alguns casos, una salinització que ja hagués estat totalment irreversible. El problema sorgeix quan les mesures d'emergència se sumen a la resta de recursos i ja no se sap prescindir-ne quan teòricament acaba la urgència. L'excepció és el Móstoles que va tenir una durada relativament curta, mentre s'engegaven les obres de la dessaladora. Vostè diu que l'"operació vaixell" va ser desmesurada...? Conceptualment potser sí, però què hagués passat si no s'hagués produït aquest transvasament temporal d'aigua de l'Ebre? Segurament s'hagués continuat posant a la xarxa aigua cada vegada més salada. Recordi que l'any 1994 l'aigua de Palma ja era molt salada i, per tant, si s'hagués continuat subministrant aigua d'aquests aqüífers..., i no n'hi havia d'altres disponibles, probablement ens trobaríem ara en una situació encara més delicada.

UNA HISTÒRIA D'IMPROVISACIONS

-Facem, si li sembla, una mica d'història: com podem haver arribat a la situació actual? No era més raonable haver construït, per exemple, d'acord amb la disponibilitat de recursos?

-Almenys durant les primeres fases del boom hi va haver una gran improvisació. Una prova n'és la manca de professionals qualificats, és a dir, d'hidrogeòlegs, que feien feina a les administracions públiques o a les empreses subministradores d'aigua. Es desconeixia el funcionament dels aqüífers i, és clar, això no en permetia una correcta gestió. El cas més greu era el de Palma i Calvià que es va fer de manera absolutament desordenada, sense tenir consciència real del que es provocava. Ningú no semblava conscient que les extraccions no podien sobrepassar els recursos renovables, és a dir, la mitjana d'aigua de pluja anual, atès que la sobreexplotació significava irremissiblement una pèrdua de qualitat, és a dir, salinització en el cas dels aqüífers costaners o en un descens cada pic més preocupant dels nivells freàtics, cas per exemple de s'Extremera. Des de l'Associació de Geòlegs entenem que per poder gestionar la demanda cal que aquesta gestió sigui en mans especialitzades i aquesta tasca a EMAYA era, i encara hi és, en mans de tècnics no especialitzats. Des de l'Ajuntament de Palma, fos quin fos el seu color polític, sempre s'ha empès la idea d'ampliar els recursos disponibles, a qualsevol preu. Davant un problema, la qüestió era saltar, fugir, cap endavant, costàs el que costàs. I, és clar, ara en pagam les conseqüències.

MÉS DEMANDA QUE RECURSOS

-Al seu parer, quina és la situació actual? Com definiria el mapa hídric al qual ens hem de referir?

-La situació és especialment greu, com correspon a una sobreexplotació. Avui ja pareix clar per a tothom que els recursos hídrics no poden suportar un creixement de la demanda com el que s'ha experimentat a les Illes Balears. En el període que va del 1996 al 2000 la demanda ha crescut de manera espectacular, un 10% anual, mentre que la població només ho feia un 3%. És a dir, som davant una pressió demogràfica que supera amb escreix el nostre entorn, però, a més, el consum d'aigua va molt més enllà. Aquesta acceleració, que ja ve de lluny, ha produït un creixement desordenat de les extraccions, sense planificació, sense una avaluació seriosa dels recursos disponibles i, més encara, sense que s'hagin aplicat mesures d'estalvi ni s'hagi conscienciat la població. I això val tant pel que fa al consum humà com a l'agrícola, que significa el 50% de tota l'aigua que es consumeix. En resum: som davant un pla de Palma que ja l'any 1980 era considerat per l'Avanç del pla hidrològic com a sobreexplotat, perquè -es diu a l'informe- "no té garanties de manteniment de l'equilibri en un any hidràulic". El cas dels pous d'es Pont d'Inca o de la unitat hidrogeològica de na Burgesa clama al cel. Un estudi del Ministeri d'Obres Públiques del 1968 i un posterior informe de l'anomenat comitè de coordinació ja avisà que una excessiva depressió dels nivells i una recarrega relativament petita produïrien una intrusió de l'aigua de mar. Es va advertir, però no se n'ha fet cas. Així les aigües passaren de tenir 150 mil·ligrams d'ió de clorur per litre el 1982 a tenir-ne 1.300 en acabar el 1983. Només en un any! L'aigua va tornar salada, és a dir, no potable.

-I a la resta de Mallorca i de l'arxipèlag?

-La veritat és que el cas de Palma es pot extrapol·lar, tot i que les magnituds no siguin les mateixes, a altres indrets de les Illes. A Eivissa, per exemple, on la situació encara és més greu que a Mallorca i ja fa anys que depenen dels recursos proporcionats per la dessalació. A Menorca, a la costa de Ciutadella, on l'excessiva concentració de pous ha produït una important intromissió marina. I

a la resta de Mallorca, a la costa del Llevant, de Manacor cap al sud, o a Campos, on el creixement desordenat de les extraccions per a reguiu han estat la causa, ja des del 1965, d'una salinització pràcticament irreversible. Avui sabem el que ens ha passat i molts dels motius, en aquests darrers anys hem avançat en els coneixements dels aqüífers, tot i que encara hi ha zones que pràcticament ens són desconegudes. Les administracions, tant la central com l'autònoma, s'han interessat prou a fer estudis que servissin de suport tècnic per a la gestió dels recursos disponibles. A més a més, les competències en matèria hidràulica varen ser transferides a la comunitat autònoma el 1995, però això no s'ha traduït fins ara en un canvi d'actitud, potser perquè els polítics tenen por a prendre mesures que siguin poc rendibles electoralment.

-Però a les Illes Balears el Parlament va donar el vistiplau al Pla hidrològic.

-Cert, i endemés s'ha de dir que el Pla hidrològic de les Balears és l'únic de tota Espanya on es parla de la gestió de la demanda i no només dels recursos que, com sabem, són limitats. Jo estic convençuda que l'aplicació del Pla hidrològic, que té entre les seves fites principals la preservació i la recuperació dels nostres malmesos recursos hídrics, permetrà realitzar una planificació hidràulica més adient, tant en el curt com en el llarg termini o, més ben dit, començar aquesta tasca perquè, fet i fet, encara no s'ha dut a terme, tan sols s'han intentat posar pegats quan la sequera ha estat extrema. A l'informe que va redactar l'Associació de Geòlegs es diu

clarament que la clau de la futura gestió dels recursos hídrics de les Illes es troba en l'aplicació del pla hidrològic, un cop aprovat pel Govern central, tal com diu la Llei d'aigües. El Pla existeix. Nosal·tres hi hem fet feina, hem recopilat dades i documents. Hi és, però com deia, falta voluntat política per dur-lo endavant o, si més no, hem estat incapaços de fer entendre a Madrid que la nostra problemàtica hidrica, com tantes altres problemàtiques, és peculiar. La solució dels problemes hídrics de les Illes no es fonamenta tant en grans infraestructures, encara que en fan falta, cas de sa Costera, sinó en una adequada planificació. La mentalitat de Madrid continua sent la dels grans transvasaments entre conques o la construcció de pantans, que aquí tenen el seu equivalent a l'"operació vaixell" o a les dessaladores. Però aquí necessitam altres remeis.

MILLORAR LA GESTIÓ

-Quins?

-Crec que s'explica molt bé en el nostre informe: sembla clar que els recursos hídrics no poden suportar el nivell de creixement de la demanda dels darrers anys i que, d'altra banda, una millora de la gestió dels recursos no ha d'implicar un fre al creixement econòmic. En una paraula, que abans de continuar traient més i més aigua d'allà onsevulla, s'ha de millorar el coneixement de la situació actual per utilitzar-la millor i no tудар-ne. Solucions aplicables n'hi ha, però hem de deixar de banda la demagògia i posar-nos a fer feina. Cal pensar que controlar la demanda, facilitant un aprofitament més eficaç i l'estalvi, no suposa cap retrocés ni econòmicament ni social, sinó una sostenibilitat. Cal que cerquem l'equilibri i això per una senzilla raó. La situació és tan greu com perquè les solucions que es triïn siguin autènticament de futur i no només per sortir del pas.

-Quines han de ser aquestes actuacions?

-Bona part de les mesures que demanam ja les ha plantejat la nova administració autonòmica, però entenem que encara són insuficients. S'ha fet un decret d'emergència, però mentrestant han passat molts de mesos d'indecisió i la qüestió era frenar el deteriorament dels aqüífers per evitar danys irreversibles. Bé, però parlàvem de mesures definitives, que jo dividiria en dos grans eixos: el primer dels quals és reduir la demanda. I dins d'aquest capítol, en primer lloc reduir les pèrdues de les xarxes de distribució que a Mallorca arriben a una mitjana del 30%. Sempre n'hi haurà de pèrdues, però la veritat és que si s'inverteix en la millora es podrà estalviar molta d'aigua. D'altra banda, s'han d'instal·lar comptadors individuals i dispositius estalvia-

OBJECTIU 3 DE L'FSE

*Contribuir al desenvolupament de l'ocupació impulsant l'ocupacionalitat, l'esperit d'empresa, l'adaptabilitat, la igualtat d'oportunitats i la inversió en recursos humans.

Eix 1: Inserció i reinserció ocupacional de les persones desocupades

TÈCNIC EN AVALUACIÓ DE L'IMPACTE AMBIENTAL

Lloc: BALEAR DE SERVICIOS. Palma

Duració: 33 h.

Inici: 6 de novembre

Acabament: 16 de novembre

Horari: de dilluns a dijous de 16.00 a 20.30 h.

Excepte dies 15 i 16 de novembre de 16.00 a 19.00 h.

Requisits: joves en situació d'atur amb titulació mínima BUP o FP II preferentment amb coneixements de Biologia, Química, etc.

AUDITORIA MEDIAMBIENTAL

Lloc: BALEAR DE SERVICIOS. Palma

Duració: 38 h.

Inici: 20 de novembre

Acabament: 1 de desembre

Horari: de dilluns a divendres de 09.30 a 13.30 h.

Excepte dia 30 de novembre i dia 1 de desembre de 09.30 a 12.30 h.

Requisits: joves en situació d'atur amb titulació mínima BUP o FP II preferentment amb coneixements de Biologia, Química, etc.

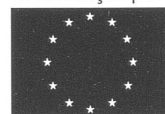
Informació i inscripcions:

CAEB - Formació

C/ d'Aragó, núm. 215, 2n. Palma

Tel. 971 70 60 10. Fax 971 47 83 93

Cofinançat per

Unió Europea
Fons Social Europeu

GOVERN
DE LES ILLES BALEARS

Conselleria de Treball i Formació
Direcció General de Formació

Quatre illes
un país
cap frontera

dors en instal·lacions sanitàries i electrodomèstics, també s'haurien d'instal·lar circuits de reutilització d'aigües grises, és a dir, les que provenen de les rentadores i de les dutxes, implantar tarifes progressives que siguin autènticament dissuasives i que penalitzin la malversació de recursos. I, endemés, realitzar auditories als grans consumidors per poder fer un control efectiu sobre les grans extraccions, de manera que en casos de risc, com és durant un període de sequera, els recursos captats no sobrepassin els disponibles. De fet, amb aquesta mesura ja entrem en el segon gran eix, el de les extraccions. És importantíssim diversificar les extraccions, ja que la concentració de pous multiplica els impactes negatius sobre els aquífers. Igualment s'han de reduir les extraccions en períodes de sequera, encara que això suposi utilitzar altres recursos, com les dessaladores. Però amb una condició: les mesures de xoc no s'haurien de mantenir com a recursos fixos. I finalment, entre moltes d'altres mesures, és absolutament necessari avançar en el terreny de la reutilització d'aigües depurades per regar i per fer barreres contra la intrusió marina.

DESSALADORES EN EL PUNT DE MIRA

-De tot això se'n parla molt. De dessaladores no diguem... si fins i tot sembla que el debat actual és entre si instal·lar dessaladores fixes o mòbils?

-Com li dic, les dessaladores són necessàries quan la sobreexplotació fa que els recursos naturals no siguin suficients, quan els aquífers baixen excessivament o incrementen la salinitat, però no deixen de ser instal·lacions pensades únicament per incrementar la demanda sense qüestionar-se si això és convenient o no de cara a les futures generacions. Segurament és molt més aconsellable un desenvolupament equilibrat que no l'actual, però, en qualsevol cas, sempre serà preferible millorar la gestió dels recursos per satisfer la demanda que no cercar-ne de nous, a un alt cost social, perquè els existents es tuden en un percentatge molt elevat, de la mateixa manera que també es pot incidir sobre la demanda a través de l'estalvi. Hi ha molts d'exemples de societats que gaudeixen de recursos superiors als nostres i que no obstant això han incorporat mesures d'estalvi a tots els seus hàbits de consum. En qualsevol cas, pens que és necessari acabar d'ampliar la dessaladora de Palma i que, fins i tot, se n'arribarà a construir una segona a la badia de Palma i una altra a Alcúdia. El problema és el desequilibri. El creixement urbanístic incrementa la demanda i els recursos naturals no són suficients. Per això es poden justificar les dessaladores, per reimplantar l'equilibri perdut, però un cop s'hagi aconseguit no es pot anar més enllà.

-Per què? Teòricament a través de la dessalació l'aigua deixa de ser un factor limitant.

-A la naturalesa tot té un límit. En aquest sentit pens que l'aigua continua sent un factor limitant del creixement. Potser puguem dessalar aigua per poder continuar edificant Mallorca, però això suposa entrar en un cercle viciós que no du enlloc. Els equilibris naturals s'han de respectar, encara que de vegades facin falta noves infraestructures per restaurar-los.

-Els Verds s'oposaven a ampliar la dessaladora, però finalment ho varen acceptar.

-Bé, nosaltres no volem opinar de política, encara que particularment pens que si un partit és a un govern és per governar, per prendre decisions i aquestes no sempre són com un voldria. A mi m'agradaria que les dessaladores no fossin necessàries i no ho haguessin estat si s'hagués posat remei quan tocava, com tampoc no ho hagués estat l'"operació vaixell". Ara ho són, però encara hi som a temps d'evitar

que n'hi hagi moltes més. Però per a això hem de començar a actuar i fer-ho, sobretot, en la gestió de la demanda. Podem estalviar consum, podem reutilitzar aigües depurades per a reguiu. Pensi que l'agricultura consumeix el 50% del total i que hi ha tecnologia suficient per poder reduir aquesta quantitat. Només falten inversions. A Califòrnia o a Israel tenen una agricultura pròspera que no desaprofita ni una gota d'aigua. És clar que a Israel l'Estat decideix el que es pot sembrar o no i de quina manera s'han de regar els conreus. És un context molt diferent al nostre, però qualche cosa es pot fer. Si més no l'aigua és, per llei, un bé públic.

SA COSTERA, LA DARRERA OBRA

-Hem parlat prou de dessaladores, però només de passada de sa Costera, que és la gran infraestructura pendent. Serà la solució?

-És una solució o, millor dit, forma part de la solució global que s'ha dissenyat, però no ens enganem: també té un cost. Per dur l'aigua des de sa Costera a Palma s'hauran d'instal·lar canonades per la costa o a través de la muntanya, fer un túnel... i ja sap vostè que els túnels duen molts de problemes. Ara seriosament, fer un túnel suposa un impacte ambiental que caldrà assumir. A la serra de Tramuntana no es poden fer grans obres faraòniques, si més no perquè es contradia amb la idea de preservar-la que, pens, compta amb un gran suport social. Si és imprescindible s'haurà de fer, però amb molt de compte.

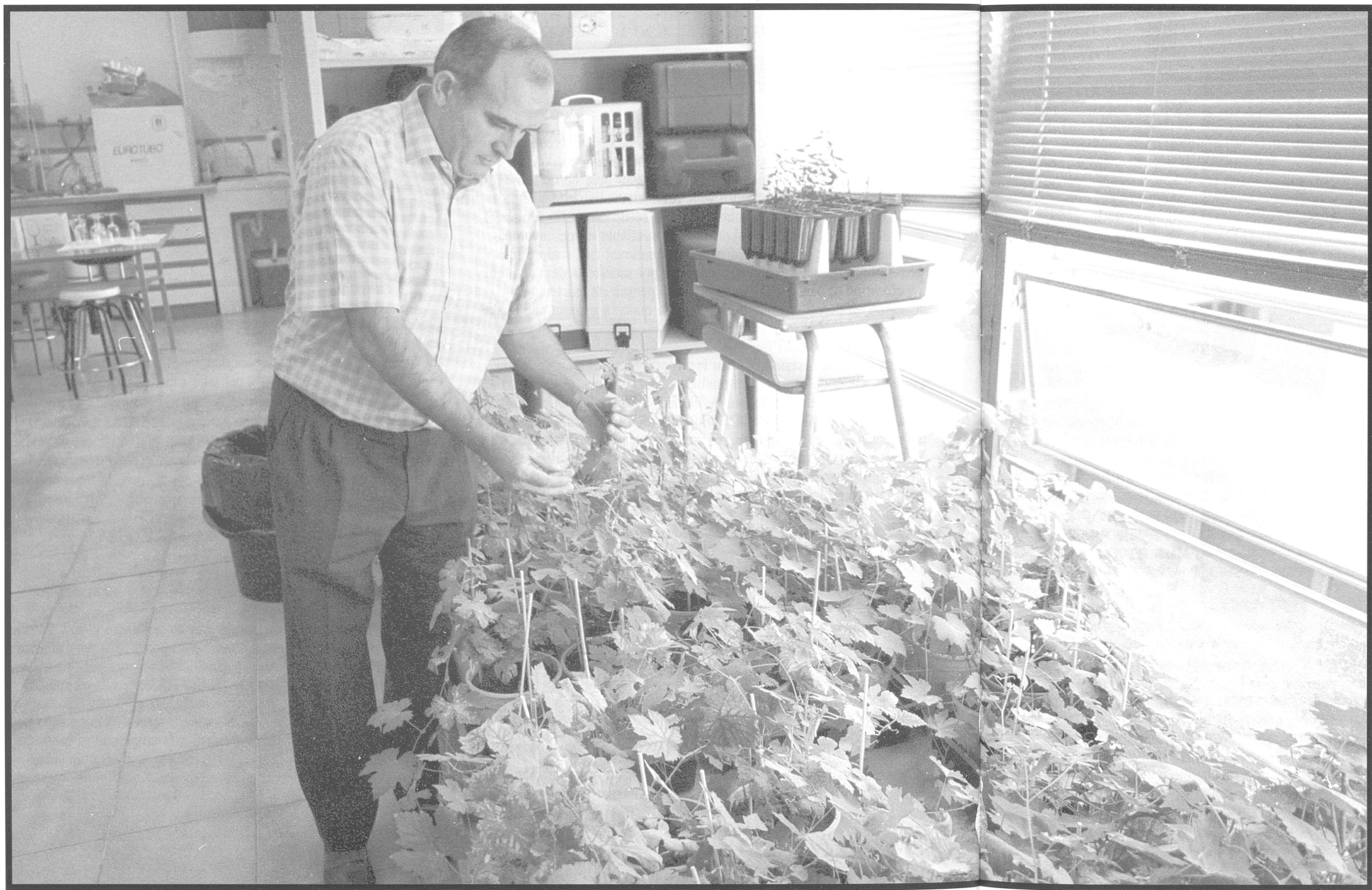
-La solució seria que la llegenda fos veritat, que hi hagués un riu subterrani que unís les Illes Balears amb els Pirineus.

-Oh!, sí... perquè allà hi plou molt. Llàstima que no pugi ser veritat.

El jardí de Mallorca

Entrevista a Hipólito Medrano

per Maria Ferrer

Si pogués traspasar la seva capacitat d'anàlisi del cycle vital d'una planta, la seva especialitat acadèmica, al cycle vital de l'agricultura a Balears mostraria greus motius de preocupació. Per dues raons: per la voluntat dels nostres pagesos -"les condicions actuals del camp a Mallorca són gairebé per abandonar", diu en aquesta entrevista- i perquè la depressió del món rural va més enllà del pes econòmic i social del sector.

Hipólito Medrano té un discurs diferenciat quan analitza el sector, perquè no fuig de la difícil situació per la qual travessa, però no la presenta com la inevitable conclusió d'un camí econòmic sense retorn, sinó com la responsabilitat de tots. En un dels aspectes concrets que centren la següent conversa, el consum de l'aigua pel camp, les conclusions són si més no preocupants. En un any en què les pluges han estat tan escasses i la disponibilitat de recursos hídrics és dramàtica, aquest catedràtic de fisiologia vegetal conta com la manca de finançament ha aturat investigacions que donaven resultats molt positius respecte a l'eficiència en l'ús de l'aigua. Encara que les solucions finals a què finalment s'arriba per la manca d'aquest recurs, com les dessaladores mòbils, suposin un cost milionari.

-Hi ha greus problemes de manca d'aigua, però els estudis geològics indiquen que a Mallorca hi ha aigua subterrània suficient i que també n'hi ha que es desaprofita. Què hem fet malament?

Hipólito Medrano és catedràtic de fisiologia vegetal (l'estudi de la planta en tots els seus nivells) a la Universitat de les Illes Balears, on dona classes d'Ecofisiologia Vegetal (que se centra més en el funcionament de la planta en la seva realitat). Nascut a La Rioja, va estudiar biologia a Barcelona i va fer el doctorat a València, on s'especialitzà en fisiologia vegetal. En aquesta mateixa ciutat, va fer la tesi a l'Institut Nacional d'Investigacions Agràries. Dona classes a la Universitat de les Illes Balears des del 1982. Ha col·laborat en diversos projectes d'investigació.

-No estic d'acord amb l'afirmació que n'hi ha de sobra, i que n'hi ha abastament ho podríem discutir. A l'illa hi ha aigua, és obvi que n'hi ha i que n'hi ha hagut abastament durant molt de temps, però la despesa anual actual és més del doble de la que hi havia fa només deu anys. Llavors, amb aquesta despesa no és tan fàcil dir que sobra aigua. El problema és que s'ha incrementat moltíssim la despesa de l'aigua, aquest és el primer problema. I el segon problema és que, com es veu a les seqüències anuals de precipitacions, cada cop s'ingressa menys aigua. Tenim un negoci en el qual cada cop hi ha menys ingressos i encara així creixen les despeses. Aquesta és la realitat de l'aigua a Mallorca, per tant, lògicament, falta aigua. És veritat que

estam envoltats d'aigua per totes parts i que podem dessalar-la, però això suposa gastar una quantitat d'energia enorme i posar el preu de l'aigua a un nivell prohibitiu.

-I aquest espectacular augment de la despesa d'aigua, era inevitable donada l'evolució de la nostra societat i economia, o és criticable?

-Jo crec que aquí s'ha fet poc, poquíssim, massa poc, per explorar la capacitat de control, de reducció, de la despesa. Tant des del punt de vista de la despesa a l'agricultura com des del punt de vista de la despesa urbana o de la indústria hotelera. Llavors, en un tema com aquest, d'un recurs fonamental, per sempre, no només per ara, és bastant trist que hi hagi tan poca documentació de la capacitat d'augmentar l'eficiència d'ús, o de fer el mateix amb manco despesa, cosa que és possible. Una altra cosa és que haguem de canviar o reduir aquest desenvolupament consumista. Són dos nivells distints. Un és que es pot augmentar l'eficiència d'ús, amb menys aigua fer el mateix. És possible, però s'ha de saber què és el que s'ha de fer. L'altra qüestió és: val la pena mantenir aquest nivell o seria més adequat reduir les despeses dràsticament? Són dues postures distintes.

LA MEITAT D'AIGUA

-En la primera de les postures, donat que l'agricultura consumeix la major part de l'aigua, es pot dir que és l'aigua justa o es podria reduir?

-Nosaltres tenim unes experiències fetes, de l'any 96, que desgraciadament no es varen poder continuar, és trist, però és així, és com una vergonya, però no hi va haver finançament per continuar-les, en les quals, per a la nostra sorpresa, perquè no partíem d'aquesta hipòtesi, ni molt menys, vàrem aconseguir mantenir els mateixos rendiments a un cultiu amb un ús d'aigua que era la meitat de l'habitual fet pel pagès, la meitat! És molt fort l'estalvi. El resultat, per a mi, va ser tan extraordinari -molt més enllà del que jo m'esperava, ja que jo podia preveure un consum "luxuriós", com s'anomena, d'un 20% o un 30%, però no d'un 50% -ho vaig comentar amb gent d'altres llocs, com de l'Institut Valencià d'Investigacions Agràries, i vàrem veure que efectivament és així. A l'agricultura es pot augmentar bastant l'eficiència de l'ús de l'aigua, com a l'hostaleria, per exemple. Avui en dia tothom gasta molta d'aigua.

-Quin tipus d'experiència va ser, amb quins cultius?

-Vàrem triar un cultiu que consideràrem model, quant a la seva resposta ràpida, que necessita molta d'aigua i que es cultiva durant tot l'any, com és la lletuga. Vàrem estudiar dos sistemes de rec, per degoteig i per aspersió, i dins cada sistema, tres dosis de rec. El cent per cent era el que habitualment dóna el pagès. Nosaltres en el primer experiment anàvem al 80% i al 60%; el segon, baixàvem al 75% i 50%. El resultat va ser que en qualsevol dels dos casos la producció va ser similar, no només en el producte que nosaltres mesuràvem i pesàvem, sinó en el que mesuraven i pesaven els senyors que compraven les lletugues: el mercat.

MANCA DE FINANÇAMENT

-I per què no va tirar endavant l'experiència?

-Ah! No va ser perquè la Universitat no ho plantejàs. Es va fer a la finca experimental de sa Canova, amb la col·laboració de "SA NOSTRA", i es va tallar. I no és que no hi hagués una proposta ben plantejada de continuació, que hagués suposat passar d'un experiment amb unes dimensions adequades a un experiment amb dimensions més realistes, d'una finca estàndard. Suposava un bot, és veritat

que passàvem a un altre nivell, amb una finca on hi fessin feina tres o quatre pagesos.

-I quin era l'obstacle, la manca de finançament?

-Sí.

-Si tenim en compte les nostres característiques, unes illes i el clima mediterrani, quins serien els sistemes de rec més apropiats?

-En principi, el rec localitzat, el que es coneix com a rec per degoteig, que té avantatges i que fins i tot en dosis altes permet un major control de les dosis que es gasten. Les necessitats d'una planta canvien molt en el seu desenvolupament. Recent plantada necessita molt poca aigua, que malgrat tot és una aigua crítica, que se li ha de donar sempre. Una planta ja feta, adulta, necessita més aigua, però és capaç de mantenir-se més temps sense rec. Això és una cosa que els pagesos saben de sobra. L'avantatge del rec localitzat és que permet donar a la planta l'aigua que necessita amb major precisió. No és que el rec *per se* sigui un estalvi, però si tu ets acurat i estàs pendent del cultiu, permet ajustar molt millor l'aigua que dones a la necessitat de la planta.

-I és el sistema més estès a les Illes?

-Sí, està bastant estès, encara que hi ha cultius on no es pot aplicar, però en principi és el sistema que permet estalviar més, més que res, i això és comú amb el rec per aspersió, per l'aplicació de tot el que és la programació del rec. Avui per avui qualsevol pagès emprèn programes de rec, i per tant pot ajustar amb molta precisió les dosis a la despesa. Una altra cosa és que el càlcul de la despesa necessiti potser una major informació que la que es té. A altres comunitats autònomes on l'agricultura té un major pes, hi ha una xarxa d'estacions que informen l'agricultor de les despeses teòriques que ha tengut la planta en la darrera setmana. D'aquesta manera, l'agricultor ja té una idea del volum màxim de rec i l'administra en funció d'allò que necessita. Aquí aquesta xarxa no existeix.

TOTHOM L'ESTIMA, PERÒ NO LA PRENEN SERIOSAMENT

-Potser perquè no ens hem pres l'agricultura seriosament, perquè del problema de l'aigua tots en som conscients, i el considerem seriós.

-Bé, jo crec que aquí tothom estima molt l'agricultura, però ningú no la pren seriosament. Tothom té una especial estimació pel camp, però prendre'l seriosament és una altra cosa, quan parlem no de folklore sinó d'una activitat humana amb una importància enorme tant pels productes que dóna com, sobretot, pel que suposa de control i manteniment del medi ambient, i potser que aquí això tengui més importància que a altres llocs, ja no és igual.

-I si haguéssim de cercar responsables d'aquesta visió, o d'aquesta manca de visió, on cercaria?, a les administracions, als mateixos pagesos, que no han sabut adaptar-se als nous temps?

-Jo crec que els pagesos han fet un esforç molt gros, molt gros. No sé si altres sectors, més punters, com el sector turístic, en les condicions dels pagesos, haguessin estat capaços de resistir i de fer el que els pagesos han fet. Els pagesos han demostrat tenir una fe tremenda en el camp. Les condicions en què fan feina són terriblement dures. Les condicions actuals del camp a Mallorca són per abandonar a la majoria dels casos, i malgrat tot aquesta gent resisteix i tracta de fer-ho el millor que pot. Hi ha gent que per edat o per situació no pot fer més, però hi ha gent que tracta de fer-ho millor i aquesta gent, per part de l'Administració sobretot, rep més, entre cometes, subvencions, que suport tecnològic per tirar endavant. I les

subvencions són perverses, no ajuden a millorar res *per se*, simplement a mantenir el que hi ha. I malgrat això, el que haurien de fer és orientar-se a renovar tecnologies i equipaments i capacitats de producció, etcètera. Això és un problema. Ara, que aquesta part de les subvencions ve molt condicionada per Europa, potser, però crec que ens ha quedat patent que quan algú, un conseller, ha tractat de canviar les coses en aquest sentit, perquè les subvencions fossin sobretot per millorar les estructures i les productivitats, aquest conseller se n'ha hagut d'anar.

-Es refereix vostè a Joan Mayol?

-Sí, perquè aquesta era la seva orientació.

SOFRIR LA GLOBALITZACIÓ

-De fet, les subvencions igualen o superen a Balears el que és la producció de la nostra agricultura.

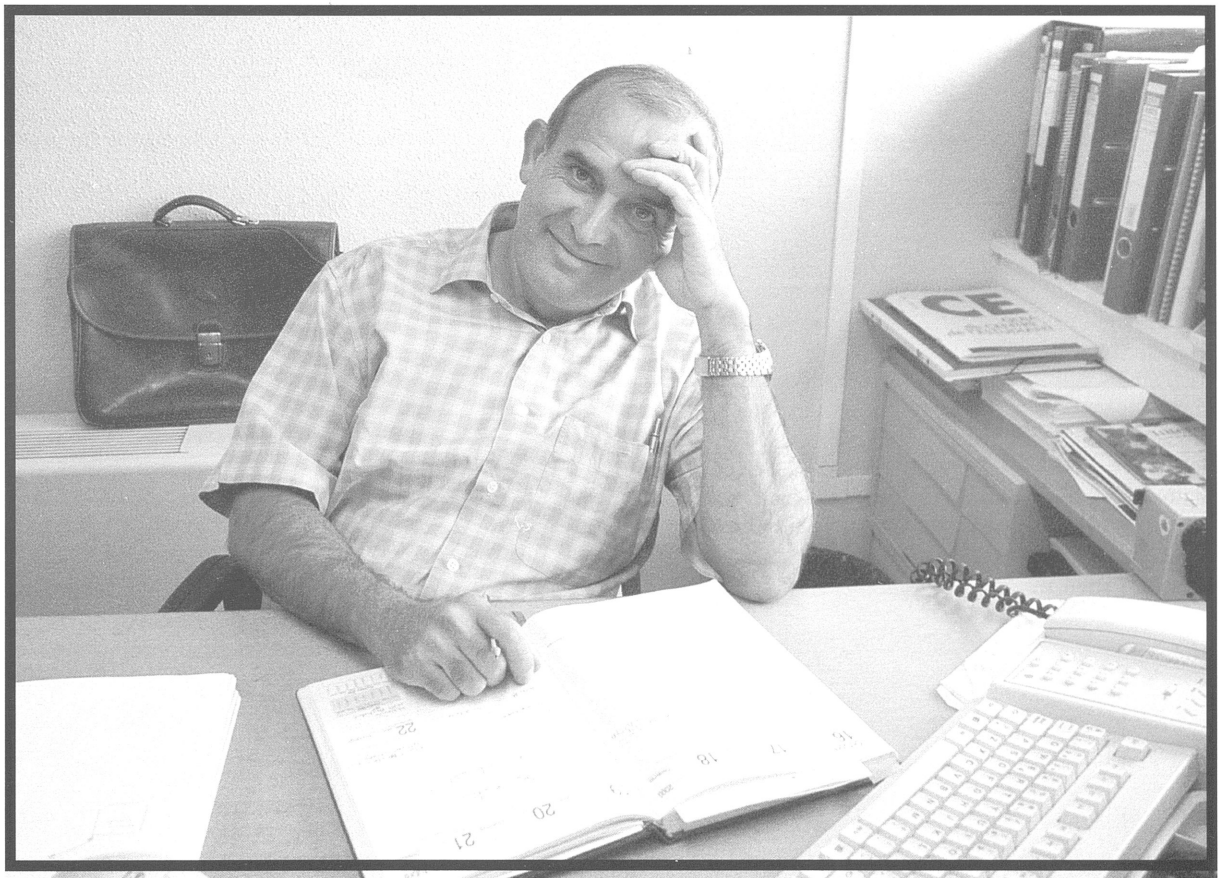
-Sí, però s'ha de dir que la producció d'aliments és una de les facetes més globalitzades, ara que es parla tant de la globalització, i el senyor que ven patates o blat, productes bàsics, es troba que la seva competència és a milers de quilòmetres. En el cas de les llavors, tot el que sigui cereals, arròs, blat, etc., tots aquests productes tenen competència a nivell global. Consumim blat d'Índies americana, per exemple, i des de fa anys, no és d'ara. Per tant, a països on el preu del sòl, de l'aigua i sobretot, de la mà d'obra, és potser una dècima part que aquí, és molt fàcil competir amb nosaltres. En aquest sentit, l'agricultura ha sofert la globalització abans que

ningú. Què passa? Que l'especialització de zones on això afecta molt, com pot ser aquesta illa, s'ha de fer amb productes on la globalització, precisament, afecti menys. Productes frescos, de mercat, amb un gran valor afegit, amb una qualitat extra pel seu origen, o productes que la comunitat aprecii especialment i només es produeixin aquí, etcètera. L'agricultura a Mallorca ha evolucionat molt cap al camp hortícola, de producció de fruita i de verdura fresca. Tot i això, hi ha una part de l'agricultura a Mallorca, que és la que ocupa més territori, i que és l'agricultura extensiva, del secà mallorquí, ametllers, garrovers, figueres, vinyes, oliveres, i això, encara que les vinyes siguin avui per avui un dels pocs cultius que és rendible sense subvencions, en la resta de casos es fa una agricultura de costos mínims, per tenir un marge que a qualsevol altra empresa es

consideraria ruïnós i que a una empresa agrícola es manté. Si es fessin els comptes a l'estil de qualsevol empresa hotelera, l'agricultor podria haver tancat fa segles, i si un agricultor tanca i, sobretot, si els agricultors d'agricultura extensiva tanquen, vol dir que el Pla de Mallorca canvia fins i tot de paisatge, perquè l'agricultura forma part del paisatge intrínsecament mallorquí. Llavors, per què es prenen decisions com abandonar l'agricultura o fer-li poc cas, perquè total és un 2% o un 3% del producte interior brut, amb un raonament economista i curt de vista?, perquè oblida la repercussió que això tindrà. Econòmicament això és veritat, però socialment pot afectar un altre sector que es considera molt productiu, com és el turisme, que al cap i a la fi viu, i cada vegada més, del paisatge.

-Vostè està d'acord amb l'afirmació que els agricultors han de tenir cura del jardí que és Mallorca o creu que és un poc despectiu cap a ells?

-Jo crec que això és veritat, però al mateix temps aquesta afirmació ningú no se la pren de forma seriosa. O sigui, si això és veritat,

resultaria que el que han dit, en aquest cas, els hotelers, que els agricultors tenen cura de Mallorca, resultaria que en tenen cura gratuïtament, molt gratuïtament. Els hotelers es beneficien del fet que un grup de gent, per amor a l'art, tinguem cura del jardí. Però avui per amor a l'art, ja no es fa res.

CATÀSTROFE ECOLÒGICA

-L'evolució de l'agricultura en el sector hortícola de què parlava abans, s'hauria d'intensificar?

-No, no!, no podem. Si tota Mallorca, tot el Pla de Mallorca, es convertís en una zona d'hivernacles, esgotaríem tota l'aigua existent i

deu vegades més. Això no es pot fer. L'agricultura intensiva ha acollit els agricultors amb més inquietuds, probablement, que han tractat d'anar més enllà i fer una agricultura productiva.

-I els que han tret els productes més especialitzats, més personalitzats, dels quals vostè parlava abans.

-Sí, però tampoc no podem dir que tota l'agricultura ha de ser així, perquè seria una catàstrofe ecològica. Una part de l'agricultura pot ser així i aquesta part la dimensiona sobretot el mercat, és la millor dimensió. I aquesta part actua a un nivell tècnic bastant acceptable, i ha arribat a aquest nivell per voluntat pròpia i amb bastants pocs estímuls i ajudes per part de l'Administració. Es va començar a potenciar fa poc el consum de productes mallorquins i la seva presència als supermercats. Jo crec que és una política en què s'hauria d'insistir molt més. Em refereix a la tomàtiga de ramallet o la sobrassada, per exemple, perquè són coses que no tenen competència i sempre que s'exigeixi una qualitat mínima hi ha un mercat molt ample. L'illa és un gran mercat. Si aquí vénen nou milions de persones a l'any amb una estada mitjana de dotze dies, faci comptes, perquè una altra cosa no faran, però segur que mengen: consumeixen aliments, segur. El que passa és que aquesta gent ve a menjar el més barat possible i els hotelers, amb aquesta política, han d'anar a comprar el que és més barat al mercat, que lògicament no serà el producte mallorquí. Aquest gran volum potencial de vendes no es pot aprofitar, perquè seria per tenir devora un productor tercermundista, que ens donàs la tomàtiga barata, tot baratíssim perquè al turista a la vegada li surti barat. Per tant, a Mallorca, encara que tinguem un mercat d'alimentació enorme, no és tan aprofitable per a l'agricultura mallorquina perquè resulta que aquest mercat menjarà només el més barat que hi hagi, d'allà on es paguin salaris més baixos, d'on els costos del sòl i l'aigua siguin menors, etcètera. I per altra part, en els darrers anys, l'augment descarat de les grans superfícies fa que es vengui el que es ven. Són empreses que duen els productes d'allà on són més barats, de qualsevol part del món. Un dels temes a explorar seria veure fins a quin punt el govern regional o qui sigui, pot condicionar d'alguna manera la presència dels productes mallorquins a les grans superfícies, pot facilitar o potenciar o obligar, no sé quina seria la paraula, perquè aquesta presència sigui major.

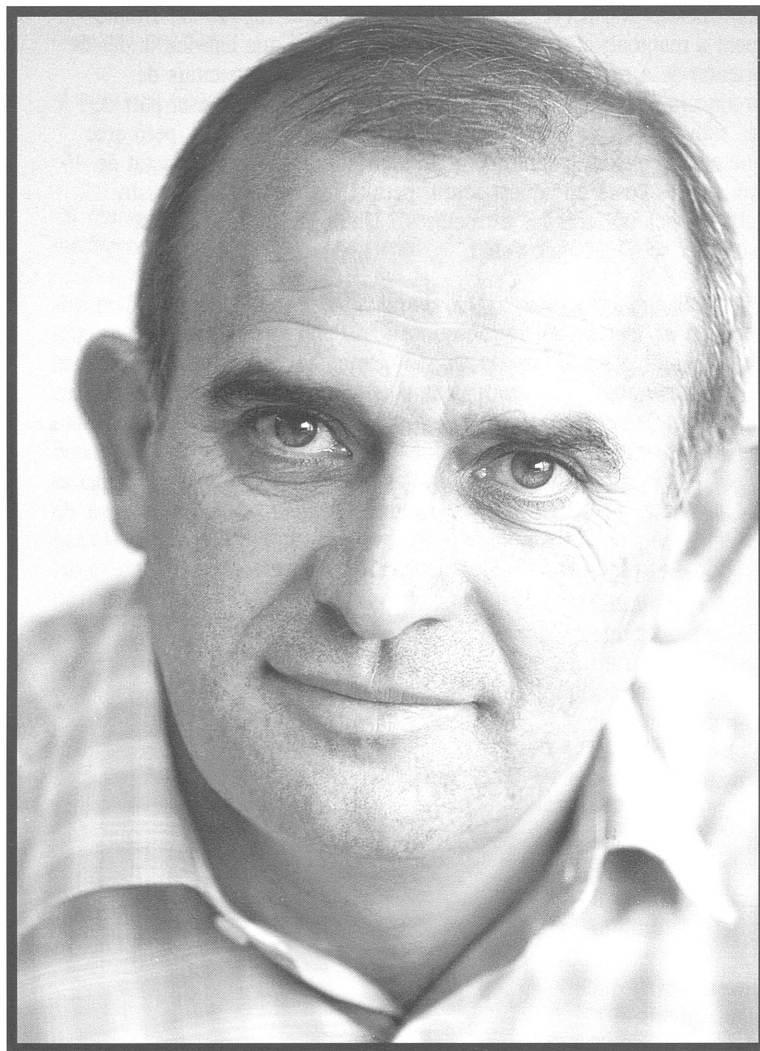
DINÀMICA INTERESSADA

-O sigui, que vostè creu que l'agricultura d'aquí si no té futur és perquè no es posen els instruments adequats, quan la idea més estesa és que no pot tenir futur, però que s'ha de mantenir pel bé del paisatge, del medi ambient, una visió fins i tot un poc compassiva.

-Sí, això és típic, però és una dinàmica interessada. Tu pots anar a llocs amb un nivell de vida molt superior al de Mallorca, que n'hi ha i ben a prop, on l'agricultura subsisteix i molt dignament, com per exemple a Suïssa. No s'ha d'inventar res. Ells saben invertir com toca en l'agricultura del seu país. L'agricultura forma part del teixit productiu i del paisatge. El cas de Suïssa és molt fàcil de seguir, i no rep subvencions del mercat comú, que quedi clar. Si no es fa no és perquè no existeixen vies per fer-ho. És un problema de voluntat política, així de clar.

-I la voluntat política se centra massa en el turisme?

-Jo no sé si està massa dirigida cap al turisme o si és que a l'agricultura no se li dona el valor que té, perquè al cap i a la fi és un col·lectiu que no planteja problemes. Té la desgràcia de ser un col·lectiu reduït i que no plantejarà cap problema greu.

-Fa poc gairebé ens deixen sense benzina.

-Bé, l'únic cop que han plantejat una cosa, en unió amb els pescadors, però són casos puntuals. Des del moment que és un col·lectiu que en vots suposa poc, punt primer, en aportació al producte interior brut, també, i en pes social, conflictivitat, no suposa res, la gent s'oblida de la rellevància que ha de tenir al paisatge, quant a autoestima del mateix poble mallorquí.

-El sistema de depuració dona resposta a les necessitats del sector?

-No és un tema que conegui molt, però jo crec que està infrutilitzat. Hi ha molta d'aigua depurada que se'n va a la mar i això a un lloc com Mallorca és ridícul i impresentable. A un lloc on dessalinitzam la mar per la qual cosa hem de gastar una quantitat d'energia bestial, resulta que per altra banda tiram aigua que se'n va directament a la mar, és de bojos.

-La seva labor investigadora se centra en les conseqüències per a les plantes de les sequeres. A quines conclusions han arribat?

-Bé, nosaltres des dels anys vuitanta investigam en sequera, en els mecanismes de resposta de les plantes quan hi ha manca d'aigua al sòl. Quan la planta no té abastament d'aigua al sòl, no es mor, sinó que s'adapta, s'aclimata i tira endavant, amb uns mecanismes que són els que nosaltres estudiam. El que passa ara és que les plantes tenen cada cop amb més freqüència aquest problema i les que no tenen un mínim d'adaptació, desapareixen.

La Clau d'ONA

PER ENTENDRE EL PRESENT, PER OBRIR EL FUTUR

Antich dirigirà un PSOE unit i des del Govern

(pàg. II)

**L'euro i el petroli
protagonitzen l'inici
de la tardor**

(pàg. IV)

**Calvià mostra a
Europa els projectes
de sostenibilitat**

(pàg. V)

Antich dirigirà un PSOE unit i des del Govern

El president de l'executiu balear ha aconseguit un dels seus objectius polítics: tenir un partit que li doni suport. Des del passat setembre és el secretari general del PSIB-PSOE, va ser l'únic candidat, elegit per més del 90% dels compromissaris que participaren en el novè congrés. Amb una executiva de tota confiança, Francesc Antich té ara les mans lliures per dirigir l'aposta progressista de les Illes, un govern de coalició que ha esdevingut l'única alternativa possible al partit conservador.

Antich i Zapatero.

ONA

La nova executiva del PSIB-PSOE amb el president Antich com a secretari general va obtenir el suport de quasi el 92% dels compromissaris que participaren en el novè congrés dels socialistes illencs: 202 vots a favor, 16 en blanc i 2 nuls. És una executiva reduïda, si la comparem amb altres anteriors, que reuneix diferents sensibilitats, però amb un únic objectiu: donar suport al govern del Pacte de Progrés i consolidar la força del PSOE com a principal partit de la coalició. D'aquesta manera, des del poder que atorga ser al Consolat de la Mar, Francesc Antich ha aconseguit posar fi a les picabaralles que han existit en el PSIB des de la seva fundació. L'executiva, endemés del secretari general, la formen Miquel Oliver com a president i està integrada, entre d'altres, per Damià Cànoves com a secretari d'organització, Joana Barceló -presidenta del Consell Insular de Menorca- en política autonòmica, Príam Villalonga -expresident de l'Autoritat Portuària- en economia i la batlesa de Calvià, Margarita Nájera, en una vocalia.

PLURALITAT I COHERÈNCIA

En la seva intervenció davant el Congrés, Antich va voler deixar ben clar que era el moment de "desterrar definitivament l'endo-

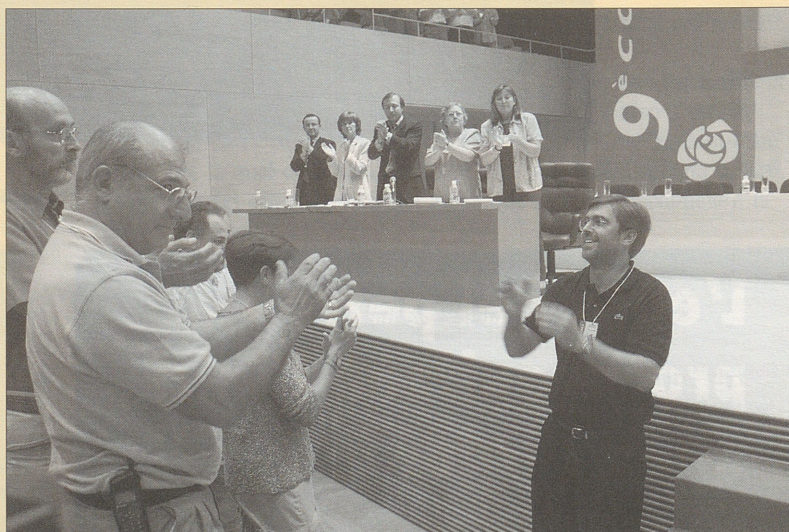
gàmia i les discussions internes que són estèrils" per tal d'aconseguir un partit "fort, coherent, eficaç, disciplinat, plural i dinàmic", tot un programa que val, també, per a les diferents forces que formen el Pacte de Progrés, els dirigents del qual varen fer ús de la paraula durant la sessió de cloenda. El PSOE vol ser, digué el nou secretari general, la força majoritària de les Illes, però al mateix temps un partit dialogant i lleial amb el Pacte de Progrés. De fet el programa polític defensat pel president podia ser perfectament el seu discurs del debat sobre l'estat de l'autonomia. Antich defensa la necessitat d'un canvi tranquil, però profund, amb contínues referències a qüestions mediambientals i a la necessitat de comptar amb la complicitat del conjunt de la societat.

UN MODEL A SEGUIR

Capítol a part en la intervenció de Francesc Antich va ser la referència a l'Administració central i al Partit Popular. Segons el president, el PP no deixa de donar cops baixos a l'autonomia de les Illes Balears pel fet de ser governada pel Pacte de Progrés, una acusació que va tenir el previ suport del secretari general del PSOE, Rodríguez Zapatero.

Zapatero, que va obrir l'acte de cloenda del congrés dels socialistes illencs, acusà Aznar d'haver format un executiu central amb criteris electoralistes, en clara referència al nomenament de Jaume Matas com a ministre de Medi Ambient. Per superar aquest divorci, Antich oferí als populars un "pacte de lleialtat per a la ciutadania" per resoldre els grans dèficits que pateixen les Balears en infraestructures com és el proveïment d'aigua o el Pla de carreteres. En qualsevol cas, el secretari general del PSIB afirmà que des del Govern, els progressistes farien les carreteres que necessiten les Illes tant si és amb el suport de Madrid o sense, que, com se sap, supedita el finançament a la construcció d'autopistes programades per l'anterior executiu popular.

A l'acte de cloenda, endemés del nou líder estatal dels socialistes José Luis Rodríguez Zapatero, dels dirigents dels partits que donen suport parlamentari a l'actual Govern de les Illes Balears i dels secretaris generals dels sindicats majoritaris, també hi intervingué Pascual Maragall. L'exbatle de Barcelona va qualificar el Pacte de Progrés com a un model a seguir per totes les autonomies. En aquest sentit digué que el Pacte era un laboratori per a tot l'Estat.

Futurisme, una reflexió sobre el futur de la societat i del turisme

La Conselleria de Turisme ha programat un cicle de conferències, que pretén que sigui anual, l'objectiu del qual és una reflexió sobre les relacions entre la societat i el turisme en un futur immediat. Conscients que el futur passa per una major interrelació entre els turistes i els ciutadans, s'intenta una presa de consciència sobre la necessitat d'impulsar propostes culturals que elevin tant la qualitat del turisme que ens visita com el nivell de vida dels illencs.

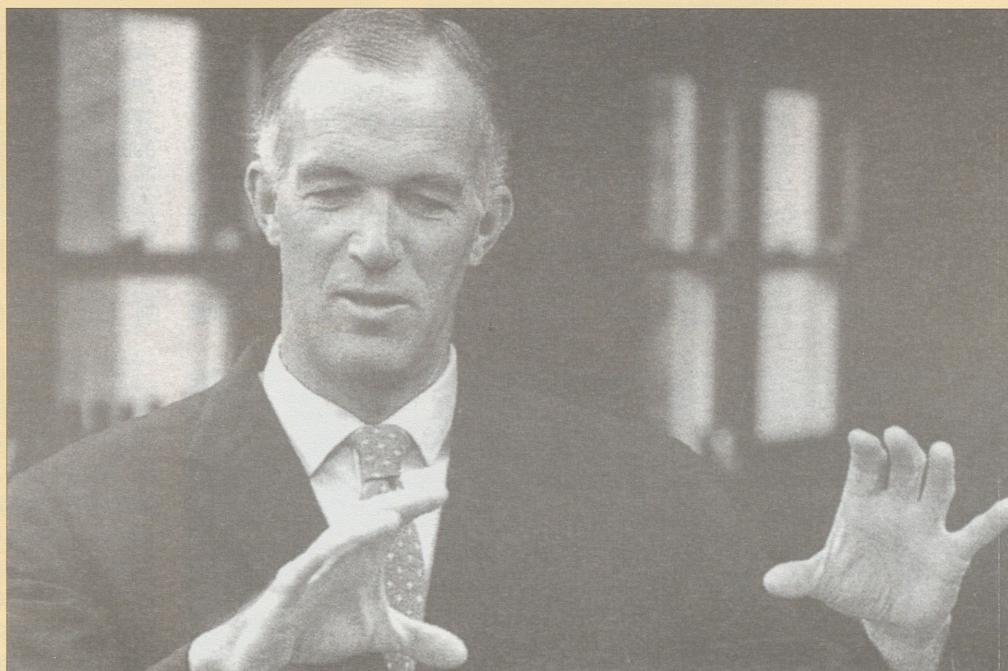
ONA

Diferents organismes públics i privats han coincidit a programar conferències i exposicions relatives al turisme i la seva implicació futura en la societat de les Illes Balears. En tots els casos es tracta de donar una resposta sobre el futur. En aquest sentit hom pot sentir-se temptat a creure que el turisme és per a tota la vida, una afirmació encertada que, no obstant això, topa amb un fet evident: de turisme n'hi ha de moltes castes i allò que ningú no pot garantir és que l'actual model de sol i platja sigui etern. L'exposició "Welcome, un segle de turisme a les Balears" inaugurada al Gran Hotel prova que el model ha variat de rumb en diferents ocasions al llarg de la història. Per tant és també la constatació que pot continuar fent-ho en el futur. Per això la conselleria ha organitzat un cicle cultural sota el nom genèric de "Futurisme". Segons el conseller Celestí Alomar, vol ser una reflexió entorn de les noves propostes.

Hi ha altres iniciatives, des del Fòrum 2015 que prepara "Sa Nostra", un ambiciós projecte de reflexió permanent i que tindrà un abast mediterrani o la mateixa càtedra mediambiental d'aquesta entitat a la Universitat, fins als fòrums de desenvolupament sostenible del GOB o el cicle Turisme i Medi Ambient de l'INESE. Tot plegat, un debat continuat que sembla d'allò més interessant, si més no perquè el turisme que avui coneixem a les Illes té molt poc a veure amb aquell dels anys seixanta quan el boom provocà l'enlairament econòmic de la societat i, com a efecte negatiu, la balearització; i molt menys amb aquell altre turisme, quan es deia la "indústria dels forasters" i els turistes eren viatgers que recull "Welcome".

NECESSITAT DE CANVI

Si feim cas a l'experiència, sabrem que el turisme que vendrà d'aquí a deu o vint anys serà diferent de l'actual. En els darrers temps, ja s'ha notat un salt qualitatiu, amb un turisme més exigent amb l'entorn i els serveis, a pesar de la regressió registrada en alguns segments del mercat, els més dèbils, que no tenen més remei que acollir turisme de *biergarden* o -com es deia durant l'època del boom- d'"espardenyà". Des de la conselleria s'intenta crear consciència a través d'iniciatives com "Futurisme". El problema és, precisament, aconseguir que la societat percebi la

Jorn Utzon.

necessitat del canvi, per adaptar el model turístic a les modes que han de venir i això sense perdre els trets més destacats de la seva identitat: la cultural pròpia, la qualitat de vida i l'entorn.

LES PIRÀMIDES DEL SEGLE XX

De tot això se'n parla molt sovint. Tant és així que sembla existir un consens tàcit sobre la conveniència de millorar la qualitat del turisme que ve a les Illes, la qual cosa significa, d'entrada, haver de millorar el producte, i també, la imatge. A "Futurisme" es ret homenatge als arquitectes que han fet possible les "grans piràmides" del segle XX, com va dir Celestí Alomar. El teatre de l'òpera de Sidney, de Jorn Utzon —arquitecte que passa llargues temporades a Mallorca— és un símbol reconegut a tot el món. El mateix passa amb el Guggenheim de Bilbao. Amb el cicle de conferències, que tindrà una periodicitat anual, la conselleria vol analitzar alguns dels fenòmens directament o indirecta relacionats amb el turisme i això no només per conèixer de prop les experiències alienes, sinó també perquè les Illes tinguin un reconeixement internacional en el món de la cultura. A aquests cicles seguiran altres esdeveniments culturals relacionats amb les arts plàstiques, el teatre, la música o la dansa.

- CONJUNTURA -

L'euro i el petroli protagonitzen l'inici de la tardor

El final de la temporada d'estiu ha coincidit amb tot un seguit de mobilitzacions de protesta contra l'increment de preus del carburant, sobretot del gasoli, que coincideix amb una etapa de debilitat de l'euro en relació al dòlar. Ningú no gosa parlar de crisi, encara i, per tant, les previsions són de creixement econòmic, tot i que a un ritme més alentit. La crisi, però, és una realitat que afecta ja el sector primari i els transports.

ONA

De cop i volta l'estiu del 2000 ha sorgit com l'epicentre d'un terratrèmol inesperat: abans de començar la temporada hom augurava molts d'anys de prosperitat per a una economia que, es pensava, ja no tornaria als cicles que fins aleshores havien marcat la història. Però ara ja s'ha vist que no és així, que a un imprevisit descens de turistes alemanys s'hi pot afegir una carestia del preu del petroli que recorda l'origen de la gran crisi dels anys setanta. Una imatge que per ella mateixa ha fet sentir calfreds a molts

ra que una pesseta devaluada era, en altre temps, una injecció per a la competitivitat de les empreses il·lenques. Ara, no obstant això, les circumstàncies són diferents. La globalització sembla irreversible amb totes les seves conseqüències i la debilitat de l'euro és un factor d'incertesa que no convé a ningú. Una debilitat que és fruit d'unes circumstàncies molt concretes -entre d'altres la fortalesa nord-americana i la transició europea- que han permès que el capital internacional especulàs amb el seu valor, de la mateixa manera que fa uns anys especulà amb les economies asiàtiques, la qual cosa provocà una enorme crisi que encara no s'ha acabat de superar. Per sort les economies europees són fortes i, fins ara, resisteixen. Hi ha, però, sectors que depenen directament del preu del combustible -com són els transports, la pesca i l'agricultura- que s'han vist molt perjudicats, i forçats, per tant, a la protesta. En aquest sentit, la carestia del combustible, i sobretot la manca de subministrament derivada de les mobilitzacions, poden causar una espiral que finalment faci forat i que provoqui incerteses en una economia tan sensible a l'estabilitat com és la turística.

EL FET INSULAR, UN FACTOR DE FRAGILITAT

Però això ningú no ho pot preveure encara i, mentrestant, Mallorca ha assistit a una manifestació de protesta per part de la Unió de Pagesos i de les confraries de pescadors que representen l'anella més dèbil de la cadena econòmica. I poc dies després, la mobilització del transportistes que va tancar els ports i produí pèrdues multimilionàries a l'economia il·lenca. Tot plegat demostra que la crisi, de produir-se, serà global, però els efectes particulars. No tots els sectors, ni totes les societats sofriran les conseqüències de la mateixa manera. El cas de les Illes és paradigmàtic. La insularitat és un factor afegit al cost del transport. D'altra banda s'ha evidenciat que a través del preu del combustible els ciutadans de les Balears pagam en impostos més de cinquanta mil milions de pessetes cada any, la qual cosa fa que com més consum hi hagi, més s'incrementi la recaptació fiscal i, per contra, no augmentin proporcionalment ni els serveis ni l'aportació estatal al finançament autonòmic.

Hom pot dir que els ciutadans de les Balears pagam els mateixos impostos que la resta de ciutadans de l'Estat, és a dir, que pagam més perquè tenim més activitat econòmica, més cotxes, etc., però per contra l'Administració central ens escatima recursos i, endemés, els serveis que rebem aquí són en molts de casos diferents, la qual cosa fa que la dotació tendeixi sempre a la baixa. L'aportació de l'Estat a la infraestructura viària peninsular és molt superior percentualment a la que ha fet, i fins i tot a la que diu que farà, a les Illes. I el mateix es pot dir en transports, on s'admet amb absoluta normalitat que el transport terrestre sigui deficitari mentre que l'aeri continua sent un luxe que s'ha de pagar i per al qual, com si fos un privilegi inexplicable, s'apliquen uns descomptes als residents que, per suposat, no compensen les grans inversions en carreteres i ferrocarrils que es fan als altres indrets de la geografia espanyola. És el mateix cas dels combustibles o de l'energia, encara que sobre aquesta hi ha un control de tarifes, a les quals s'apliquen mesures liberalitzadores, mentre les limitacions territorials de les Illes fan que es donin situacions de monopoli que s'hi contradiuen radicalment. Les Illes, en aquest sentit, són territoris més fràgils i amb manco defenses contra els virus de la globalització.

Protestes foravileres.

d'empresaris. No és que els comptes de resultats hagin anat malament, perquè en el seu conjunt la temporada turística, i amb ella totes les activitats complementàries, han registrat ingressos similars o superiors als d'anys anteriors. El que passa és que han vist les orelles al llop, sobretot a l'inici de la tardor quan, un cop més, es va fer evident que des de les Illes Balears gairebé no es pot fer res per controlar el preu del combustible o, per exemple, per elevar la paritat de l'euro respecte al dòlar. La globalització té molts d'efectes positius per al conjunt de les economies que són competitives, i la nostra ho és turísticament, però també implica una incertesa respecte a aquelles qüestions, com el petroli o la cotització de l'euro, que són lluny del nostre abast.

EL SECTOR PRIMARI PAGA LES CONSEQÜÈNCIES

Fins i tot hi ha qui pensa, segurament amb raó, que en un món globalitzat un euro dèbil afavoreix el turisme de la mateixa mane-

Calvià mostra a Europa els projectes de sostenibilitat

La batlessa de Calvià, Margarita Nájera, es va reunir a Hannover -en el marc de l'Expo 2000- amb els principals majoristes de viatges alemanys. L'objectiu era fer-los copartípcis dels projectes de sostenibilitat que, en relació a l'Agenda Local 21, ha dissenyat l'ajuntament. Calvià va ser distingit amb un dels guardons "projecte del món" d'una exposició universal que tenia com a principal protagonisme el medi ambient.

ONA

Margarita Nájera afirmà davant els majoristes de viatges alemanys TUI i Neckermann que Calvià volia superar la paradoxa que, sent el municipi on més es parla de sostenibilitat, és, en canvi, on hi ha més grues. El que passa, afirmà, és que moltes de les obres que es fan s'acullen a autoritzacions de quinze i fins i tot vint anys enrere. "Nosaltres, amb les desqualificacions de sòls urbanitzables i, en general, amb tot el context de l'Agenda Local 21 el que pretenen és un futur on la sostenibilitat sigui quelcom més que paraules", digué. Amb aquest missatge, la batlessa anà a Hannover al capdavant d'una delegació de l'ajuntament que durant dos dies exposà públicament els projectes de sostenibilitat a una exposició universal que, justament, tenia com a principal protagonista el medi ambient. El pavelló espanyol de l'Expo acollí el "Dia de Calvià" amb mostres folklòriques i amb un encontre entres els majoristes alemanys i els responsables municipals, a la qual també assistí Pedro Oztun, el director general de Turisme i Empresa de la Unió Europea.

Calvià havia estat premiat el passat mes de juny amb el guardó "projecte del món" de la International Advisory Board de l'Expo 2000, per un jurat encapçalat pel president del Club de Roma, Ricardo Díez-Hocheitner. L'objectiu dels premis era "animar les persones i les seves comunitats a compartir els problemes i les possibles solucions que s'han trobat per promoure un desenvolupament sostenible en el segle XXI". En aquest context, el projecte de Calvià va ser qualificat com el més avançat dels nou projectes espanyols distingits entre els més de quatre-cents que es varen presentar. I és que tant els objectius com la filosofia del programa de l'Agenda Local 21 varen ser definitius a l'hora de la concessió del guardó, atès que es tracta d'idees pràctiques que s'han posat a prova en projectes concrets i que, a més a més, ofereixen solucions a llarg termini.

CALVIÀ, PROJECTE DEL MÓN

El municipi de Calvià és, doncs, "projecte del món" perquè, segons explica el comunicat de premsa facilitat pel mateix ajuntament, "pels seus esforços per conservar la qualitat de vida dels residents, la rehabilitació de territoris i de les zones costaneres, la preservació del patrimoni cultural i natural, els esforços per incrementar la qualitat de l'oferta turística i la diversificació de l'economia mitjançant la correcta gestió del subministrament d'aigua, energia i residus". Calvià ha estat present a l'Expo a tres pavellons diferents: al de la Unió Europea, al d'Espanya i, finalment, al Global House, un recinte internacional on destaca la presència de les noves tecnologies i de les idees innovadores.

En qualsevol cas, com es deia al principi, Margarita Nájera va voler deixar ben clar a l'Expo que els premis rebuts per Calvià no

ho eren a una situació idíl·lica respecte al medi ambient sinó, justament, per la voluntat de corregir tot el que s'ha fet malament en el passat. És a dir, pels plans de rehabilitació. A l'encontre amb els majoristes alemanys, la batlessa mostrà un audiovisual on es feia palès que Calvià presentava una situació urbanística que no era satisfactòria i que es corresponia a uns planejaments de dècades passades quan la sensibilitat mediambiental era molt inferior a l'actual.

Si avui hagués de començar el desenvolupament urbanístic de Calvià segurament les coses es farien d'una altra manera, però això no és possible i el que correspon és corregir, rehabilitar i gestionar des d'una nova perspectiva. En aquest sentit el

El pavelló espanyol acollí la mostra de Calvià.

que distingeix l'Agenda Local 21 és que pot ser guia per a altres zones turístiques madures i, sobretot, per a les zones emergents, per tal de no incórrer en els errors que s'han comès a Mallorca.

L'ECOTAXA I EL FUTUR

Va ser en aquest punt que la batlessa destacà la importància de l'ecotaxa com a mètode per obtenir recursos propis de les Illes, per invertir tant en la compra i protecció d'espais naturals com en la rehabilitació d'espais urbans, la qual cosa, digué, "també respon a criteris mediambientalistes perquè es tracta de millorar la qualitat de vida dels residents". I, igualment, confià en la participació de les Illes Balears, Mallorca i Calvià en fòrums internacionals que signifiquin un reconeixement de l'esforç que es fa en medi ambient, la qual cosa repercutiria en la possibilitat d'obtenir fons procedents d'Europa i de Madrid. En aquest sentit tant la batlessa com el director general de Turisme de la U.E. tenen la mirada posada a l'any 2002 quan coincidiran tres fites importants: l'entrada en circulació de l'euro, una nova presidència espanyola de la Unió Europea i el desè aniversari de la Címera de Río. Un moment molt adequat, per tant, per retre comptes del que s'ha fet fins ara i, sobretot, per projectar noves alternatives de sostenibilitat de cara al futur.

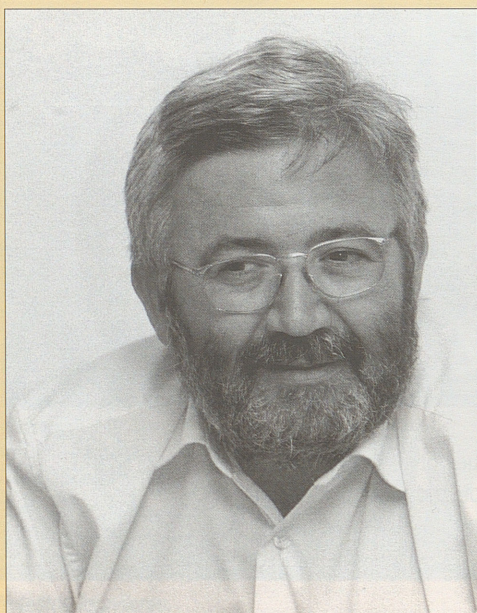
W.W.W.
BIT

El Consell Insular presentà el programa "La societat de la informació i Mallorca"

El conseller de Serveis Generals del CIM, Miquel Nadal i el catedràtic Llorenç Valverde varen presentar un programa d'integració de l'illa a les noves tecnologies, l'objectiu principal del qual és, es va dir, la incorporació de tots els ciutadans a la societat de la informació. Simultàniament es pretén donar suport a l'ús del català a la xarxa d'Internet.

ONA

Miquel Nadal, conseller de Serveis Generals del Consell Insular de Mallorca i el catedràtic de la UIB, Llorenç Valverde, varen presentar un programa d'aplicació de les noves tecnologies anomenat "La societat de la informació i Mallorca", l'objectiu principal del qual és: "la incorporació de tots els ciutadans a la societat de la informació i Mallorca".

Llorenç Valverde.

dans de Mallorca a la societat de la informació". L'estudi el realitza un equip de la universitat encapçalat pel cap del Departament de Matemàtiques i Informàtica, i és prevista la seva finalització abans de final d'any.

Segons va manifestar Miquel Nadal, aquest programa servirà per orientar el Consell de Mallorca i la societat mallorquina sobre les noves tecnologies i l'ús que se'n pot fer per avançar en el desenvolupament econòmic i social. Per això s'han d'anàlitzar tots els condicionats de la societat i del seu sistema econòmic per tal de treure els màxims beneficis possibles. En paraules de Llorenç Valverde "es tracta d'intentar transformar la informació en coneixement i benestar per a tothom".

MEDIATEQUES

Una de les accions concretes perquè la societat mallorquina s'adapti a aquest futur de la societat de la informació és la creació de "mediateques", és a dir, de l'equivalent a l'era informàtica d'allò que han significat les biblioteques al llarg de la història. De la mateixa manera que les biblioteques obrien la lectura a tota la societat, també a través de les mediateques la globalitat de la societat podrà tenir accés a la informàtica i a Internet. I, de la mateixa manera, s'ha de fer que les noves tecnologies siguin presents a tots els centres educatius, la qual

cosa contribuirà -segons Valverde- a reduir els alts índexs de fracàs escolar que es donen a les Balears.

SUPORT AL CATALÀ

D'altra banda, el programa també té present la necessitat de potenciar l'ús del català a Internet, de manera que tots aquells temes que tenen a veure amb Mallorca puguin ser coneguts amb la llengua pròpia de l'illa. En aquest sentit, a pesar que el català és una llengua minoritària en el conjunt de l'Estat espanyol o de la Unió Europea, encara és la més parlada a les Illes Balears i, per tant, també se n'ha de fer un ús normal a través de la xarxa.

Tant Miquel Nadal com Llorenç Valverde varen destacar que una iniciativa com aquesta necessàriament ha de ser pública, perquè no tots els serveis del programa es poden traduir amb beneficis econòmics concrets, encara que sí en el mig i llarg termini per al conjunt de la societat, una Mallorca "que no pot quedar fora d'aquesta revolució, dels aspectes positius que malgrat tot té la globalització i que permeten ajudar joves, majors, discapacitats, petits i mitjans empresaris... a incorporar-se a la nova realitat".

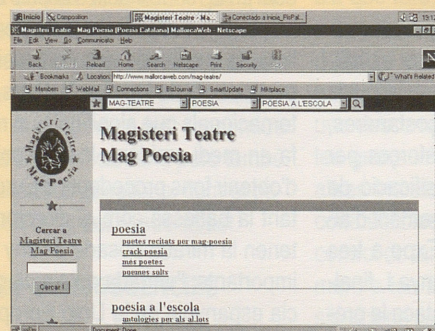
Adreces a la XARXA

Adreces culturals a la xarxa

A poc a poc la xarxa s'omple d'adreces amb un marcat interès cultural, també a Mallorca. Una prova del que deim en són aquestes dues que informen sobre les activitats relacionades amb el teatre o la poesia. *Teatre.net* omple un indiscutible buit perquè la seva agenda va més enllà de la recopilació dels escenaris convencionals i, a més a més, ofereix als subscrip-

www.teatre.net

mallorcaweb.com/mag-teatre

tors la possibilitat d'informar-los setmanalment a través del correu electrònic sobre tot allò que passa entre els bastidors i fora d'ells.

Respecte a *mag-teatre*, l'única cosa que cal afegir i agrair és la seva complicitat amb la visió més lúdica de la cultura. El seu eslògan resumeix tota una filosofia de vida: "berena amb poesia". La proposta és, ni més ni pus, que el treballador informàtic pugui aprofitar els seus moments lliures per viure la poesia sense deixar l'ordinador.

"A l'hora de berenar -diuen- en aquella hora morta entres dues feines, en qualsevol moment, viu: carrega la bateria sense moure't de la pantalla, amb bona poesia". Qui en vol més?

Estam al vostre costat

A diari. Dia i nit.
Aplicant tecnologia
innovadora,
competitiva
i respectant
el medi ambient,
amb decisió de servei
a la Comunitat Balear.

Grup
Gesa

Tant si plou, com si no plou... ...aprofitem fins la darrera gota d'aigua.

Davant la situació d'escassetat d'aigua,
el Govern de les Illes Balears demana a
la ciutadania la seva col·laboració:

- Rentau el vostre cotxe amb un poal.
- Regau el mínim possible els jardins.
- No canvieu l'aigua de les piscines.
- Tancau el grifó quan escureu, ensaboneu o us raspalleu les dents.
- Posau el programa econòmic als electrodomèstics.

GOVERN
DE LES ILLES BALEARS

Quatre illes,
un país
cap frontera